

ספר
זיו המועדים

הערות ופולמים בעניני
ראש השנה

ממה שחנני השי"ת ברוב רחמיזי וחסדיו

יוסף זאב וועטענשטיין

בעמ"ס "אמרי זיו" על מסכת הש"ס

לונדון יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות
מכון 'זיו התורה'

כתובת המחבר:

17 Paget Rd LONDON N16 5ND

טלפקס:

+44-2088002240

+44-7957654017

siferimryziv@gmail.com

מכתב קודש מכ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א

ישכר דוב רוקח

קרית בעלזא

ירושלים ת"ז

בס"ד, חודש מנ"א תשס"ח לפ"ק

הנני בזה לחזק את ידי האברך המו"מ בתורה וביראה, עוסק באורייתא תדירא, מוה"ר ר' יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א מעיה"ב לונדון יצ"ו, העומד להעלות על מכבש הדפוס את ביכורי פרי עמלו בתורה, ובשם יקבנו ספר "אמרי זיו" על מסכת בבא בתרא, והוא אוצר חידושים והערות ובירורים על סדר הדף, וכבר הגידו רבנן עדיהן בשבח המגיע לכתבים ובמיוחד חו"ז ידידנו הגה"צ רבי שמואל ישכר רוזנגרטן שליט"א - ראש הישיבה וחבר הבר"צ מחזיקי הדת.

ואמינא לפעלא טבא יישר, חן חן לו, ויזכה לברך על המוגמר ולהו"ל בלי שו"מ, ושימצא חן בעיני הלומדים, והנני בזה לבקש מכל שוחרי תורה להביא ברכה אל תוך ביתם ולקנות את הספר בכסף מלא, ואי"ה בלי"ג גם אני אקח הספר כאשר יצא ממכבש הדפוס במחיר כאשר יושת ע"י המחבר שיחי, וממני יראו וכן יעשו.

ויה"ר שייזכה המחבר לישב באהלה של תורה בלי שו"מ, ולהתעלות מעלה מעלה ללמוד וללמד מתוך רוב נחת והרחבת הדעת, ולראות בנים וב"ב עוסקים בתו"מ, ולכוח"ט ושטו"מ וכט"ס.

הכ"ד הכו"ח לכבוד התורה ולומדי'

הק' ישכר דוב

הסכמת מוח"ז הגה"צ רבי שמואל-ל' ישכר רוזנגרטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא וחבר בד"צ דקהל מחזיקי הדת

ט"ז מנחם אב תשס"ח לפ"ק פה ירושלים עיה"ק ת"ו

למע"כ נכדי - חתן בני שליט"א - החשוב והיקר מופלא ומופלג בתורה חריף
ושנון אוצר כל כלי חמדה יראת ד' היא אוצרו

כש"ת הרב יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א
ממצויני האברכים דחסידי בעלזא בלונדון הבירה יצ"ו
אחדשה"ט בא"ר

קבלתי גליונות מחדושי תורה שלך על מס' בבא בתרא ומה מאד ישמח לבי
ותגל נפשי בראותי בהם שקידתך העצומה ורוב יגיעתך להבין ולהשכיל דבר
דבור על אפנו, וכשרונך הרב לדלות פנינים יקרים מעומק ים התלמוד לפרק
הויות ולתרץ שברים ולישר הדורים בעמקות וסברות ישרות וראוים הדברים
להעלותם על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן.

והנני בזה לחזק את ידך להמשיך בדרך הזה להעלות על הכתב את פרי הגיוןך
וחידושי תורתך על שאר מסכתות הש"ס לזכות בהם את הרבים ומתן שכרו
בצדו שמתוך כך יתגברו ויתרבו אצלך מעינות החכמה לחדש חידושים לאמיתתה
של תורה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

ולקראת הבאת פרי בכורך תחת מכבש הדפוס הנני לברכך מעומקא דליבא
שהשי"ת יהא בסעדך שיתבדרון שמעותיך בין חובשי ספסלי בית המדרש
והוגי תורה ועמלי' ותזכה ללמוד וללמד מתוך נחת והרחבת הדעת בלי טרדות
ומניעות ח"ו ולא תמוש התורה מפידך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד
עולם.

המברך בלונ"ח זקנך מוקירך ומכבדך
שמואל רוזנגרטן

הסכמת הרה"ג ר' משה חיים אפרים פדווא שליט"א

אב"ד התאחדות קהלות החרדים

לונדון תע"א

י"ז תמוז תשס"ח

האברך היקר חו"ב טובא עדיו לגאון ולתפארת מו"ה יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א חתן ידידי הרב הגאון מו"ה יצחק ראזנגארטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא פה עירנו הראה לפני חיבור מושלם על מס' בבא בתרא אשר פיו יקראנו "אמרי זיו" והוא אוצר בלום הערות יקרות וביישוב קושיות אשר הניחום בצ"ע. ומהמעט שראיתי ועיינתי ראיתיו ישר הולך בהבנה ישרה ועמוקה בדרך הפשט. ובודאי לומדי המסכתא יתענגו על ביאוריו הערותיו וחידושיו היקרים.

וברכתי לו אמורה כה יזכהו ד' לישיב באהלה של תורה ולהרבות מקנתו להגדיל תורה ולהאדירה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

כעתירת וברכת הדו"ש

משה חיים אפרים פדווא

הסכמת הרה"ג ר' יוסף דוב באב"ד שליט"א

דומ"ץ דקהל חסידי בעלזא

לונדון יצ"ו

טו"ב אלול תשס"ח לפ"ק פה לונדון יצ"ו

הן הובא לפני ספר "אמרי זיו" הערות ובירורים על מס' בבא בתרא שמחברו היא האברך "אב בחכמה ורך בשנים" הרה"ג מוה"ר יוסף זאב וועטנשטיין שליט"א משובי הלומדים בכולל דפה. הרב המחבר שליט"א ידוע לי משנים בשקדנותו העצומה ובקיאותו הנפלאה בש"ס ובפוסקים וכעת שנפשו איוותה להעלות מחידושיו על מזבח הדפוס אמינא יישר פעלו ובודאי יהי' לתועלת הלומדים והתלמידים שעוסקים במס' ב"ב.

ויה"ר שיזכה הרב המחבר שליט"א לישב באהלו של תורה כה"י מתוך נחת והרחבת הדעת ויפוצו מעינותיו החוצה להגדיל תורה ולהאדירה.

כ"ד הכותב לכבוד התורה ועמלי' בטהרה

יוסף דוב באב"ד

הסכמת הרה"ג ר' נתן בנימין עקשטיין שליט"א

דומ"ץ בקהל מחזיקי הדת ורב ביהמ"ד סט קילדעס
דחסידי בעלזא לונודן יצ"ו

בס"ד

חודש תמוז תשס"ח

הנה בא לפני אברך מחשובי מתפללי ולומדי בית מדרשינו הרה"ג ר' יוסף זאב וועטענשטיין הי"ו חתנו של פאר בית מדרשינו הרב הגאון הגדול ר' יצחק ראזנגרטען שליט"א ראש ישיבתינו הק' ותכריך כתבים בידו חידושים על כל מסכת בבא בתרא.

יודע אני מך ערכי ושאיני ראוי להיות שר המסכים ורק באתי בזה להעיד על הרב המחבר שהוא מעודו מתמיד גדול ולן בעומקו של תורה ובכתביו ניכרין עמלה של תורה וברכתי בזה שחפץ ד' בידו יצליח שהספר ימצא חן בעיני הלומדים ועוסקים במס' זו.

והשי"ת יעזור שיזכה לישב באהלה של תורה לאויוש"ט ולחדש חידושים לאמיתה של תורה ולהפיצם חוצה ויהיו דבריו מתאמרין ומתקבלין בבי מדרשא.

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמלי' בטהרה

נתן בנימין עקשטיין

הסכמת מו"ח הרה"ג חיים יצחק עוזר רוזנגרטן שליט"א

ראש ישיבה דחסידי בעלזא וראש כולל "לומדי ש"ס"

לונדון יצ"ו יום ג' לסדר זאת חוקת התורה
תשס"ח לפ"ק

באתי בשורות אלו להעיד על חתני הגאון כבני מוה"ר יוסף זאב ווועטנשטיין שליט"א שכל ימיו עסק בש"ס ופוסקים ועתה עלה בדעתו להוציא החידושים דף על דף על מסכת בבא בתרא בגפ"ת.

ובאמת זהו חידוש גדול להוציא חיבור כזה על מסכתא כה קשה כל דף ודף ובפרט כאלו חידושים המאירים כספירים וממש ברכתי הנהנין וכלום אב מעיד על בנו.

אבל האמת הוא כי יגיעה אמיתית התייגע חתני שליט"א כל השנים ובס"ד ראה פירות בחידושיו הנחמדים.

וברכתי ברכת הדיוט שיזכה להוציא כל החידושים שיש לו בכתובים ויהי' לו רוב נחת דקדושה כל הימים ביחד עם רעייתו ובתי תחי' והנכדים והנכדות שיחיו.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדי
חיים יצחק עוזר רוזנגרטן

דברים אחדים

אודה ד' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו ברוך שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות ספרי זיו המועדים על עניני ראש השנה יוצא לאור עולם מודה אני לפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי על כל החסד אשר עשית עמדי ועל כל החסד אשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי ועם כל עמך בית ישראל בני בריתך.

בשבח והודי' להשי"ת ובשמחה רבה הנני בזה להגיש לפני ציבור הלומדים והמעיינים ספר חדש על עניני ראש השנה שזהו עוד חלק מסדרת זיו המועדים על כל המועדים שחלק מהם כבר הוצאתי לאור וב"ה נתקבל באהדה רבה בכל קצוות תבל ובחסדי השם זכיתי שהרבה לומדים השתעשו ושמחו בו במשך כל ימי החג והיה זה שכרי מכל עמלי יעזור השי"ת שבקרוב נוכל להוציא גם על שאר המועדים וחגים.

ראש השנה היא יום מיוחד וידוע תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום ויש בו שילוב של וגילו ברעדה שמצד אחד אנו שמחים שבו מתגלה מלכות יתברך בעולם ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה ומצד השני היא יום שבו כל באי עוברים לפניו כבני מרון וכל אחד נכתב עליו מה יהי' אתו במשך השנה הבא לב מי לא יחרד וכל אחד לפי מדרגתו באיזה שלב שהיא מתחיל להרגיש גודל הפחד והיראה והאחריות שיש עליו לבקש ולחנן לפני מלך העולם עליו ועל בני ביתו זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכו'.

מובן מאליו שלקראת יום כזה אי אפשר לבוא בלא הכנה כראוי ויש שמתחילין כבר הכנה מחודש תמוז שאז ז'מני ת'שובה מ'משמשין ו'באין ויש שמתחילין מחודש אב שר"ת א'לול ב'א אבל כשכבר מגיע חודש אלול כל אחד אפ' הפשוטי עם מתעוררים לתשובה ולמעשים טובים וכל אחד מתחיל לעשות חשבון הנפש איך עבר עליו השנה וכבר מתחילים אז לתקוע השופר כל יום וכל אחד מעלה בדעתו ובלבו דברי הרמב"ם בהל' תשובה פ"ג ה"ד אע"פ שתקיעת שופר גזירת הכתוב היא רמז יש בו כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו מעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם וכאילו מעצמו ממלמל ומפזם כל אחד לעצמו אפחד במעשי אדאג בכל עת וכו' ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד וכדו'.

ולפיכך בימים כאלו שכל אחד מחפש מה יכול הוא עוד להוסיף איזה זכותים לקראת היום הדין והאיך יכול היא לחזור בתשובה ולהתכונן כראוי והרי ידוע המדרש ויקרא רבה כ"ה א' היכי דמי בעל תשובה היה רגיל ללמוד דף אחד ילמוד שני דפים

וא"כ אין הכנה המתאימה יותר מלהוסיף בלימוד התורה וא"כ מה יאה ומה יפה היא להשתשע וללמוד ולפלפל בעניני ראש השנה עצמו להבין מה הענין של תקיעת שופר מהו המצוה הזאת ומה טעם יש בה ולהתבונן ולהעמיק כל אחד לפי דרגא דילי' ולהתכונן עי"ז להימים הנוראים הבאים לקראתינו לשלם ועי"ז בודאי נזכה להיכתב ולהיחתם בספרן של צדיקים גמורים בספר חיים ברכה ושלוש ופרנסה טובה וגזירות טובות ישועות ונחמות ניזכר ונכתב לפניך אנחנו וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום.

ואשר ע"כ צריך אני להודות להלל ולשבח לד' שזכיתי להוסיף עוד נדבך בסדרת זיו המועדים על עניני ראש השנה והספר הזה מחולק לב' חלקים.

חלק א' היא סדר ההערות שהיא הערות קטנות ליישב ולתרץ הרבה קושיות והערות שנתקשו בהן האחרונים וכדי לציין שכל הקושיות שבספר הזה הם מלוקטים מספרי הראשונים ואחרונים ובמיוחד מספרי עיון המועדים להרה"ג ר' מיכאל אזולאי זצ"ל שליט"א כעמיר גורנה בהרבה קושיות והערות בכל עניני החג וגם הוסיף הרבה קושיות מדילי' ועל זה כתבתי התירוץ שלי מה שעלה בידי לתרץ בעזר החונן לאדם דעת וכן יש לציין שגם הרבה פעמים עלה בידי שאר תירוצים על הקושיות אבל מה שראיתי שכבר תירצו אחד מן האחרונים ובמיוחד בספר הנ"ל לא כתבתי את זה כיון שמטרת הספר היא רק להביא מן החדש.

חלק ב' היא חלק הפלפולים ומערכות בעניני החג להבין שורש הענין וכל צדדי השיטות אשר לפעמים ע"י שיורדין לעומק ושורש הענין מיושב עי"ז ממילא הרבה קושיות אשר נתחבטו בהן האחרנים בלי שיצליחו לפענח הענין כראוי.

למותר לציין שכל הני דברים שנכתבו בחלק הפלפול וכן בשאר חלקי הספר אינם יותר מפלפול לשם פלפול בלי שום קשר לההלכה וחלילה להעלות על הדעת לרגע אחד לדון ולהוציא איזה חידוש הלכה מכל הפלפולים כיון שכל זה אינו אלא בבחינת דרוש וקבל שכר.

אני מקוה שהלומדים יהנו מהספר הזה אבל מ"מ אבקש שמי שיש לו איזה הערה או הארה או איזה הוספה שלא ימנע טוב ממני ונא לכתוב אלי ואקבל את זה ברצינות ובתשומת לב ואשתדל בל"נ להשיב לכל אחד כי ד' הטובה עלי בעזהי"ת.

בראש ובראשונה אבוא בזה בברכת הדיוט קדם מלכא קדישא מאן מלכי רבנן ה"ה עט"ר ותפארתינו כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א אשר מוסר גופו ונפשו למעננו שנוכל ללמוד בקדושה ובטהרה בלי שום מניעות וזהו כל משאת חיינו להדריך אותנו על דרך הסלולה לנו מרבתינו הק' מבעלזא ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את

כל דברי תורתך באהבה ומעודד ומחזק אותנו כל הזמן להעלות חידושי תורה על הכתב ולהוציאם לאור עולם להגדיל תורה ולהאדירה לעשות נחת רוח להבורא יתברך שמו.

ובכן אתפלל להבורא עולם מעומקא דליבא ימים על ימי מלך תוסיף כי אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לו מתוך בריאת הגוף והנפש ומתוך נחת והרחבת הדעת ושנוזכה עוד הרבה בשנים ליהנות מהודו ומזיוו אשר משפיע עלינו תמיד באנפין נהירין ושיזכה להוביל אותנו לקראת משיח צדקנו בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

לזכרון עולם יוחק בספר כבוד זקני הרה"ח המפורסם מזקני חסידי בעלזא ר' ישראל ב"ר מנחם מנדל וועטטענשטיין זצ"ל שזכה עוד להסתופף בצל הקודש בבעלזא ולהגות שם בתורה ולהיות נמנה בין היושבים והיה דוגמא אמיתי של יהודי חסידי שהיה ת"ח גדול ופזר נתן לאביונים ביד רחבה וגם היה דבוק ברבותינו הק' מבעלזא בכל נימי נפשו והיה רגיל הרבה לדבר מבעלזא כשנחלי דמעות זולגין מעיניו זכה להקים דורות ישרים ומבורכים בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות נלב"ע כ' סימן תשד"מ לפ"ק תנצב"ה.

וגם לרבות אשתו זקנתי האשה החשובה והצדקנית מרת פערל ב"ר אליהו ע"ה בת גדולים וקדושים ונכדת אדמור"י זידוטשוב אשר עמדה לימין בעלה ועזרה אותו בכל הצדקות שלו וגם עזרה לו הרבה שיוכל לכתת רגליו לאסוף כספים עבור מוסדות בעלזא גידלה את צאצאיה במסירת נפש אין קץ השיבה נשמתה ליוצרה בכ"ו סימן תשמ"ט לפ"ק תנצב"ה.

לזכרון עולם יוחק בספר שם מורי זקני הרה"ח ר' משה אלימלך ב"ר שמואל אברהם ז"ל סימקאוויטש מחשובי חסידי ויזניץ שה' דוגמא מיוחד בהתמדתו בתורה ויראתו קודמת לחכמתו והיה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות נלב"ע י"ד אלול תנש"א תנצב"ה.

ולע"נ זוגתו זקנתי האשה החשובה וצנועה מרת רייזל בת ר' חיים ע"ה אשר סבלה הרבה יסורים קשים ומרים וקבלתם באהבה נפטרה בדמ"י י"ג טבת תשמ"א לפ"ק תנצב"ה.

ובחדא מחתא אזכיר את בנם היקר והחשוב מוה"ר חיים ב"ר משה אלימלך ז"ל שהיה איש חמודות ורב תבונות מסר נפשו למען הזולת עסק באוריתא תדירא ורדף צדקה וחסד והיה מן המייסדים של מוסדות ויזניץ במאנסי יצ"ו לבו הטוב נדם ביום ט"ו בשבט תשע"ב והשיב את נשמתו הטהורה ליוצרו במיטב שנותיו לדאבון לב מכיריו וידידו ובני משפחתו תהא הלימוד בספר זה לע"נ וזכרוננו הטוב לא ימוש מאתנו.

גם אזכיר בזה מוח"ז הרה"ח המפורסם ר' משה צבי הלוי אבעלעס זצ"ל שהיה בבחינת שייף עייל ושייף נפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשי והיה מפורסם כאיש ירא אלוקים וביתו היה פתוח כביתו של אברהם אבינו נלב"ע בכ"ז בתשרי תשס"ט לפ"ק תנצב"ה ושיהי' מליץ יושר בעד כל המשפחה ובמיוחד לפאר המשפחה ה"ה אלמנותו החשובה שתחי' שתזכה לראות הרבה נחת מכל צאצאי' לאורך ימים ושנים טובים מתוך אושר ותענוג וכט"ס.

כמו"כ הנני להזכיר כאן נשמת ש"ב הרה"ח ר' אליעזר ב"ר נפתלי יוסף שליסעל ז"ל מנכ"ל חסידי באבוב בלונדון יצ"ו אשר כל ימיו כיתת רגליו מבית לבית לאסוף כספים עבור מוסדות באבוב הת"ת והישיבה קטנה נסתלק לבית עולמו ביום י' כסליו תשס"ט לפ"ק תנצב"ה.

גם כאן המקום להעמיד מצבת זכרון לע"נ הילדה היקרה רויזא ע"ה בת יבלחט"א ש"ב ר' בן ציון דוד עליאס נ"ו השיבה נשמתה ליוצרה ביום א' אדר תשע"ב והיא בת ג' שנים תנצב"ה.

כבוד היא לי להזכיר כבוד מוח"ז הרהגה"צ מו"ה רבי שמואל ישכר רוזנגרטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא וחבר בד"צ דקהל מחזיקי הדת אשר זכיתי שהאיר לי פנים באופן מיוחד בהוצאת הספרים והתעניין על כל פרט ופרט והעיר לי הערות חשובות ויקרות באופן כתיבת הספרים הן בסגנון הכתיבה והן בחלק הלומדות שבה והיה זה לי לעידוד וחיזוק רב.

יעזור השי"ת שיוכל להמשיך להרביץ תורה לאלפי תלמידים השותים בצמא את דבריו לאורך ימים ושנים טובים מתוך נחת והרחבת הדעת ובבריאות השלימות ביחד עם זוגתו הרבנית הצ' תליט"א אשת חיל עטרת בעלה עוד ינובין בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

אין בפי די מילין להודות להורי היקרים והחשובים אבי מורי הרה"ח ר' מנחם מנדל שליט"א ואמי מורתי שתחי' על כל מה שעשו למעני במשך כל השנים ורק אוכל לאחל להם מעומק הלב שהשי"ת יהא בסעדן כל זמן ועידן ושאך טוב וחסד ירדפו אותם כל ימי חייהם ושיהי' להם הרבה תענוג ורוב נחת דקדושה במדה גדושה מתוך עושר וכבוד וכט"ס.

והברכה אחת היא גם למעלת כבוד חמי היקר והחשוב הרה"ג רבי חיים יצחק עוזר ראזנגרטן שליט"א ראש ישיבה דחסידי בעלזא פה לונדון וראש הכולל "לומדי ש"ס" בעמ"ס נטעי יצחק ב' חלקים וספר מאורי יצחק על הלכות שבת ולנו"ב חמותי תליט"א שהשי"ת יתן להם בכל מכל כל וישלם להם על כל מה שעשו בשבילי אלף פעמים ככה ושימלא ד' כל משאלות לבם לטובה.

תודה מיוחד ל ידידי מאז ומקדם המחנך הנפלא הרה"ח ר' שמואל אוסוביל נ"ו וגם חברי היקר הנגיד הנכבד ר' אהרן הכהן גראס נ"ו בעל הדפוס עקספרעס פרינטינג אשר הקדישו מזמנם היקר שעות ע"ג שעות למען הצלחת הספר שלא ע"מ לקבל פרס ישלם להם ד' כפעלם הטוב ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו.

כמו"כ חובה עלי להזכיר ידידי בנש"ק ר' שמואל בערגער שליט"א מאשדוד אשר השקיע כוחות עצומים בספר הזה ובכל הספרים שהוצאתי עד עכשיו לאור הן בההדפסה והן בהעימוד והן בההפצה זכות מצוה הזאת ודאי יעמוד לו להתברך בכל מילי דמיטב.

תודה מקרב לב לגיסי היקר והחשוב העילוי הנפלא חריף ובקי צנא מלא ספרא הרה"ג ר' שלמה דוד קליין שליט"א בעמ"ס אוצר התשובות אשר עבר על חלק גדול מהספרים והעיר הרבה הערות והארות חשובות חן חן לו.

אחרון אחרון חביב אזכיר בזה אחי החשוב והיקר הנגיד הנכבד הרה"ג ר' אהרן אליהו וועטטענשטיין שליט"א מגי"ש במרכז עולמי וראש כולל חושן משפט דחסידי בעלזא ירושלים עיה"ק ת"ו על אשר הוזיל זהב מכיסו ונידב חלק גדול מהוצאת הספרים 'מלא ד' כל משאלות לבו לטובה.

ובזה אסיים, ואשא כפי לאבי שבשמים, שיתן לנו כח להמשיך ככה בכפלי כפליים, ויראנו ניסים כימי צאתנו ממצרים, ויתן לנו נחת דקדושה וכט"ס במלא חפניים, עד שנזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א.

יוסף זאב וועטטענשטיין
בעמ"ס "אמרי זיו" על מסכתות הש"ס
לונדון תע"א תשע"ב לפ"ק

הקדמה

במדרש בני ישראל עם העכו"ם נכנסין לדין איני יודע מי נצח כשרואין בני ישראל יוצאין ואתרוגיהן ולולביהן בידיהן רואין שהם נצחו וצ"ע דאיך רואים שהם נצחו ע"י שמחזיקין האתרוג והלולב ביד.

בפסוק אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלוקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל לעברך בברית אשר ד' אלוקיך כורת עמך היום ובזוה"ק מבואר דהיום דא ראש השנה וא"כ הבא ונתבונן בפסוקים האלה להבין עומק כוונת הקרא.

וברש"י פי' דכיון שראו בני ישראל הצ"ח קללות הוריקו פניהם מי יכול לעמוד באלה אמר להם משה אתם נצבים היום כולכם הרבה הכעסתם לפני המקום וכו' והיסורין מקיימין ומציבין אתכם לפניו וצ"ע דהאיך מקיימין היסורים את בני ישראל?

ועוד דאיזה ברית היה כאן הלא לא מצינו שום ברית שהקב"ה כרת עם בני"י עכשיו?

ובהמשך הפסוקים פן יש בכם משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ד' אלוקינו ללכת לעבוד את אלוקי הגוים ההם וגו' והיה בשמעו את דבר האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהי לי כי בשרירות לבי אלך וצ"ב דהלא לא קאמר רק בשרירות לבי אלך והתורה קורא אותו כבר כאילו הלך לעבוד אלוקים אחרים ?

ועוד דלמה כשישמע דברי האלה הזאת יאמר בשרירות לבי אלך אדרבה הלא בשביל זה יחזור בתשובה ?

וידוע המסורה א' אתם נצבים ב' אתם לא תתנו להם תבן ג' אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים ד' אתם עידי נאום ד' וצ"ב השייכות.

ונראה לבאר כל זה בעזה"ת ע"פ מה ששמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א לבאר דברי המדרש עה"פ שופטים ושטרים תתן לך א"ר לוי למה הדבר דומה למלך שהיה לו בנים הרבה והיה אוהב את הקטן יותר מכולן והיה לו פרדס אחד והיה אוהבו יותר מכל מה שהיה לו אמר המלך נותן אני את הפרדס הזה שאני אוהב יותר מכל הפרדסים לבני הקטן שאני אוהב יותר מכל הבנים כך אמר הקב"ה מכל האומות שבראתי איני אוהב אלא לישראל שנאמר כי נער ישראל ואהבהו מכל מה שבראתי איני אוהב אלא את הדין שנאמר כי אני ד' אוהב משפט אמר הקב"ה נותן אני את מה שאהבתי לעם שאני אוהב הוי שופטים ושטרים תתן לך.

וביאר הכוונה ע"פ המבואר בספרי תלמידי הבעש"ט הק' ומבואר בארוכה בספר עבודת ישראל בכמה מקומות שיש שתי דרכים בהנהגה שהקב"ה מנהיג את העולם והיינו שכאשר בני"י עושין רצונו של מקום מנהיג הקב"ה את עולמו בדרך מדה כנגד מדה ומשפיע שפע לבריותיו כנגד מעשיהם כאמרם ז"ל צדק ומשפט כפי עובדיהן דבני נשא והנהגה זו נקרא תפארת ישראל שהקב"ה משתשע ומתפאר כביכול בתורה ומצוות ובמעשיהם הטובים של בני"י ומנהיג את העולם כולו בהתאם למעשי בני"י ואילו כאשר ח"ו בני"י מצד מעשיהם אינם ראויים לשפע אז ההנהגה היא למעלה מן המדות דהיינו שהקב"ה משפיע להם בדרך מתנת חנם בהתעוררות י"ג מדות של רחמים וכדכתיב וחנותי את שאר אחון ודרשו חז"ל אע"פ שאינו הגון ואע"פ שאינו כדאי.

והנה בראש השנה שבו נשפע שפע לכל השנה הבאה אז עיקר קטרוגם של שרי האומות העולם היא שבני ישראל אינם ראויים מצד מעשיהם להשפעת השפע כדי שהשפע היורד לעולם יהי בדרך מתנת חנם וכך יזכו גם אומות העולם לשפע רב כיון שבדרך זו מקבלים כל ברואי עולם בשוה בלא הבדל בין ישראל להעמים מה שאין כן בהנהגה שהיא במדת הדין אין אומות העולם ראויים כלל שיושפע להם השפע.

אמנם רצון ד' היא שהנהגת העולם תהי' במדת הדין כדי שבני ישראל יזכו לשפע מצד מעשיהם וזהו הכוונה במדרש הנ"ל דכיון שהקב"ה אוהב את ישראל יותר מכל האומות לפיכך אמר לבני ישראל שטוב יותר שינהגו במדת המשפט ועי"ז יתנהג הקב"ה עמם במדה כנגד מדה גם במדת הדין והמשפט ועי"ז יזכו הם לכל ההשפעות עכתודה"ק.

ולפ"ז יש לבאר דברי רש"י בריש תחילת פרשת בראשית שפי' בראשית בשביל התורה ובשביל ישראל שנקראו ראשית לפיכך ברא אלוקים את השמים ואת הארץ דהפי' היא דברא במדת אלוקים שהיא מדת הדין כדי שיהי' הארץ לבני ישראל ע"י שהם ישמרו התורה וזהו בשביל התורה ובשביל ישראל בשביל זה ברא במדת הדין.

ועי"ז אמר ר' יצחק לא היה הכתוב צריך להתחיל וכו' ומ"ט פתח בבראשית משום כח מעשו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים פי' דלמה לקח את הארץ מהגוים ונתנה לישראל זהו בשביל התורה שבני ישראל מקיימין ועי"ז שהקב"ה ברא את העולם במדת הדין עי"ז נטלה מהם כיון דכשהקב"ה מנהיג את העולם במדת הדין הולך כל השפע רק לבני ישראל.

ומה נחמד לפ"ז הפסוק בתהלים ל"ז כי אלוקים אוהב משפט ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו וזרע רשעים נכרת צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה דהפי' היא דלמה ד' אוהב משפט כיון דעי"ז לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו ומצד השני זרע רשעים נכרת ועי"ז צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עליה כנ"ל.

וכן היה ביציאת מצרים שאז היה טוב לישראל ונגוף למצרים וזה הקשה אברהם במה אדע כי אירשנה שאם הקב"ה יעשה עם בני ישראל יותר מלפנים משורת הדין אז האיך יוכל לענוש העכו"ם וע"ז השיב לו ד' וגם הגוי אשר יעבודו "דן" אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול פי' שאני אדון הגוים במדת הדין ועי"ז יצאו בני ישראל ברכוש גדול ויהי טובה לישראל ונגוף להמצריים.

וזהו כוונת הפסוק מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי.

דהכוונה היא דהרי חק היא מלשון מזונות ופרנסה כידוע דהקב"ה השפיע השפע לבני ישראל ביחד עם משפטיו דהיינו שנתן להם משפטים וע"י שמתנהגים ע"י המשפט ה"נ מתנהג הקב"ה עם בני ישראל ע"פ מדת המשפט וע"י מדת הדין ולפיכך לא עשה כן לכל גוי.

וזהו מה שאומרים באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד לעקב דבר חק ומשפט וצדקינו במשפט המלך המשפט.

דהכוונה היא דכשהגוים מקטרגים שאין בני ישראל ראויין להשפעות ע"פ הדין אז תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט דתסתכל מה שבני ישראל לומדים הדינים והמשפטים ועי"ז וצדקנו במשפט המלך המשפט ועי"ז שתדון אותנו לטובה ע"פ מדת המשפט אז ממילא תבוא כל ההשפעות רק לבני ישראל.

וזהו הכוונה מה שהקב"ה אמר למשה רבינו אצל הסנה כשהקשה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים פי' דבאיזה זכות אוציא אותם ממצרים ע"ז אמר לו ד' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה ולכאורה הו"ל לומר תעבדון אותי על ההר הזה ומהו הלשון תעבדון את האלוקים על ההר הזה.

רק דהכוונה היא דמשה הקשה דאיך תוכל להוציא את בני ישראל מתוך המצרים שיהי' טוב לישראל ונגוף למצרים ע"ז ענה לו ד' דאתחיל לדון אותם במדת הדין ועי"ז ילך כל ההשפעות רק לבני ישראל ולא להגוים ועי"ז יהי' רק טוב לישראל ולא להמצריים וזהו הכוונה שיעבדו את האלוקים דהיינו שאתחיל להתנהג במדת אלוים שזהו מדת הדין.

וכמוכן דכיון דהקב"ה התחיל להתנהג עם בני ישראל במדת הדין ממילא נתעורר עליהם יותר דינים ולפיכך הוצרכו לעבוד יותר קשה אצל פרעה ולפיכך התחיל פרעה לגזור עליהם שתבן לא ינתן להם ותוכן הלבנים תתנו.

ולפיכך כשבא משה ואמר למה הרעות לעם הזה אז וידבר אלוים אל משה ויאמר אליו אני ד' דהיינו שד' אמר לו דמה שאתה רואה עכשיו מדת אלוים זהו באמת אני ד' זהו רחמים גדולים שזהו לטובת בני ישראל שאנהג את העולם עכשיו במדת הדין כדי שכל השפע יהי' לישראל ולא להמצריים ואז יוכלו בני ישראל ליטול מהם כל ממונם.

ולפיכך פי' התרגום יהונתן אני ד' שהגליתי לך בסנה דהפי' היא דאני אמרתי לך אז שאתנהג עם בני ישראל במדת הדין א"כ למה אתה מקשה עכשיו למה הרעות.

ולפיכך מצינו דהשם אלוקיך יכולין לבטא בלשון אלוקיך או אלוקינו משא"כ בשאר השמות דדוקא שם הזה של אלוקים היא מיוחדת שהיא אלוקינו ולא לעכו"ם דע"י המדת הדין אז נראה חסדי השם לנו ולא להעכו"ם.

ולפיכך מצינו בהחכם שהקשה מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ד' אלוקינו אתכם אבל הרשע מקשה מה העבודה הזאת לכם ולכאורה מהו החילוק הלא החכם נמי מקשה אשר צוה ד' אלוקינו "אתכם" אלא ודאי דהחילוק היא בזה גופי' דהחכם מקשה אשר צוה ד' אלוקינו היינו דהוא מבין הדבר הגדול שיש במדת הדין שע"ז נעשה אלוקינו ולא להעכו"ם אבל הרשע כיון שהקשה לכם אמרינן דלכם ולא לו דלא אמר אלוקינו ולפיכך אילו היה שם לא היה נגאל שהרי רק ע"י המדת הדין היה הקב"ה יכול להבדיל ישראל מן המצריים שיהי' טוב לישראל ונגוף להמצריים.

ולפיכך בהר סיני אמר הקב"ה לבני ישראל אנכי ד' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ולכאורה למה לא אמר אשר בראתיך רק דהכא רימז לבני ישראל המעלה של אלוקיך דע"ז הוצאתיך מארץ מצרים.

וזהו דהפשט מה שמצינו בגמ' במס' שבת פ"ח ע"א עה"פ ארץ יראה ושקטה ומקשה הגמ' אם שקטה למה יראה ואם יראה למה שקטה אלא דמקודם יראה ואח"כ שקטה דהקב"ה התנה תנאי במעשה בראשית אם מקבלין ישראל את התורה מוטב ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו ולכאורה הגמ' קשה מאד דמה הנפק"מ אי בני ישראל מקבלין התורה או אי אחד משאר האומות היה מקבל התורה דהרי העיקר היא שילמדו התורה בעולם וכן מצינו באמת שהקב"ה סיבב מקודם לשאר האומות לשאל אותם אי רוצין לקבל התורה.

ועוד דאיך יכול הגמ' לומר שזהו הסיבה למה הארץ יראה היא משום שפחדו שמא לא יקבלו התורה הלא מבואר בהדי' בקרא הטעם למה הארץ יראה דכתיב בריש הקרא משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה בקום למשפט אלוקים וא"כ הרי מבואר בהדי' בקרא דהטעם למה הארץ יראה היא משום שמשמים השמעת דין ומשום בקום למשפט אלוקים וא"כ איך אומר הגמ' טעם אחר על זה.

אבל לפי הנ"ל מובן דהיינו הך דע"י שבני ישראל יקבלו התורה ע"ז יוכל להתקיים המשמים השמעת דין ולפיכך ארץ יראה ושקטה שמא לא יקבלו בני ישראל את התורה ואז לא יוכל להתקיים המשפט לפיכך ארץ יראה ושקטה בקום למשפט אלוקים דרך ע"י שיקבלו בני ישראל את התורה ויקיימו כל המצוות אז יוכל הקב"ה להנהיג את העולם במשפט.

וזהו שאמר הכתוב ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלוקים זה סיני מפני אלוקים אלוקי ישראל וצ"ב כפל הלשון מפני אלוקים זה סיני מפני אלוקים אלוקי ישראל.

ולפי הנ"ל מובן דכמו שמצינו לעיל ארץ יראה ושקטה אולי לא יוכל העולם להתנהג ע"פ מדת הדין ואז לא ילכו כל השפע רק לישראל וזהו הכוונה ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלוקים זה סיני דהכוונה היא דבהר סיני אמר אלוקים אנכי ד' אלוקיך דמדת הדין שמרומז במלת אלוקים היא אלוקיך שמייוחד רק לבני ישראל לטובתם ולא לשאר אומות העולם נמצא דבסיני נתגלה שאלוקים היא אלוקי ישראל וזהו ההמשך של הפסוק מפני אלוקים זה סיני מפני אלוקים אלוקי ישראל.

ובזה מובן הפסוק יגידו שמים צדקו כי אלוקים שופט היא סלה שמעו עמי ואדברה ישראל ואעידה אלוקים אלוקיך אנכי.

דהפי' היא יגידו שמים צדקו בזה כי אלוקים שופט היא סלה שע"ז נתקיימו שמים וארץ כנ"ל ומתי נעשה זה ע"ז מסיק הקרא שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלוקים אלוקיך אנכי זה היה בעת מתן תורה דאז אמר ד' אנכי ד' אלוקיך ולא אנכי ד' אלוקים.

וכמו שמצינו בשבת פ"ט ע"א דלמה נקרא שמו סיני שירדה שנאה לעכו"ם עליו ולכאורה איזה שנאה ירדה לעכו"ם שם רק דהפשט היא כנ"ל דכיון שהקב"ה התחיל לדון את בני ישראל במדת הדין ממילא ירדה שנאה לעכו"ם עליו וכמו שאומרים בתפלה ומלוך עלינו אתה ד' לבדך בחסד וברחמים בצדק ומשפט ועי"ז ולמלשינים אל תהי תקוה ועל הצדיקים יהמו נא רחמיך ד' אלוקינו.

וזהו מה שמובא בב"ק ל"ט ע"א מפרן הופיע ממונם לישראל ולכאורה היכן מצינו דבפרן הופיע ממונם לישראל רק דהכוונה היא דכיון דאז התחיל הקב"ה לדון את העולם בדין ובמשפט ממילא ילך כל השפע רק לכלל ישראל ולא יגיע כלום מהשפע להעכו"ם.

וזה היה נמי מה שבני ישראל הקדימו נעשה לנשמע דהפי' היא דהרי אומרים בליל ר"ה שירבו זכויותינו ופי' המפרשים דהכוונה היא דהקב"ה חושב הזכותם שאדם מקבל עליו עכשיו ועתיד לעשות לאחר זמן להחשבון של עכשיו וזהו בחינה של לפני משורת הדין אבל הכא בהר סיני אמרו בני ישראל שאנו לא רק נשמע ונקבל על עצמנו לעשות המצוות לעתיד רק נעשה תיכף ומיד ולפיכך יגיע לנו השפע מן הדין.

ובזה מובן היטב המדרש פליאה לא היה התורה צריך להתחיל מבראשית רק דכיון דהקדימו בני ישראל נעשה לנשמע לפיכך התחיל מבראשית והיא פליאה עצומה.

ולפי הנ"ל מובן דהרי כבר כתבנו לעיל מה שפי' רש"י דבשביל זה התחיל התורה מבראשית לומר דלפיכך זכו בני ישראל כיון שהיה ברא אלוקים במדת הדין וזה היה רק לבני ישראל ומנ"ל דבני ישראל עבדו את ד' אפי' ע"פ מדת הדין לפיכך האריך אפשר להתחיל מבראשית אבל כיון שהקדימו נעשה קודם לנשמע א"כ ע"כ דהם עושין אפי' לפי מדת הדין ולפיכך שפיר התחיל מבראשית.

וזהו נמי מה שמצינו בגמ' בשבת פ"ח ע"א ההיא צדוקי חזי' לרבא דהוי דהוי נוטף אצבעו בדם אמר לו לרבא עמא פזיזו דקדמיתו פומיכו לאודניכו עדיין בפחזותייכי קיימיתו ברישא אבעי' לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם.

ולכאורה מה תירץ לו הלא הוא הקשה איך סמכתם על ד' היה לכם למישמע מקודם אי מציתו קבליתו ומה תירץ לו שאנו סומכין על ד' ועוד דמהו הלשון דסגינן בשלימותא.

ולפי הנ"ל מובן דהקשה למה הקדמתם נעשה לנשמע ואתם הייתם מוכנים שהקב"ה ילך עמכם במדת הדין הלא קודם הייתם צריכין לבדוק אם אתם רוצים המדת הדין ע"ז ענה לו רבא דכיון דאנן סגינן בשלימותא שאנו עושים הכל בשלימות לפיכך אנו לא מפחדים ממדת הדין.

והנה בגמ' שם מצינו שמדמין מדה זו לאתרוג שהגמ' אומר למה נמשלו ישראל לתפוח מה תפוח פריו קודם לעליו אף בני ישראל הקדימו נעשה לנשמע ופי' בתוס' ד"ה פריו קודם לעליו פי' שזה קאי על אתרוג.

וא"כ לפ"ז מובן היטב המדרש משל לשני בני אדם שנכנסו אצל הדיין ואין אנו יודעים מי נצח אלא מי שנוטל ביין בידו אנו יודעים שהוא נצח כך ישראל ואומות העולם באין לדין לפני הקב"ה וכו' ואין אנו יודעים מי נצח אלא במה שישאל יוצאים לפני הקב"ה ולולביהם ואתרוגיהן בידן יודעים שהם נצחו ולכאורה איזה דיון יש לבני ישראל עם אומות העולם בר"ה.

ולפי הנ"ל מובן דהכוונה היא דבני ישראל טוענין שיש להנהיג את העולם ע"פ הדין שכך יגיע כל השפע אליהם אבל האומות רוצים שגם להם יגיע ע"י לפנים משורת הדין אבל כיון שרואין בני ישראל יוצאין ואתרוגיהן ולולביהן בידיהם והרי אתרוג מרמז על בחינה זו של נעשה קודם לנשמע דהיינו שיש להתנהג במדת הדין שלא לחשוב על הקבלות של נשמע רק על הנעשה במציאות ולפיכך יודעין דבני ישראל נצחו.

וגם שמלת אתרו"ג לול"ב ביחד עם י"ד עם הכולל בגמטרי' די"ן צד"ק ומשפ"ט והיינו כשוללביהן ואתרוגיהן בידיהן יודעין שהם נצחו.

וזהו גם מה שאומרים מלך במשפט יעמוד ארץ דע"י המשפט יעמוד הארץ כיון שתנאי התנה הקב"ה עם הארץ שרק עי"ז שיקבלו התורה ויתנהג במשפט עי"ז יעמיד ארץ.

ובזה נבוא לביאור הכתובים אתם נצבים היום כולכם לפני ד' אלוקיכם וגו' לעברך בברית ד' אלוקיך ובמדרש דכשראו בני ישראל את המאה קללות חסר שנים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו ומי צריך לכל זה ע"ז ענה להם משה דאתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלוקיכם לעברך בברית ד' אלוקיך דהיום שזהו ראש השנה אז נעשה מאלוקים יהי' אלוקיך ע"י שיתנהג עמכם במדת הדין וממילא נמצא דהיסורים והמשפטים היא לטובתכם דהיסורין מעמידין ומציבין אתכם וזהו הברית אשר כרת עמם עכשיו ולפיכך אמר למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהי' לך לאלוקים דמעכשיו יהי' לך אלוקים מדת הדין מיוחד לטובתך.

ועי"ז מסיק פן יש בכם משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ד' אלוקינו ללכת לעבוד אלוקי הגוים ההם דאין הכוונה כפשוטו שהולך לעבוד ע"ז דהרי מסיק אח"כ שמיירי רק במי שישמע את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אילך דהיינו שאינו רוצה שישלוט בו מדת הדין רק שהכל יהי' בשלום ושלוה וזה נקרא שלבבו פונה היום מעם ד' אלוקינו דהיינו שאינו רוצה שיהי' מדת הדין מיוחד בשביל בני ישראל רק ללכת לעבוד את אלוקי הגוים ההם דהיינו שהכל יהיו שוים בין ישראל ובין העכו"ם אבל בזה הרי לא יוכל להתקיים שמים וארץ כמו שכתבנו לעיל מארץ יראה ושקטה רק שאז יהי' כמהפיכת סדום ועמורה ולמה יהי' כל זה ואמרו על אשר עזבו את ברית ד' "אלוקיהם" ללכת לעבוד "אלוקים אחרים אשר לא חלק להם".

ובזה מיושב היטב המסורה א' אתם נצבים ב' אתם לא תתנו להם תבן ג' אתם ראייתם את אשר עשיתי למצרים ד' אתם עידי נאום ד' וצ"ב השייכות.

ולפי הנ"ל מובן אתם נצבים היום כולכם לפני ד' אלוקיכם דהקב"ה לוקח אתכם להתנהג עמכם במדת הדין ועי"ז ואתם לא תתנו להם תבן אז התחיל לשרות בהם מדת הדין והתחילו להעביד את בני"י קשה מאד ויכולים לחשוב שזה אינו לטובתכם אבל באמת עי"ז אתם ראייתם את אשר עשיתי למצרים שרק עי"ז היה הקב"ה יכול לגאול אתכם וממילא אתם עידי נאם ד' שהכל היא לטובתכם.

יעזור השי"ת שנזכה לעבוד את ד' מתוך נחת והרחבת הדעת ומתוך עושר וכבוד וכט"ס ורחמיך ד' אלוקינו וחסדיך הרבים אל יעזבונו נצח סלה ועד ושנזכה לרצה ד' אלוקינו בעמך ישראל ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים בביאת גוא"צ בב"א.

מפתח

הערות בעניני ראש השנה

הערה א'	בענין האם יש חיוב סעודה בר"ה.....	כט
הערה ב'	בענין אי שהחיינו צריך להיות עובר לעשייתן.....	כט
הערה ג'	בענין אי נטלו ממנו השופר בין הברכה להתקיעה.....	ל
הערה ד'	בענין אי עובר בל תגרע כשמבטל מצוה.....	לא
הערה ה'	בענין אי קיבל שבת ואח"כ קיבל שופר.....	לב
הערה ו'	בענין אי עבר ותקע בשבת.....	לב
הערה ז'	בענין אי חרש יכול להוציא אחרים בתקיע"ש.....	לג
הערה ח'	בענין ציפה את השופר זהב במקום הנחת פיו.....	לד
הערה ט'	בענין שופר של פרה.....	לד
הערה י'	בענין לברך על תפוח בדבש.....	לה
הערה י"א	בענין לתקוע בשופר של שלמים.....	לה
הערה י"ב	בענין לאו שבכללות.....	לו
הערה י"ג	בענין המודר הנאה משופר.....	לז
הערה י"ד	בענין שליחות בתקיעת שופר.....	לז
הערה ט"ו	בענין שהחיינו ביום השני.....	לח
הערה ט"ז	בענין לשיח באמצע התקיעות.....	לט
הערה י"ז	בענין לכתוב בר"ה.....	לט
הערה י"ח	בענין שומע כעונה בתקיעת שופר.....	מ
הערה י"ט	בענין שהתוקע בשבת עבר על שבות.....	מ
הערה כ'	בענין שלא מהני קבלה לבטל מצוות שופר.....	מא
הערה כ"א	בענין כוונת התוקע.....	מב
הערה כ"ב	בענין שמא יעבירנו.....	מב
הערה כ"ג	בענין להביא עצמו לידי חיוב.....	מג
הערה כ"ד	בענין אין מעבירין על המצוות.....	מד

הערה כ"ה	בענין אי ברכת שהחינו הוי הפסק.....	מז
הערה כ"ו	בענין תוספת יו"ט בר"ה.....	מה
הערה כ"ז	בענין מה להקדים תקיעות או ברכות.....	מה
הערה כ"ח	בענין המדבר ואינו שומע בתקיעת שופר.....	מו
הערה כ"ט	בענין שופר שרובו מנוקב.....	מז
הערה ל'	בענין לכסות השופר בשעת הברכה.....	מז
הערה ל"א	בענין אין שליחות לקטן.....	מח
הערה ל"ב	בענין החילוק בין שופר למצה.....	מח
הערה ל"ג	בענין כל דאיהו לא מצי עביד לא מצוי משוי שליח.....	מט
הערה ל"ד	בענין לברך אי נטלו ממנו השופר (ב').....	מט
הערה ל"ה	בענין מצוה הבא בעבירה.....	נ
הערה ל"ו	בענין שהברכה היא על הקול.....	נא
הערה ל"ז	בענין המודר הנאה מחבירו.....	נא
הערה ל"ח	בענין שהברכה מועיל על כל היום.....	נב
הערה ל"ט	בענין עשה דוחה לא תעשה.....	נג
הערה מ'	בענין שאין תוקעין בשבת.....	נג
הערה מ"א	בענין שופר הגזול.....	נד
הערה מ"ב	בענין שאין מברכין על דבר שבלב.....	נד
הערה מ"ג	בענין שהתקוע יהי' בר חיובא.....	נה
הערה מ"ד	בענין לתקוע לאשה.....	נה
הערה מ"ה	בענין כתותי מיכתת שיעורא.....	נו
הערה מ"ו	בענין מצוות לאו ליהנות ניתנו.....	נז
הערה מ"ז	בענין ברכות מעכבין את התקיעות.....	נז
הערה מ"ח	בענין חרש המדבר ואינו שומע (ב').....	נח
הערה מ"ט	בענין אם קטן מוציא בתקיעת שופר.....	נח
הערה נ'	בענין אי התקיעות הוי הפסק.....	נט
הערה נ"א	בענין אי לא תקע באונס.....	נט
הערה נ"ב	בענין להוציא לאחר שיצא.....	ס
הערה נ"ג	בענין אי אשה יוצאת ע"י קטן.....	סא

הערה נ"ד	בענין שוציא את כולם בשהחיינו.....	סא
הערה נ"ה	בענין שאין מברכין בעת עשיית השופר.....	סב
הערה נ"ו	בענין שאין אומרים הלל בראש השנה.....	סג
הערה נ"ז	בענין להקדים התפלה בער"ה.....	סג
הערה נ"ח	בענין לאכול הסימנים בר"ה.....	סד
הערה נ"ט	בענין אי דנין גם המלאכים.....	סה
הערה ס'	בענין שאין מברכין את החודש תשרי.....	סה
הערה ס"א	בענין מה שאומרים שיר בר"ה.....	סו
הערה ס"ב	בענין שאומרים הלל בשאר החגים.....	סו
הערה ס"ג	בענין לתקוע על הברכות.....	סז
הערה ס"ד	האם יש שמחה ביו"ט.....	סז
הערה ס"ה	בענין אי עקרו חיוב התקיעה בשבת.....	סח
הערה ס"ו	בענין שאין דנין בשבת.....	סח
הערה ס"ז	בענין שאזכור לכם עקידת יצחק.....	סט
הערה ס"ח	בענין החילוק בין הכשר מצוה להשתמשות.....	סט
הערה ס"ט	בענין דבכל עשה יש גם לא תעשה של בל תגרע (ב').....	ע
הערה ע'	בענין שאין אומרים שהחיינו רק ברגל.....	עא
הערה ע"א	בענין לחנך קטנים לתקיעת שופר.....	עא
הערה ע"ב	בענין אי יש לומר הלל שלא במקום שמחה.....	עב
הערה ע"ג	בענין אין מערבין שמחה בשמחה.....	עב
הערה ע"ד	בענין אי טעה בהמלך הקדוש במעריב.....	עג
הערה ע"ה	בענין אי הדין נוהג בלילה.....	עג
הערה ע"ו	בענין טעה בדבר מצוה.....	עד
הערה ע"ז	בענין לתקוע אצל צואה.....	עד
הערה ע"ח	בענין מה להקדים בשתי מצוות דרבנן.....	עה
הערה ע"ט	בענין שחייב לפזר כל ממונו על ל"ת.....	עו
הערה פ'	בענין שליחות במצוה שבגופו.....	עו
הערה פ"א	בענין המודר הנאה מהשופר (ב').....	עז
הערה פ"ב	בענין אי חז"ל יכול לעקור בשוא"ת.....	עז

הערה פ"ג	בענין אי שח באמצע התקיעות (ב').....	עח
הערה פ"ד	בענין למה לא גזרו במילה שמא יעבירונו.....	עט
הערה פ"ה	בענין אי המצוה היא השמיעה או התקיעה.....	עט
הערה פ"ו	בענין הרמז בתקיעת שופר.....	פ
הערה פ"ז	בענין לחזור אחר המצוה קודם החג.....	פ
הערה פ"ח	בענין אונס רחמנא פטרי'.....	פא
הערה פ"ט	בענין למה לא חיישינן בס"ת שיעבירונו ד' אמות ברה"ר.....	פא
הערה צ'	בענין למה לא גזרו במילה שמא יעבירונו (ב').....	פב
הערה צ"א	בענין דהמוציא צריך לכוין להוציא השומע.....	פג
הערה צ"ב	בענין אי לא תקע מחמת אונס (ב').....	פג
הערה צ"ג	בענין אי דנין בלילה (ב').....	פד
הערה צ"ד	בענין אי צריכין כוונה בשופר.....	פה
הערה צ"ה	בענין זה אלי ואנוהו.....	פה
הערה צ"ו	בענין שהמוציא מברך.....	פו
הערה צ"ז	בענין לערבב את השטן.....	פו
הערה צ"ח	בענין לברך על שופר גזול.....	פז
הערה צ"ט	בענין המודר הנאה מן השופר (ג').....	פז
הערה ק'	בענין אי טעו בקביעת דירחא.....	פח
הערה ק"א	בענין שופר שנסדק.....	פח

מערכות בעניני ראש השנה

סימן א'	בענין אי תקיעת שופר הוי חיוב גברא או חפצא.....	צא
סימן ב'	בענין אי הוי חובת גברא או חובת היום.....	קח
סימן ג'	בענין שהתקיעות היא לעורר את בני" בתשובה.....	קכג
סימן ד'	בענין אי הוי חובת יחיד או חובת הציבור.....	קלט

סימן ה'	בענין אי כוונת התקיעה היא להמליך את הקב"ה.....	קנג
סימן ו'	בענין אי המצוה היא עצם התקיעה או מה שהקול יוצא מהשופר.....	קסה
סימן ז'	בענין אי התקיעה היא להרבות בשמחה.....	קעט
סימן ח'	בענין אי מצוות שופר היא להזכיר עקידת יצחק.....	קצה
סימן ט'	בענין שתקיעת השופר היא להזכיר זכות קבלת התורה.....	רט
סימן י'	בענין שהתקיעות היא כדי לערבב השטן שסבר שמשיח בא.....	רכג

הערות בעניני ראש השנה

הערה א'

בענין האם יש חיוב סעודה בר"ה

הרא"ש מביא דעות להלכה דמותר להתענות בר"ה ויש שכתבו שאף יש מצוה להתענות בר"ה משמע מכל הני ראשונים שאין מצוה לאכול בר"ה.

והקשו האחרונים דבגמ' בביצה ט"ו ע"ב מבואר לחד טעמא דעיקר תקנה של העירובי תבשילין היא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט והיינו דכיון שיש מצוה לאכול ביו"ט חששו חכמים שמא לא יותיר מסעודתו לסעודת שבת וכיון דקי"ל שיש לעשות עירוב תבשילין בר"ה כשחל קודם שבת מוכח שיש מצוות אכילה בר"ה.

וי"ל דודאי גם להני שסוברין שיש מצוה להתענות יש גם מצוה לאכול רק שאם מתענה אמרינן שזה המצוה היא יותר גדול וזה דוחה החיוב שיש לאכול אבל ודאי גם להני ראשונים אם לא יתענה רק שיטעום משהוא יש עליו חיוב לאכול סעודות יו"ט כרגיל דהרי אין לו המצוה של התענית שידחה החיוב של הסעודה.

הערה ב'

בענין אי שהחיינו צריך להיות עובר לעשייתו

כתב ההגהות אשרי בעירובין פ"ג אות י' דברכת שהחיינו על יום השני שהיא מדרבנן אינה פוטרת מלברך ברכת שהחיינו על השופר וע"כ צריך לברך על התקיעה.

והקשו האחרונים דמשמע דכל הטעם שאינו מוציא היא משום שהיא מדרבנן ולכאורה הלא בלא"ה אינו יוצא כיון שבירך בלילה וזמן חיוב התקיעה היא רק ביום.

וי"ל דדבר זה מצינו בכמה מקומות דהשהחיינו אינו צריך להיות ממש עובר לעשייתן של המצוה דמצינו שנשים מברכות שהחיינו בפסח ומכונין גם על המצות אע"ג שאין יכולין לאכול עד שתחשך.

ועוד מצינו גבי מגילה להני דעות שאין מברכין שהחיינו ביום שמכונין בלילה לפטור גם משלוח מנות ומתנות לאבינים אע"ג דמצוות משלוח מנות מתחיל רק ביום.

הערה ג'

בענין אי נטלו ממנו השופר בין הברכה להתקיעה

במשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

וי"ל דבספירה אין המספר חפץ של מצוה שנאמר דהברכה היה על חפץ זה ולא על חפץ אחרת רק שחשב במחשבתו מספר אחר א"כ לא אמרינן דבשביל זה חל הברכה על מה שחשב בדעתו.

א"נ דבספירת העומר הרי אינו מדבר מעצם המנין של היום רק מדבר בכללות ממצוות ספירת העומר אבל כשמברך לשמוע קול שופר הרי הוא מדבר מהשופר הזה שהוא הולך לתקוע בו ולפיכך כשנוטל שופר אחר לתקוע בו צריך לחזור ולברך על השופר האחרת.

הערה ד'

בענין אי עובר בל תגרע כשמבטל מצוה

הרשב"א (ראש השנה ט"ז ע"א) כתב כי מה שתיקנו חכמים שלא לתקוע השופר בראש השנה שחל להיות בשבת ולא חששו לאיסור בל תגרע הנגרם מביטול מצוות עשה של תקיעת שופר הרי זה משום שחכמים ראו צורך לבטל את המצווה וכל מצווה שביטלו חכמים מחמת איסור מסויים אין בזה איסור בל תגרע.

מדברי הרשב"א אלו הסיק הטורי אבן דאדם שמבטל מצוה עובר באיסור בל תגרע.

והקשו האחרונים דברמ"א או"ח סימן תרנ"ו סעיף א' מובא בשם הרשב"א והראב"ד דלא אמרו חכמים המבזבז אל יבזבז יותר מחומש אלא על קיום מצוות עשה אך על מצוות לא תעשה מחיוב אדם למסור כל ממונו לפני שיעבור ואם אכן אדם שמבטל מצוות עשה עובר בלאו של לא תגרע מדוע א"כ אין אדם מחיוב למסור כל ממונו כדי לקיים מצוות עשה הלא אם הוא ימנע מלקיים את מצוות עשה הוא יעבור גם בלאו של בל תגרע.

ויש לומר דהרא"י מהרשב"א הנ"ל היא דווקא כשמבטלין המצוה לעולם כמו הכא שאומרים דבכל פעם כשחל בשבת לא יתקעו בשופר זה אז עוברין על לא תגרע אבל אם אדם מבטל פעם המצווה מחמת חסרון ממון אינו עובר דהרי אינו אומר דאינו מחיוב מן הדין לעשותו רק דאינו עושה אותו מחמת אונס ממון.

ועוד י"ל דכיון דהטורי אבן מחדש דבכל פעם דאינו עושה איזה מצוות עשה ממילא עובר על בל תגרע א"כ ע"כ דכשאמרו הראשונים דבמצוות עשה אינו מחיוב לבזבז כל ממונו היא אפילו כשיעבור על בל תגרע דהרי בכל פעם דמבטל מצוות עשה ממילא עובר על בל תגרע.

הערה ה'

בענין אי קיבל שבת ואח"כ קיבל שופר

הט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפללו תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

והקשה הגרעק"א דצ"ע דמדוע כשקיבל עליו שבת ואינו יכול לתקוע בשופר נחשב נשבע לבטל את המצוה וממילא בטלה קבלתו והרי פסק השו"ע בסי' תפ"ה דמי שנשבע שלא יאכל מצה סתם אסור לו לאכול מצה גם בליל פסח כיון שכולל בשבועתו איסור אכילת מצה בשאר ימות השנה ושבועה חלה לבטל המצוה בכולל גם דברים המותרים וא"כ ה"ה בנידון דידן כיון כשקיבל שבת אסר בקבלתו כל המלאכות ולא רק מלאכת תקיעה ממילא חל איסור שבת בכולל אף על תקיעת השופר בשבת ולא יוכל לתקוע מכח קבלתו.

וי"ל שיש לחלק בין דבר שהיא דאורייתא שבזה אין יכולין להפסיקו שלא יחול דברגע שמוצא דבר על מה לחול חל תיכף כל השבועה אבל גבי קבלת שבת שהיא מדרבנן הם יכולים לתקן דאם זהו נגד המצוה לא יחול כלל אפי' כשיכול לחול על דברים אחרים.

הערה ו'

בענין אי עבר ותקע בשבת

רעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאורייתא אלא שעבר

על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששנינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת קריאת שמע ע"פ שמדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

וי"ל דלא שייך שיעקרו המצוה לגמרי רק שיכולין לגדור המצוה לקרות עד חצות אבל אין יכולין לבטל המצוה לגמרי באיזה יום כגון הכא שאם לא יתקעו בשבת לא יוכלו לתקוע בכלל לא מקודם ולא אחריו.

הערה ז'

בענין אי חרש יכול להוציא אחרים בתקיע"ש

בשו"ע או"ח סימן רצ"ז סעיף ה' נפסק דאדם נטול חוש הריח יכול לברך את ברכת הבשמים בהבדלה כדי להוציא אדם שאינו יודע לברך מבואר בזה דגם אדם נטול חוש הריח נקרא בר חיובא לענין לברך את ברכת הבשמים.

וקשה דבמשנה ר"ה כ"ט ע"א מובא דחרש אינו יכול להוציא הרבים ידי חובתן תקיעת שופר משום שאינו בר חיובא וכתב הבית יוסף דהמדובר היא באדם שאינו אלם אלא שהוא רק אינו שומע שדינו כפקח לכל דבריו מכל מקום מאחר דהמצווה היא לשמוע קול שופר והוא אינו שומע אין הוא נקרא בר חיובא ומשום כך אין הוא יכול להוציא הרבים ידי חובתן.

ומדוע א"כ אדם נטול חוש הריח נקרא בר חיובא והוא יכול להוציא אחרים ידי חובתם בברכת הבשמים והלא המצווה היא להריח והוא אינו יכול להריח.

וי"ל דהכא דמברכין לשמוע קול שופר והוא אינו שומע אינו יכול להוציא אחרים בברכתו אבל התם דרק מברכין על מיני בשמים ולא להריח הבשמים שפיר יכול להוציא גם אחרים ידי חובתן דהרי הברכה היא על הבשמים ולא על הריח.

הערה ח'

בענין ציפה את השופר זהב במקום הנחת פיו

בשו"ע תקפ"ו סעיף ט"ז נפסק שאם ציפה את השופר בזהב במקום הנחת פיו פסול והטעם לכך מובא בטור משום שזהב חוצץ בין שפתיו לשופר.

וקשה דהלא במס' סוכה ל"ז ע"א אמרו חכמים כל לנאותו אינו חוצץ כלומר כל חציצה שהונחה לשם נוי אינה חוצצת וכן נפסק להלכה ואם כן מדוע השופר נפסל.

וי"ל דגבי לולב דיש דין דולקחתם א"כ הוי החסרון בזה שאינו נוגע בו בידו ע"ז אמרינן דאינו חוצץ אבל הכא אין שום דין דהשופר צריך לנגוע בשפתיו ומה שכתב הטור דחוצץ הכוונה היא דאז כיוון דיש הזהב נמצא דאינו תוקע בהשופר רק בזהב.

הערה ט'

בענין שופר של פרה

שנינו במשנה בראש השנה כל השופרות כשרים חוץ משל פרה ומבואר בגמ' דהטעם היא מפני ששופר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' שופרות וקרן של פרה הנראה כגלדי גלדי הריהו כשנים ושלשה שופרות ולכן פסול.

וקשה דבגמ' בגיטין י"ט ע"א מכשיר תנא קמא גט שכתבו על קרן של פרה ולכאורה לאור דברי הגמ' בראש השנה הדבר תמוה שהרי גט שנכתב על מספר קלפים פסול שספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים מדוע אם כך גט שנכתב על קרן פרה כשר.

וי"ל דהקרבן פרה זהו בעצם השופר נמצא דכשיש גלדי נראה כשנים וג' שופרות אבל בספרים לא שייך לומר דהוי ג' ספרים דהרי זה אינו ספר כלל דמה שנכתב עליו הוי ספר והחלק שעליו נכתב היא רק של חלק אחד אבל לא דהקרבן גופי' הוי ספר וממילא לא נאמר דכשיש גלדי הוי ב' וג' ספרים.

הערה י'

בענין לברך על תפוח בדבש

ברמ"א בשו"ע או"ח סי' תקפ"ג סעי' א' ויש נוהגין לאכול תפוח מתוך דבש ואומרים תתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה ומובא במשנה ברורה שם ס"ק ג' שיש לברך ברכת העץ לפני אכילת התפוח ופוסטרי בברכה זו גם את הדבש.

ולכאורה יש לתמוה מדוע שלא נברך ברכת שהכל על הדבש ובכך נפטור את התפוח שהרי הדבש היא מאכל העיקרי שהרי הוא זה המסמן והמסמל את מתיקות השנה החדשה.

וי"ל דאע"ג דעיקר כוונתו היא על הדבש מ"מ אינו אלא תבלין המוסיף טעם בהמאכל ולא שייך לברך עליו שוב העיר לי גיסי הגרשד"ק שכבר מובא סברא זו באחרונים.

הערה י"א

בענין לתקוע בשופר של שלמים

בגמ' בראש השנה מבואר שאם אדם תקע בשופר של שלמים לא יצא ידי חובת תקיעת שופר.

והחת"ס מקשה על גמ' זו מדוע שלא תדחה מצוות עשה של תקיעת שופר את איסור מעילה.

והקשו האחרונים דהלא איסור מעילה שבו אדם משתמש בחפצי גבוה מקביל לאיסור גזל מן ההדיוט מכיון שבשני המקרים אדם נוטל דבר שאינו שלו והרי החת"ס בעצמו כותב בסוכה כ"ט ע"ב דדין עשה דוחה לא תעשה לא נאמר במצוות שבין אדם לחבירו אם כך מצוות עשה של תקיעת שופר אינו יכול לדחות את איסור גזל וא"כ תמוה מאד דכיצד מקשה החת"ס דמצוות עשה של תקיעת שופר תדחה את איסור מעילה וכי יעלה על הדעת דכח הדיוט חמור מהקדש.

ואולי י"ל דכיון דבמעילה אינו גוזל אלא מגבוה נמצא דלא הוי דבר שבין אדם לחבירו ובאופן זה שפיר אמרינן הדין דעשה דוחה לא תעשה.

הערה י"ב

בענין לאו שבכללות

הרשב"א בראש השנה דף ט"ז ע"ב הקשה ראש השנה שחל להיות בשבת דגזרו חז"ל שלא לתקוע אמאי אין בזה לאו דבל תגרע ויעיון שם מה שתירץ בזה ומדבריו הסיק הטורי אבן שכל מי שמבטל מצוות עשה עובר על כל תגרע והקשה הטורי אבן דלשיטת הרשב"א למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקים עליו א"כ כל מי שמבטל מצוות עשה כיון דעובר בזה נמי על לאו של כל תגרע ילקה ולא מצינו שיש מי שסובר כך ותירץ הבית הלוי חלק א' סימן מ"ב דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו ואפי' למ"ד דלוקין על לאו שבכללות מודה בלאו דכל תגרע דכולל כל המצוות דגרוע טפי ואין לוקין עליו.

ודייקו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בראש השנה כ"ח ע"ב אלא מעתה הישן בשמיני ילקה משום כל תוסף חזינן דאע"פ שהוא לאו שבכללות לוקין א"כ ה"ה כל תגרע וכן כתב החינוך מצוה תנ"ד שחייב מלקות דכל תוסף וא"כ מאי שנא לאו דכל תגרע מלאו דכל תוסף.

וי"ל דלאו שבכללות היינו כשהתורה אומר סתם שישמרו כל המצוות כמו כשהתורה אומר לא תסורו מכל המצוות או כשהתורה אומר ועשיתם את כל מצוותי וכדו' אז לא סופרין כל הני מצוות עשה ולא תעשה שהכל סתם אזהרות כללי אבל כשהתורה אומר כל תוסף שאז הכוונה לדבר מיוחד דהיינו

כשמוסיפין על איזה מצוה אז אע"ג שיש הרבה מצוות שיכולין להוסיף עליהן עדיין לא הוי לאו שבכללות דהרי כמו שיש איסור להוציא חפץ מרה"י לרה"ר בשבת ולא נאמר דהוי לאו כללית כיון שזה כולל אלפי חפצים אבל אי אומרים דבכל עשה שמבטל עובר נמי על כל תגרע א"כ הרי זה כמו מה שכתוב התורה לא תסור מן הדרך ימין ושמאל דודאי דלא נחשב גם זה ללאו נוסף דרך כשיש איזה דרך מיוחד האיך לעבור על הלאו כגון כשמשנין צורת המצווה ע"י שמוסיפין עליו אז יש לאסור.

הערה י"ג

בענין המודר הנאה משופר

השו"ע פסק בסי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז מהא דפסק השו"ע ביו"ד סימן רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו, ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

וי"ל דשאני בתקיעת שופר דעצם שמיעת הקול היא המצוה ולפיכך שייך לומר בו מצוות לאו ליהנות ניתנו אבל מה שמעיין בהספר עצם קריאה מתוך הספר אינו מצוה ולפיכך לא שייך לומר בו מצוות לאו ליהנות ניתנו.

הערה י"ד

בענין שליחות בתקיעת שופר

מצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר

הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתקוע הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמן.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

וי"ל דאע"ג דהמצוה היא התקיעה מ"מ ודאי דגם להרמב"ם הטעם למה תוקעין היא כמבואר ברמב"ם שרמז יש בה עירו ישנים משנתכם וא"כ פשוט לכאורה דצריכין לשמוע כדי להתעורר לתשובה.

הערה ט"ו

בענין שהחיינו ביום השני

בשו"ע סי' ת"ר סעיף ב' פסק שבקידוש ליל ראש השנה אע"פ שהוא ספק אם יש לומר שהחיינו עם כל זה מברך שהחיינו אפי' אם אין מצוי פרי חדש אבל גבי שהחיינו על תקיעת שופר פסק בסעיף ג' שאין מברכין ברכת שהחיינו על השופר ביום שני של ראש השנה דיומא אריכתא היא.

והקשו האחרונים דהא אין מברכין שהחיינו על שופר ביום ב' דר"ה דיומא אריכתא היא א"כ גם ליום טוב גופא אין לברך ואם מברכין שהחיינו בקידוש גם ביום השני שאינו אלא מדרבנן א"כ גם לשופר ראוי לברך.

וי"ל דביום טוב הרי ביום השני מברך ממנ"פ אם הוא יומא אריכתא הרי יש לברך על היום הארוך שתקנו רבנן ביום השני ואם הוא מחמת ספיקא דיומא יש לברך כיון שאז היא באמת יום הראשון אבל לגבי תקיעת שופר אז בשלמא בשאר ימים טובים אע"ג דכבר קיים המצוה ביום הראשון עדיין יש לברך ביום השני דהרי יש ספק דאתמול לא היה בכלל חג א"כ לא עשה כלל המצוה אבל הכא גבי ר"ה אם הוא ספיקא דיומא יש לברך אבל אם הוא יומא אריכתא הרי כבר קיים המצוה אתמול ואין מברכין שהחיינו על המצוות בפחות מל' יום והרי כבר קיים המצוה אתמול.

הערה ט"ז

בענין לשיח באמצע התקיעות

השו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מאי שנא מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק אם כן מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

וי"ל דשאני בדיקת חמץ דהמצוה היא שלא ישאר אף פירור של חמץ בתוך רשותו וא"כ מובן מאיליו שאפי' אם הוא שח באמצע שעדיין לא הסיח דעתו מזה אבל הכא בתקיעות אי ישיח יהא נראה כמסיח דעתו מהבדיקה.

הערה י"ז

בענין לכתוב בר"ה

ידוע דהרה"ק מברדיטשוב היה מליץ טוב על ישראל ובכל פעם שחל ר"ה בשבת אמר רבוש"ע השנה אתה צריך לכתוב את כל ישראל לחיים כי אם לא כן חלילה אין אתה רשאי לכתוב בשבת כלל שהרי זה חילול שבת אבל לחיים רשאי אתה לכתוב שהרי זה פיקוח נפש שדוחה שבת.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי גם ביו"ט אסורה הכתיבה א"כ מה ההבדל בין ר"ה שחל להיות בשבת לראש השנה שביום חול.

וי"ל דבשלמא אי חל בחול הרי זהו המצוה של היום וכמו שמותר לתקוע בשופר בר"ה אע"ג שבסתם יום טוב אסור כיון שזהו המצוה של היום ה"נ מותר ביום טוב אבל בשבת הוי כמו איסור בעלמא.

הערה י"ח

בענין שומע כעונה בתקיעת שופר

נחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ץ גיאאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

וי"ל דהתקיעה כיון דהוי דבר של אומנות לא הוי מצוה שעל גופו דהוי כמו מילה שיכולין לעשות שליח אע"ג דהוי מצוה שבגופו דלכתחילה לא הניח התורה המצוה על גופו של אדם דהעיקר היא רק להיות מהול ה"נ ה"ה המצוה היא רק שישמע התקיעה ויתעורר לתשובה אע"ג דהמצוה היא רק התקיעה ולא השמיעה מ"מ עצם התקיעה לא הניח התורה על האדם רק דהמצוה היא שאחד יתקע בעדו והוא ישמע התקיעה.

הערה י"ט

בענין שהתקוע בשבת עבר על שבות

רעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאוריתא גם בית שמאי מחייבין

ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרא סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

וי"ל דדוקא בכלאים דבעצם יש איסור של כלאים רק דהתורה גילה היתר לזה וחכמים החזירו הכל לעיקר הדין דאיסור משום כלאים וא"כ ליכא מצוה של ציצית משא"כ בתקיעה דלא הוי איסור מן התורה וכל האיסור לתקוע היא מדרבנן משום שהיא חכמה ואינה מלאכה.

הערה כ'

בענין שלא מהני קבלה לבטל מצוות שופר

הט"ז בסימן ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו על עצמם שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

וי"ל דהט"ז רק הביא רא"י דכמו שאין השבועה דאוריתא יכול לבטל מצוה דאוריתא ה"נ הכא הקבלה מדרבנן אינו יכול לבטל המצוה דרבנן של תקיעת שופר.

הערה כ"א

בענין כוונת התוקע

כתב הרמב"ם פ"ג ה"ד מהל' שופר המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו או שנתכוין התוקע להוציאו ולא נתכוין השומע לצאת לא יצא ידי חובה עד שיתכוין שומע ומשמיע.

ודייקן האחרונים דהא שיטת הרמב"ם היא דהמצוה אינו מעשה התקיעה אלא השמיעה גרידא וא"כ לשם מה בעינן כוונת משמיע בשופר הא כל המצוה היא לשמוע השופר בלבד ותסגי בכוונת השומע בלבד.

וי"ל דסבר הרמב"ם דאם אין התוקע מכוין לשם מצוה הוי כל התקיעה מעשה קוף בעלמא ומה מהני הא ששומע תקיעה שכזה.

הערה כ"ב

בענין שמא יעבירונו

ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקן האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

וי"ל דכיון דכל הענין של השופר היא כדי שהקב"ה יעמוד מכסא דין לכסא רחמים א"כ מובן דאפי' אם אחד יעבור השופר ד' אמות וזה יעורר דינים כבר לא הועיל כלום כל המצוה.

הערה כ"ג

בענין להביא עצמו לידי חיוב

בחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודייקו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

וי"ל דשאני התם שכבר עכשיו יש המצוה של ציצית ושל מצוות התלויות בארץ וא"כ יש להביא את עצמו לידי חיוב אבל הכא לפני ר"ה ליכא בכלל מצוה זו של תקיעת שופר שאין מצוה כזה כעת ובר"ה עצמו כבר הוי אנוס.

ובלא"ה נראה שלא קשה מידי דהתוס' רק קאמר דלכתחילה יש להביא עצמו לידי חיוב אבל זה אינו חיוב ממש וראי' לזה מהראי' עצמו שהביאו התוס' ממשה רבינו דהתם אמר לו ד' אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה והכי יעלה על הדעת דהקב"ה ימנע ממשה שלא יוכל לקיים מצוה שהוא מחיוב לעשות מן הדין וע"כ דזהו רק הידור בעלמא ולא חיוב ממש.

הערה כ"ד

בענין אין מעבירין על המצוות

האבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתקוע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התקוע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודייק בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

וי"ל דכיון שלא בירך על התקיעה הלא אינו מקיים המצוה של התקיעה דהרי כיון שלא בירך הרי הברכה מעכב נמצא דמכח הברכה מקיים רק מצוות שמיעה ולא התקיעה.

הערה כ"ה

בענין אי ברכת שהחיינו הוי הפסק

הרמ"א סימן ת"ר ס"ב כתב דכדי לאפוקי נפשין מפלוגתא אם מברכין שהחיינו בליל ב' דראש השנה נכון שילבש בגד חדש או שיניח פרי חדש בשעה שמקדש ויהא דעתו גם עליהם.

ודייקו האחרונים דהרי בקידוש בליל שבת אם יברך שהחיינו על בגד או פרי חדש ודאי חשיב הפסק בין ברכת היין כיון דלא שייך כלל לברכת היין והקידוש וכיון שכן מה תועלת יש בלבישת בגד או פרי חדש.

וי"ל דכיון שקונין הבגד או הפרי חדש מחמת שמחת יו"ט נמצא שגם זהו חלק מהקידוש שאומרים גודל השמחה שיש מחמת היום טוב.

הערה כ"ו

בענין תוספת יו"ט בר"ה

בשו"ת מהרי"ל סי' ל"ג כתב וז"ל ויש שאין אוכלין ביום ערב ראש השנה סעודת ערב מבעו"י כדי שלא יוסיפו מחול על הקודש בהאי יו"ט משום דיומא דדינא היא.

ויש שדייקו במש"כ דאין מוסיפין מחול על הקודש משום דיומא דדינא היא דהרי אמרינן בע"ז דף ד' ע"ב שאין הקב"ה דן את העולם בלילה כ"א בג' שעות הראשונות של הבוקר וא"כ מה נפק"מ אי מקדים את ראש השנה הרי עדיין לא הגיע הזמן בו דנים את האדם.

וי"ל דמ"מ אין שמחה לאדם ביום זה רק שעצם היום מעורר בו פחד מחמת יום הדין וא"כ אין להקדימו דכל הענין להקדים היא שהאדם ישמח יותר עם היו"ט אבל הכא זה מעורר פחד מאימת הדין.

הערה כ"ז

בענין מה להקדים תקיעות או ברכות

מבואר בגמ' בראש השנה ל"ד ע"ב דאם יש לאדם ברירה או לילך למקום שתוקעין שופר או לילך למקום שאומרים שם הברכות של שמו"ע של ר"ה ילך למקום התקיעות ופריך פשיטא האי דאוריתא והאי דרבנן דתקיעה היא דאוריתא והברכות היא מדרבנן ומתרץ לא נצרכה אע"ג דהא ודאי והאי ספק.

וצ"ע דהנה ידוע שיטת הרמב"ם בסה"מ דבכל איסור דרבנן ישנו גם לאו דלא תסור א"כ לשיטת הרמב"ם דדרבנן חשוב גם דאוריתא מחמת איסור דלא

סתור ק' דאמאי עדיף ספיקא דחייב מצוות עשה דאוריתא מודאי חייב מצות עשה דרבנן הרי בכל מצוה דרבנן ישנו חייב של תורה.

וי"ל דאע"ג דנאמר דבהדרבנן יש גם אזהרה אחד מדאוריתא מ"מ עדיין אינו חזק כמו מצוה שהיא מן התורה שעל זה יש עשרות אזהרות בהתורה שלא יסורו ממה שהתורה בעצמו צוה אותם לעשות וודאי עדיף הדאוריתא שהתורה בעצמו צוה וגם הזהיר לשמור כל דברי התורה.

ובלא"ה לא קשה דהרי ודאי הרמב"ם גם מודה דדין דרבנן קיל מדין דאוריתא דספיקא דרבנן לקולא אע"ג שיש על זה אזהרה מן התורה.

הערה כ"ח

בענין המדבר ואינו שומע בתקיעת שופר

נפסק בשו"ע סי' תקפ"ט סי' ב' הל' שופר המדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון שאינו שומע לאו בר חיובא היא.

ודייקו האחרונים דהרי במג"א סי' ל"ט ס"ק ה' מבואר דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתוב תפילין ולא אמרינן שהוא בדין מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה וחשיב גברא בר חיובא אע"פ שבפועל לא יכול להניח תפילין א"כ מ"ש מצוות שופר דמי שאינו שומע חשיב גברא לאו בר חיובא למי שאינו יכול להניח תפילין דחשיב גברא בר חיובא.

וי"ל דכשאין לו יד הרי לא חסר לו רק המקום איפה להניח התפילין וזה לא נקרא שאינו בר חיובא דהרי זהו כמו שהתוקע יכאב לו הפה מאד שלא יוכל לתקוע או שאין לו שופר או שעומד במקום שיש צוואה שאינו יכול לצאת המצוה לעצמו ומ"מ ודאי שיכול להוציא אחרים דהוי עדיין בר חיובא אבל מי שאינו שומע הרי הוא פטור מן הדין.

הערה כ"ט

בענין שופר שרובו מנוקב

המשנה ברורה סימן תקפ"ז ס"ו הביא דברי הב"ח שכתב דשופר שהיה רובו מנוקב השופר פסול דרובו ככולו ואפי' נשתייר בו שיעור תקיעה שלם.

והקשו האחרונים דהב"ח סותר את עצמו ממה שכתב והובאו דבריו בביאור הלכה סימן תרמ"ו סעיף ה' בענין הדס שצריך שיהי' רובו של הדס עבות וע"ז כתב הב"ח דאם היה רוב שיעור ההדס עבות אף שהוא גדול מאד לא בעינן שיהי' רוב גודלו עבות אלא סגי ברוב שיעורו דהיינו שני טפחים א"כ מה החילוק בין שופר שאף שהיה טפח בלא נקב מ"מ אם יש בו נקבים ברובו פסל הב"ח מדין רובו ככולו לדין הדס שהיה כשיעור עבות ואפי' שהיה רובו שוטה לא אמרינן רובו ככולו.

וי"ל דשאני הכא שאם רובו נרקב אין עליו שם שופר כלל דהרי כל המטרה של השופר היא שיוכלו ליתקע בו אבל בהדסים אפי' אם אין רובו משולש הרי עדיין שם הדס עליו שראוי לריח ולהחזיקו מחמת יופי וזה שהוא רובו משולש או לא אינו מעלה ומוריד לגבי אם יהי' עליו שם הדס או לא.

הערה ל'

בענין לכסות השופר בשעת הברכה

באבני נזר או"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכה וכתב שהוא כמו שמכסין הפת בשעת קידוש שלא יראה הפת בושטו שאין מקדשין עליו והכא נמי כיון שיכול לברך התוקע בנוסח על תקיעת שופר ומברך לשמוע קול שופר מכסין שלא יראה השופר בושטו.

ודייקו האחרונים שאינו דומה דהפת והיין הם שני חפצים נפרדים וכשמעדיף יין על הפת חשיב כבזיון לפת משא"כ בשופר הרי באותו שופר תוקעים ומשמיעין קול והשמעת הקול היא תוצאה מתקיעת שופר עצמו א"כ איזה בזיון היא להשופר.

וי"ל דאדרבה הכא עוד גרע יותר דהשופר מסייע להשמעת הקול שיוכל לעשות המצוה בהקול ולא בהשופר עצמו א"כ הוי הרבה יותר בזיון בשביל השופר שלא רק שאין הוא עושה המצוה רק שצריך לסייע להקול שיוכל לעשות המצוה.

הערה ל"א

בענין אין שליחות לקטן

כתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק לי' משום שאין שליחות לקטן.

וי"ל דפשוט יותר לומר דכיון שאינו מחויב במצוה אינו יכול להוציא אחרים מלומר דבר צדדי מהלכות שליחות שאין שליחות לקטן.

הערה ל"ב

בענין החילוק בין שופר למצה

הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ונראה דבמצה אין המצווה עצם אכילת המצה רק מה שעי"ז זוכר שכן אכלו אבותינו במצרים נמצא דאע"ג דעצם האכילה לא מקרי אכילה מ"מ הרי עי"ז נזכר בהנס שנעשו לאבותינו שיצאו ממצרים בחפזון אבל הכא בהתקיעה עצם התקיעה היא המצוה ולפיכך אי לא התכוין לא יצא ידי חובתו.

הערה ל"ג

בענין כל דאיהו לא מצי עביד לא מצוי משוי שליח

קי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בדינו דכל היכי דהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

וי"ל דלא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא לתקוע שעי"ז הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומרחם על כל הציבור שנתקע אצלם השופר נמצא שאין הוא שליח של השומע רק שלכתחילה לא נתחייב יותר מאדם אחד לתקוע בשביל הציבור דהתקיעה מעורר רחמים על כולן.

הערה ל"ד

בענין לברך אי נטלו ממנו השופר (ב')

במ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר בין הברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דמ"ש ממה שמצינו במ"ב בהלכות ציצית סימן ח' ס"ק מ"א שאם בירך על הטלית ונפסלו ציציותיו קודם שנתעטף בו והיה לו ציצית

מזומנים ותקנם מיד אין צריך לברך שנית כיון שעדיין לא עשה את מצוותו ולא הסיח דעתו וא"כ אף בשופר נימא הכי דאפי' החליף השופר בין הברכה להתקיעה דאין צריך לברך כיון דלא הסיח דעתו כיון שעדיין לא עשה מצוותו ומ"ש מציצית שא"צ לברך.

וי"ל ע"פ מה שיש לדייק דלמה כתב הלשון ונטלו ממנו השופר למה לא כתב שנשבר או נפסל השופר אלא ע"כ דדין זה היא רק כשהשופר עדיין בכשרותו שאז יש לומר דהברכה קאי עליה אבל אם נפסל השופר הרי נתברר שלא היה ראוי לתקוע בשופר זה כלל א"כ לא חל עליה הברכה למפרע א"כ מובן דבציצית שנקרע נתברר דהברכה לא היה על ציצית הראשונה רק על מצוות ציצית בכללית.

הערה ל"ה

בענין מצוה הבא בעבירה

רעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

וי"ל דסובר הגרעק"א דשאני הכא דהמצוה היא דוקא לתקוע ביום הזה והיכן דהמצוה מדאוריתא היא דוקא נגד האיסור דרבנן אז ליכא חשש של מצוה הבא בעבירה דהמצוה דאוריתא דוחה האיסור ורק היכן שנוטל לולב הגזול שיכול ליטול לולב אחר שאינו גזול אז הוי מצוה הבא בעבירה אבל הכא חייב מדאוריתא דוקא לתקוע ביום זה נגד האיסור דרבנן א"כ לא הוי מצוה הבא בעבירה.

הערה ל"ו

בענין שהברכה היא על הקול

המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזל וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

וי"ל דאה"נ אין השופר ממש חלק מהמצוה מ"מ הרי כלל את זה בתוך הברכה ואמר לשמוע קול שופר והיה דעתו על שופר זה א"כ הרי הפסיד את הברכה עי"ז אע"ג דבאמת לא היה עצם המצוה על השופר רק על הקול היוצא ממנו.

הערה ל"ז

בענין המודר הנאה מחבירו

בשו"ע הל' מגילה סי' תרפ"ט ס"ד פסק דהשומע מגילה ממי שהוא מודר הנאה ממנו יצא משמע מלשון השו"ע דזה היא רק בדיעבד.

והקשו האחרונים מהא דכתב השו"ע בהל' ראש השנה סי' תקכ"ט ס"ז דהמודר הנאה מחבירו מותר לו לתקוע תקיעה של מצוה ומשמע דאף לכתחילה

מותר לו לתקוע תקיעה של מצוה ולכאורה הא הטעם של שתי אלו ההלכות היא משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

וי"ל דשאני במגילה דיש גם הנאה גשמית ששומע סיפור נאה ונוסח נאה ולפיכך אע"ג דמצוות לאו ליהנות ניתנו מ"מ לכתחילה יש לחוש שגם יהנה הנאה גשמיות שזה אסור לכמה פוסקים אם יש לו הנאה צדדית אבל בתקיעות אין לו שום הנאה גשמיות לשמוע תקיעה ותרועה שזה אינו דבר שהאדם נהנה ממנו.

הערה ל"ח

בענין שהברכה מועיל על כל היום

איתא בגמ' בראש השנה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה דאין צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על תקיעה הראשונה מועלת לכל התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דכתב הב"י סי' תרנ"א מעשה בהר' משולם שנטל הלולב ביום טוב ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואחר כך הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה בלולב וחזר ונטלו ונטל גם כן האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מכל מקום בשביל מצוה מן המובחר בעי' למיעבד ליטול ד' מינים בבת אחת.

ותימה דאמאי הוצרך לברך על הערבה נימא דברכת הלולב הראשונה הועילה אף על הערבה כמו בשופר.

וי"ל דשאני בלולב ששם אומר בהברכה בהדי' על נטילת לולב וא"כ הרי אומר בהדי' דהברכה היא על הלולב ולא על הערבה ורק אם הערבה היא לפניו

ביחד עם הלולב אמרינן דהכל נעשה בטל להלולב משא"כ כשלא היה מונח לפניו כלל אבל בשופר הלא הכל נכלל בהברכה על השופר.

הערה ל"ט

בענין עשה דוחה לא תעשה

רעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

וי"ל דשאני הכא דהתקנת חכמים נתקן במיוחד נגד העשה ובאופן זה לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה שזה דוחה רק לא תעשה רגיל אבל לא אם הלא תעשה נתקן במיוחד נגד העשה.

הערה מ'

בענין שאין תוקעין בשבת

הרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל

בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

וי"ל דהרי הכא בתקיעה בשבת לא שייך שילך ללמוד איך לתקוע דאסור להבקי לתקוע בשבת כדי להראותו איך לתקוע וע"כ שרק הולך אצלו שיתקע בשבילו והגמ' לא קאמר כן רק אגב שדיבר בלולב ששם מותר לו להראותו איך ליטלו בשבת.

הערה מ"א

בענין שופר גזול

כתב הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"א מצוות עשה לשמוע תרועת שופר בראש השנה שנא' יום תרועה יהי' לכם משמע מדברי הרמב"ם שהמצוה היא בשמיעת קול השופר וכן יש להוכיח עוד ממה שפסק הרמב"ם שם שהתוקע בשופר גזול יצא והוא משום דבשמיעת קול ליכא דין גזול.

והקשו האחרונים דאמאי התוקע בשופר גזול יצא הרי הוי מצוה הבא בעבירה אף שהמצוה היא לשמוע קול שופר כיון דהקול הגיע על ידי עבירת גזל השופר.

וי"ל דלא הרויח כלום מזה שגזולו שה"נ אם לא גזלו רק שהיה תוקע בשופר של חבירו נמי היה יוצא המצוה ע"י הקול היוצא ממנו נמצא דהגזילה של השופר לא מעלה ולא מוריד וצ"ע דמ"מ הוי שואל שלא מדעת.

הערה מ"ב

בענין שאין מברכין על דבר שבלב

הרמב"ם פ"ג מהל' שופר כתב וז"ל ומברך אקב"ו לשמוע קול שופר.

והקשו האחרונים דהרי בב"י או"ח סי' תל"ב כתב בטעם שלא תקנו חז"ל לברך על ביטול חמץ לפי שהביטול היא בלב ואין מברכין על דברים שבלב

ולפ"ז יקשה מפני מה מברכין על שמיעת שופר והלא מהאי טעמא דאין מברכין על מצוה שבלב א"כ ג"כ לא יברכו על מצוות שמיעה שהרי אין בה מעשה וה"ה כמו דבר שבלב ומה שאזניו שומעת אין נראה שיהא זה עדיפא מדבר שבלב.

וי"ל דלא שייך שיברכו בפה על דבר שעושין רק בלב דאין הברכה יכול להיות במדריגה יותר גדול מהמצוה אבל הכא מי ששומע התקיעה נמי אינו מברך בפיו רק שומע הברכה מהתוקע ורק מי שתוקע בפיו הוא מברך ג"כ בפיו.

הערה מ"ג

בענין שהתוקע יהי' בר חיובא

שיטת הרמב"ם בריש הל' שופר היא שמצוות שופר גדרה וענינה היא לשמוע קול שופר יסוד זה חוזר ונשנה עוד בדברי הרמב"ם הרבה פעמים והקשו האחרונים דצ"ע מהא דאמרינן בר"ה כ"ט ע"א השומע תקיעת שופר מחש"ו לא יצא ידי חובה כיון שצריך לשמוע את התקיעה מבר חיובא ואליבא דהרמב"ם שהמצוה היא השמיעה למה צריך לשמוע מבר חיובא דמה איכפת לן אם התוקע הוא בר חיובא או לא הרי בלאו הכי אין הוא מוציא אחרים ידי חובה בתקיעתו אלא הוא רק עושה מציאות של תקיעה והשומע תקיעת שופר הוא זה שמקיים את המצוה בשמיעתו.

וי"ל דהרי ה"נ בתרומה הרי העיקר היא שיהי' התרומה מופרש ומה הנפק"מ אי המפריש הוא בר חיובא וע"כ דמי שעושה כל דבר בהמצוה צריך להיות בר חיובא אע"ג שחלק זה אינו ממש עיקר המצוה.

הערה מ"ד

בענין לתקוע לאשה

קו"ל דמי שהוא חצי עבד וחצי בר חורין אינו יוצא ידי חובה בתקיעת עצמו כיון דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות שבו כיון דעבד אינו חייב בתקיעת שופר אלא ישמע את התקיעות מאחר.

והקשו האחרונים דהרי אשה יכול לתקוע בעצמה וכן כתב ברא"ש בשם בעל העיטור דמסתברא דאין אחר תוקע לה רק היא תוקעת בעצמה ותימה דהא אשה אינה חייבת במצוות עשה דשופר ונמצא דשמעה קול של אינו בר חיובא.

וי"ל דבאשה כיון דכל המצוה שלה היא מצוה קיומית לפיכך די אם שמעה ממי שחייבת במצוה קיומית אבל האיך יצא בר חורין שחייב מן הדין מעבד שאינו חייב במצוה חיובית רק במצוה קיומית.

הערה מ"ה

בענין כתותי מיכתת שיעורא

הרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בידינו דרק בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

וי"ל דהרי כמו במגילה שהמצוה היא רק קריאת המגילה ואפ"ה יש שיעורים ודינים מדיוקים האיך המגילה צריך להיות כתוב וה"נ יש שיעור בהשופר שיקרא שופר אע"ג דהמצוה היא הקול מ"מ בעי' קול היוצא משופר ולא מה שיוצא מדבר אחר שאין בו שיעור של שופר.

הערה מ"ו

בענין מצוות לאו ליהנות ניתנו

הרמב"ם בהל שופר פ"א ה"ג כתב וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע בו יצא שאין בקול דין מעילה ואם תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מצוות לאו ליהנות ניתנו לפיכך המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה.

והקשו האחרונים דדברי הרמב"ם תמוהים שהרי כשכתב והלא נהנה בשמיעת הקול בפשטות כוונתו להקשות שיש לתקוע הנאת הגוף בשמיעת הקול וא"כ יש לאסור תקיעה בשופר של עולה אלא שלפ"ז לא מובן תירוצו דמצוות לאו ליהנות ניתנו דהרי כשאכא הנאת הגוף לא אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו כדאשכחן בר"ה כ"ח לגבי הנודר הנאה ממעיין שטובל בו בימות הגשמים ולא בימות החמה כיון שגופו נהנה ממה שזה מקרר אותו.

וי"ל דשאני התם דאפי' לאחר שגמר הטבילה יש לו עדיין הנאה ממה שנתקרר גופו אבל הכא אין לו הנאה רק בשעת המצווה ואז לא נקרא הנאה כיון שזהו המצווה ומצוות לאו ליהנות ניתנו לפיכך לא איכפת לן אם יש לו הנאה ג"כ.

הערה מ"ז

בענין ברכות מעכבין את התקיעות

בגמ' בר"ה ל"ד ע"ב תקיעות וברכות של ר"ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו.

ודייק בספר עיון המועדים דבשלמא תקיעות מעכבות את הברכות יש להבין אולם כיצד ברכות יעכבו את התקיעות הרי התקיעות מצוה דאוריתא והברכות אינם אלא מדרבנן.

וי"ל דמ"מ כיון דרבן תקנו שיעשו את הדאוריתא רק באופן זה אז עקרו החכמים המצוה דאוריתא שלא יוכלו לקיים את זה רק באופן כזה כמו

מי שאוכל בסוכה ששולחנו בתוך הבית שתקנו חז"ל דלא יצא המצוה כלל אפי' מדאוריתא.

הערה מ"ח

בענין חרש המדבר ואינו שומע (ב')

הרמב"ם פרק ב' הל' א' מהלכות שופר כתב חרש המדבר ואינו שומע יכול להוציא אחרים ידי חובתו בתקיעת שופר על אף שהרמב"ם ס"ל דהמצוה היא בשמיעה ולא התקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הרמב"ם מהא דמתניתין מגילה י"ט ע"א דתני דחרש המדבר ואינו שומע אינו יכול להוציא אחרים במקרא מגילה מאי שנא משופר שיכול להוציא אחרים ידי חובתו.

וי"ל דהרי סבר הרמב"ם בתקיעת שופר דהמצוה היא השמיעה ולפיכך לא איכפת לו מי שתוקע אפי' אם היא חרש אבל במגילה דהמצוה היא הקריאה וע"כ דהמדבר מוציאו בעינן שבר חיובא יוציאו שמי שאינו מחויב בדבר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתו.

הערה מ"ט

בענין אם קטן מוציא בתקיעת שופר

קו"ל דקטן אינו מוציא בתקיעת שופר ואפי' ביום ב' דר"ה דהויא דרבנן והטעם משום שהקטן הוי תרי דרבנן ולא אתי תרי דרבנן ומוציא חד דרבנן.

והקשו האחרונים מהא שנפסק בשו"ע רפ"ב ס"ג הכל עולים למנין שבעה ואפי' קטן שידוע למי מברכים והפמ"ג כתב דקטן אף יכול לקרוא ולהוציא הרבים בקריאתו ולכאורה הרי החיוב של הקטן הוי תרי דרבנן וכל אדם חייב בקריאת התורה מדברי קבלה וכיצד יכול הקטן להוציאו ידי חובה וביותר דהרי דברי קבלה כדברי תורה וא"כ איך יכול קטן להוציא את הציבור בקריאתו דמאי שנא ממצוות שופר.

וי"ל דשאני בקריאת התורה דזה אינו חיוב גברא רק חיוב על הציבור שיהי' קרוי אצלם כל הפרשיות נמצא דאין זה כמו חיוב שהקטן צריך להוציא את הגדול רק דהחיוב היא שזה יהי' קרוי להציבור ואפי' ע"י קטן.

הערה נ'

בענין אי התקיעות הוי הפסק

קי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחיוב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה לא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

וי"ל דשאני הכא דעכ"פ לכל הדעות צריכין לעשות מתחילה תקיעה אחת ועל זה גופי' כבר חל הברכה והרי אפי' אם תקע במשך כל היום יצא נמצא שיכול לעשות תקיעה אחת עכשיו שע"ז חל הברכה ואח"כ לעשות שאר התקיעות עד סוף היום.

הערה נ"א

בענין אי לא תקע באונס

בגמ' ראש השנה דף ט"ז ע"ב איתא כל שנה שאין תוקעין בה בתחילתה מריעין לה בסופר מאי טעמא דלא איערבב שטן וכתבו בתוס' שם בד"ה שאין

בשם הבה"ג שאין הכוונה שלא תקעו בתחילתה משום שחל ר"ה בשבת אלא שאירע אונס כל שהוא ובגללו לא תקעו.

והקשו האחרונים דלמה אם תקעו מסיבת אונס מריעין לה בסופה והלא אונס רחמנא פטרי' ובמה שונה אונס זה מראש השנה שחל בשבת שגם בו לא תוקעים ועכ"ז אין מריעין לה בסופה כדברי הבה"ג.

וי"ל דהא שאם לא תקעו בתחילתה מריעין לה בסופה אינו עונש על מה שלא תקעו רק מציאות דכיון שלא תקעו הרי לא נתערבב השטן וממילא קיטרג על ישראל ורק כשיש שבת שאז כשרואה השטן כמה ישראל מחבבין השבת כמבואר בשבת ל"ג ע"ב אז מתערב מזה ואינו יכול לקטרג עוד.

הערה נ"ב

בענין להוציא לאחר שיצא

בשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שערב לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא שייך בהן דין ערבות וכיון שהתוקע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

וי"ל דגם האדם חייב בתקיעת שופר עד מאה תקיעות דהוי מצוה קיומית דרך התקיעות הראשונות חייב בה מן הדין נמצא דבשאר התקיעות חייב בה כמו האשה דבשניהם היא מצוה קיומית.

הערה נ"ג

בענין אי אשה יוצאת ע"י קטן

השאגת ארי' בסימן ו' כתב בגדר מצוות שופר דלאו בשמיעה לחוד תליא אלא בעיקר התקיעה נמי תליא ומוכיח זאת מהא דתנן בספ"ג דראש השנה דף כ"ט ע"א דחש"ו אינו מוציא את הרבים ידי חובה בתקיעת שופר ואם נאמר דבתקיעת שופר המצוה רק השמיעה לבד אמאי השומע מקטן לא יצא מ"מ קול שופר שומע אלא ודאי דהמצוה היא גם בתקיעת השופר.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי השג"א מהא שכתב הראב"י שהובא במרדכי במגילה דף ד' ע"א סימן תשע"ט דנשים אין חייבין בקריאת המגילה אלא רק בשמיעת המגילה ומסתפק הראב"י האם קטן מוציא אשה וטעם ספיקו הואיל ואין חיובן שוה ולכאורה להשג"א דס"ל דהחיוב תקיעה בשופר אינו אלא בשמיעה גרידא דינא היא דמחיוב השמיעה שפיר יוצאים אפי' מחש"ו משום שאין החש"ו צריכין להוציא השומע כיון דבמציאות הרי סו"ס שמע וא"כ מה נסתפק הראב"י אי במגילה אשה יוצאת מקטן לכאורה אמאי לא יועיל לשמוע מחש"ו והא אין המצוה אלא השמיעה ובמציאות הרי האשה סו"ס שמעה דמאי שנא משופר דמהני אי בשמיעה לחוד תליא.

וי"ל דשאני התם דהחיוב של הקטן מדרבנן היא אמירה והחיוב של אשה היא שמיעה אבל הכא החיוב של שניהם היא שמיעה ולפיכך אי היה המצוה השמיעה היו יוצאין גם מקטן.

הערה נ"ד

בענין שוציא את כולם בשהחיינו

בשו"ע או"ח סי' ת"ר כתב המחבר בקידוש ליל שני של ראש השנה מניח פרי חדש ומברך שהחיינו ואם אין מצוי פרי חדש עכ"ז יאמר שהחיינו והסכים עמו הרמ"א שכתב דבמקום פרי חדש אפשר ללבוש אף בגד חדש והטעם דבעינן בגד חדש היא כיון דנסתפקו האם ימי ראש השנה הם קדושה אחת וממילא אין

לברך ביום השני דכבר בירך ביום הראשון או דלמא שתי קדושות הן וע"כ יש לחזור ולברך אף ביום השני לפיכך להוציא עצמו מפלוגתא יברך שהחיינו על פרי או בגד חדש וכתב הרמ"א דיברך על הפרי ויכוין להוציא כל בני ביתו.

והקשו האחרונים מהא שכתב הפמ"ג בסי' ח' בהרבה בני אדם שקנו טלית חדש כל אחד מברך שהחיינו לעצמו ואין לאחד לברך ולהוציא כולם אף דברכת להתעטף בציצית יכול להוציא את כולם מ"מ ברכת שהחיינו יברך כל אחד בעצמו א"כ מאי שנא ברכת שהחיינו של יו"ט דאמרינן דאחד מברך ופוטר את כולם אע"ג שעושה שהחיינו בשביל הפרי או בגד החדש ולמה לא יברך כל אחד לעצמו כמו גבי קניית טלית שכל אחד מברך לעצמו.

וי"ל דהכא אין הכוונה דקונה בגד חדש לכולם דרק המברך קונה לעצמו כדי שלא יהי' ספק ברכה לבטלה אבל שאר השומעים הרי ממנ"פ אי חייבין בברכת שהחיינו יצאו ממנו שאז שהחיינו היא על החג ואז אין כל אחד צריך לברך לעצמו ואי לא אז רק שמעו הברכה וענו אמן.

הערה נ"ה

בענין שאין מברכין בעת עשיית השופר

ידוע הקושיא למה אין מברכין שהחיינו על עשיית השופר כמו בשאר מצוות שמברכין על עשייתן ותירץ בספר המכתם בשם הראב"ד לפי שעשיית השופר מזכירה לאדם את יום הדין ואין אדם שמח בזה.

והקשה בספר עיון המועדים דלפ"ז מדוע מברכין על ברכת שהחיינו בר"ה לפני תקיעת שופר הלא הוא שעת הדין ממש ונשאר בצ"ע.

וי"ל דרק השופר עצמו מזכיר מיום הדין אבל התקיעות ממש זה כבר מהפך את הדין לרחמים.

ועוד דרק כשאדם עומד באמצע השנה ונזכר ע"י השופר מיום הדין אז אין הוא שמח בזה אבל כשכבר עומד בתוך היום הדין אז אדרבה יש לו שמחה לעשות מצוה ולא מפחד יותר מהתקיעות יותר משאר היום.

הערה נ"ו

בענין שאין אומרים הלל בראש השנה

בגמ' בערכין י' ע"ב אמרינן דאין אומרים הלל בראש השנה משום שאפשר שמלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה.

וידוע הקושיא מהא דאמרינן בר"ה ט"ז ע"א דלר' יוסי אדם נידון בכל יום וא"כ איך אומרים הלל בחנוכה ובר"ח דלכאורה לדברי ר' יוסי לעולם לא נאמר הלל.

וי"ל דרק בר"ה שדנין על חיים ומות אז אין לומר שירה כלשון הגמ' כשספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו אבל בכל יום רק דנין על מה שיארע לו אותו יום אבל על חיים ומות כבר נגזר בר"ה.

ועוי"ל דע"כ מצינו בדוד המלך ובאבותינו שאמרו הלל בזמן שיצאו ממצרים אע"ג שהיו דנין אותם גם אז לפיכך לא שייך לומר שאף פעם לא יאמרו הלל וע"כ רק בראש השנה שכולו נקבע על שם הדין.

א"נ דבכל יום דנין לרגע אחד לפיכך אין לבטל כל היום משא"כ בר"ה שכל היום היא יום הדין.

א"נ דהרי ידוע מה שאמר הבעש"ט הק' דבכל יום דנין רק האדם האיך שיקבל דבר זה האם יקבלנו בשמחה או לא נמצא שזה אינו ממש דין שממילא כבר נגזר עליו מה שיארע לו והשאלה היא רק איך יקבלנו.

הערה נ"ז

בענין להקדים התפלה בער"ה

בשו"ת מהרי"ל כתב וז"ל יש שאין אוכלין ביום ערב ראש השנה סעודת הערב מבעו"י כדי שלא יוסיפו מחול על הקודש בהאי יו"ט משום דיומא

דדדינא היא וע"ז תמהתי דהא כבר קדשוהו בתפלה ושמא על הכוס עיקר דהוא דאוריתא.

והקשו האחרונים במה שכתב המהרי"ל לחלק בין המקבל עליו קדושת ראש השנה בקידוש דבזה יש להימנע לבין המקבל עליו תוספות יום טוב בתפלה שאז אין לחשוש דצ"ב דהא סו"ס גם על ידי תפלה חלה עליו תוספות יו"ט של ראש השנה ומאי נפק"מ איך מקבל עליו את תוספות יו"ט של ראש השנה.

ולולי דברי המהרי"ל נראה דאין החשש משום שמקבל עליו תוס' יו"ט רק דכיון שהיא יום הדין אין ענין להרבות במאכל ומשתה ובשמחה מבעו"י כמו בשאר המועדים כיון שהיא יום הדין אבל לענין תפלה אדרבה מה שירבה יותר בתפלה ביום זה עדיף טפי.

ובזה מיושב נמי מה שביוה"כ איכא גמ' מפורשת ביומא פ"א ע"א דחייב להוסיף מחול על הקודש חזינן דאף שהוא יום הדין יש חיוב להוסיף מחול על הקודש.

ולפי הנ"ל מובן דביוה"כ כיון שאין אוכלין ושותין רק מתענין ומתפללין אדרבה כל כמה שמרבה יותר ליום הדין עדיף טפי.

הערה נ"ח

בענין לאכול הסימנים בר"ה

בשו"ע או"ח סי' תקפ"ג כתב יהא רגיל למיכל בריש שתא קרא ורוביא וסלקי ותמרי.

והקשו האחרונים על דברי השו"ע דפסק לעשות כן מדוע לא הויא בכלל איסור של לא תנחשו ובגמ' סנהדרין ס"ה מבואר איזה מנחש זה האומר אם פתו נפלה מפיו יש לדאוג מהיזק א"כ ה"ה שאסור לומר בגלל שאכלתי דבר שמראה לסימן טוב אז יהא סימן טוב.

וי"ל דמנחש היינו רק כשהדבר נעשה מאליו שנפלה הפת מפיו שאז יש לתלות באיזה דבר אבל אם הוא בעצמו אוכל דבר טוב ודאי שאינו יכול לתלות כלום בזה דא"כ לעולם יאכל דבר טוב וזה יהי' סימן שיהי' לו טוב א"כ אין זה בכלל מנחש.

הערה נ"ט

בענין אי דנין גם המלאכים

בגמ' בערכין י' ע"ב איתא דשאלו מלאכי השרת מהקב"ה רבוש"ע מפני מה אין ישראל אומרים לפניך בר"ה וביום הכיפורים אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה ויש שדייקו מכאן ממה ששאלו דוקא על בני ישראל משמע דהמלאכים עצמן אומרים שירה כיון שאין דנין אותם.

והקשו ממה שאומרים בונתנה תוקף ומלאכים יחפזון וכו' לפקוד על כל צבא מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין משמע דגם דנין את המלאכים.

וי"ל דידוע מה שכתבו הספרים הקדושים שזה קאי על המליצי יושר שמפחדין שמא אין ממליצין די טוב על ישראל וזה הכוונה שהם מפחדין בשביל ישראל שישראל לא יזכו ח"ו בדין.

הערה ס'

בענין שאין מברכין את החודש תשרי

בכל חודשי השנה מברכין את החודש בשבת שלפני ר"ה.

והקשו המפרשים דאמאי אין מברכין את החודש בשבת שלפני ר"ה.

ויש על זה כמה תירוצים ולולי דבריהם היה אפשר לומר דכיון דר"ה היא ביום א' וב' תשרי נמצא דאם יאמרו בהדי' דראש חודש היא רק ביום א' דר"ה

הרי הוי זלזול ביום ב' כאילו שזה ודאי רק מדרבנן ולא מחמת ספיקא דיומא לפיכך אין מברכין את זה בהדי'.

הערה ס"א

בענין מה שאומרים שיר בר"ה

בגמ' בערכין י' ע"ב מובא שאין אומרים הלל בר"ה כיון שזהו יום שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו.

והקשו האחרונים דאיך אמרו שיר של יום בראש השנה דמאי שנא שיר מהלל.

וי"ל דשאני התם דקורין את זה שיר משום ששרו אותה בביהמק"ד אבל זה אינו כלל שירה של שבח והודאה כגון אל נקמות ד' או עד מתי תשפטו עול וכדו' ולפיכך אפשר לומר את זה גם בר"ה.

הערה ס"ב

בענין שאומרים הלל בשאר החגים

בגמ' בערכין י' ע"ב מובא שאין אומרים הלל בר"ה כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו.

והקשו האחרונים דהרי בד' פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונים על המים ובראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון א"כ תימה כיצד אומרים הלל בשאר החגים ול"ח שהם ימי הדין.

וי"ל דכבר כתבנו לעיל דרך בר"ה שיש חשש של חיים ומוות אז לא אומרים שירה אבל בשביל שאר הדברים אין כ"כ הפחד וזהו הלשון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו דוקא אז אין לומר הלל ולא כל פעם שהם ימי הדין.

הערה ס"ג

בענין לתקוע על הברכות

בגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

וי"ל דשאני הכא שלא אומרים הכל ביחד אצל הברכות שעושין עשר תקיעות במלכיות וכן בזכרונות ושופרות לפיכך רצו שיצא המצוה ע"י שיעשה כל הל' תקיעות ביחד ורק אח"כ יפזר אותם על הברכות.

הערה ס"ד

האם יש שמחה ביו"ט

בשאגת ארי' סימן ק"ב דן באריכות האם בראש השנה יש מצוות שמחה כמו בכל יום טוב או לא ובשו"ע סימן תקצ"ז נפסק דאוכלים ושותים ושמחים ואין מתענין בראש השנה.

והקשו האחרונים דעל מה היא השמחה בראש השנה התיינח בכל חג יש מאורע שעליו ומחמתו נצטוינו לשמוח אולם על שום מה שמחת יו"ט הנוהגת בראש השנה.

וי"ל דמה יכול להיות יותר שמחה ממה שביום הזה נכתבנו לחיים טובים וכיון שכל אחד בטוח שד' יכתוב לו לחיים לפיכך יש לשמוח.

הערה ס"ה

בענין אי עקרו חיוב התקיעה בשבת

ידועים דבריו של רעק"א בדו"ח מערכה ח' דמי שתקע בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות שופר משום שזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שהקשה הרשב"א בראש השנה ט"ז ע"א בגזירת חז"ל שלא לתקוע בראש השנה שחל להיות בשבת שהלא עוברין בכל תגרע דאמרה תורה תקעו ואיך גזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת הרי משמע מקושיות הרשב"א דחז"ל עקרו לגמרי את מצוות שופר בשבת ולא הוי איסור גרידא ודלא כרעק"א.

וי"ל דאדרבה הרי בכל פעם שאדם עובר כל תגרע היינו שיש המצוה בתורה והוא עושה פחות ממה שמחויב מחמת המצוה אבל אם עקרו חז"ל המצוה לגמרי אז לא היה כל תגרע וא"כ אדרבה מקושיות הרשב"א משמע כדברי רעק"א שלא עקרו המצוה לגמרי דאם כן לא היה עובר בכל תגרע.

הערה ס"ו

בענין שאין דנין בשבת

ראש השנה יכול לחול אף בשבת ואעפ"כ חשיב יום הדין שהקב"ה דן כל באי עולם וצ"ע מהא דפסק השו"ע באו"ח סי' של"ט דאין דנין בשבת א"כ איך מתקיים ר"ה שחל בשבת וביותר יש להקשות הרי כשם שאין דנין בשבת כך אין דנים ביו"ט א"כ כיצד דן הקב"ה את העולם בר"ה.

וי"ל דכיון שזהו המצוה של היום מותר כמו שמותר לתקוע בשופר בר"ה אע"ג דבלא"ה אסור לתקוע ביו"ט.

הערה ס"ז

בענין שאזכור לכם עקידת יצחק

איתא בגמ' ראש השנה ט"ז ע"א אמר ר' אבוהו למה תוקעין בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

והקשו האחרונים דלמה נאמר שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם אמאי לא סגי שאזכור לכם עקידת יצחק וכי לא ידענו שיצחק היא בנו של אברהם.

וי"ל דהרי כל אחד היה מוסר נפשו לד' אם הקב"ה היה מצוה לו רק דעיקר הרבותא היא דאע"ג שהקב"ה הבטיח לאברהם כי ביצחק יקרא לך זרע אפ"ה הלך ומסר נפשו ע"פ ציוי ד' אע"ג דה' בעצמו הבטיח אחרת.

הערה ס"ח

בענין החילוק בין הכשר מצוה להשתמשות

מפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בענין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבריו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה

הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

וי"ל שיש שני דברים יש הכשר מצוה ויש השתמשות של המצוה והשופר הוי רק הכשר המצוה שע"ז יוצא החפץ של מצוה דהיינו הקול ואז כששומע הקול אז יוצא המצוה אז בזה ליכא דין של מצוה הבא בעבירה אבל בהקרקע שמשמש בזה ביחד עם עשיית המצוה אז יש בזה דין של מצוה הבא בעבירה.

הערה ס"ט

בענין דבכל עשה יש גם לא תעשה של בל תגרע (ב')

הקשה הרשב"א בראש השנה ט"ז ע"א איך תקנו חז"ל שלא לתקוע בראש השנה שחל בשבת והרי ישנו איסור מפורש בתורה של בל תגרע ותירץ הרשב"א דמכיון דחז"ל תקנו זאת לצורך אין בכך משום בל תגרע ולמדו האחרונים מדברי הרשב"א דהמבטל מצוה לגמרי עובר בבל תגרע.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' יומא פ"ו ע"א אמר ר' ישמעאל עבר על עשה ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו עבר על עשה ולא תעשה תשובה תולה ויוה"כ מכפר ולכאורה לפי דברי הרשב"א הרי העובר על מצוות לא תעשה עבר גם על לא תעשה של בל תגרע ואיך מתכפר מיד הרי על איסור לא תעשה תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

וי"ל דהרי לא ילפינן מזה מקרא שנאמר דהתורה מיירי רק מעשה ולא מלא תעשה רק שאומר זה מאיליו וכיון שבכל עשה נכלל גם לא תעשה ע"כ דכוונת ר' ישמעאל היה על מצות עשה שכלול בה לא תעשה וכיון שכן הרי גם על זה מכפר תשובה תיכף.

הערה ע'

בענין שאין אומרים שהחינו רק ברגל

הגמ' בעירובין דף מ' ע"ב איבעי' להו מהו לומר זמן בראש השנה ויום הכיפורים רב ושמואל דאמרי תרויהו לא אמרי' זמן בראש השנה ויום הכיפורים דלא אמרי' זמן אלא בשלש רגלים.

ודייקו האחרונים דאמאי נאמר דליכא ברכת שהחינו בראש השנה ויום הכיפורים מה בכך דלא איקרו רגלים הרי אתו מזמן לזמן ויתחייב לומר ברכת הזמן ומהיכי תיתי דבעינן רגל לברכת הזמן.

וי"ל דאינו תלוי אי מקרי רגל דזה הוי סימן בעלמא שאם נקרא רגל אז יש חיוב שמחה וא"כ יש לומר ברכת שהחינו על השמחה אבל אם אין רגל אין חיוב של שמחה ולפיכך אין על מה לברך שהחינו.

הערה ע"א

בענין להנך קטנים לתקיעת שופר

הרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לק"ש ולתפלה ולכאורה למה לא כתב ג"כ שמחנכים אותם לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

וי"ל דהרמב"ם לשיטתו דמצוות שופר היא רק השמיעה ולא התקיעה ולפיכך סבר הרמב"ם דרק בחיוב שיש על האדם לעשות איזה דבר בזה אמרינן דבעינן שירגיל את עצמו לכך ולכך בעינן שיחנך את בנו אבל בשמיעה שזהו דבר ששומעין מאליו לא בעינן חינוך על זה.

הערה ע"ב

בענין אי יש לומר הלל שלא במקום שמחה

השאגת ארי' דן באריכות בסימן ק"ב האם יש מצוות שמחה בראש השנה כמו בכל יום טוב או לא והביא דנחלקו בזה הראשונים.

והקשו האחרונים דמה מקום יש לנידון הזה שהרי ישנה ראי' ברורה דיש מצות שמחה מהתורה מהא דשאלו מלאכי השרת לפני הקב"ה למה בני ישראל אין אומרים הלל בראש השנה והקב"ה תירץ כיון דספרי חיים וספרי מתים פתוחין האיך יכוין לומר הלל הרי משמע דבלא"ה היה מצוה לומר הלל בראש השנה.

וי"ל דהרי גם בראש חודש אומרים הלל אע"ג דליכא שם חיוב של שמחה וא"כ ה"נ בראש השנה יש לומר הלל אע"ג דליכא חיוב של שמחה.

הערה ע"ג

בענין אין מערבין שמחה בשמחה

הטורי אבן בחגיגה דף ח' ע"ב כתב שבראש השנה אין איסור מהתורה לשאת אשה כיון שאין מצוות שמחה נוהג בו.

והקשו האחרונים דהוא סותר את עצמו למה שכתב בשאגת ארי' סימן ק"ב שמסיק שיש מצוות שמחת יו"ט בראש השנה.

וי"ל שיש כמה מדריגות של שמחה וליכא שמחה כ"כ שנאמר שיש איסור של אין מערבין שמחה בשמחה דהרי גם בפורים יש ענין של שמחה ומתר לינשא וע"כ דדוקא השמחה הגדולה שיש ברגל מעכב.

הערה ע"ד

בענין אי טעה בהמלך הקדוש במעריב

בחיי אדם הלכות תפלה כלל כ"ד סעיף י' מביא דהגאון מוה"ר אבלי פאסוועליר אמר דין מחודש שאם טעה בליל ראש השנה ולא אמר המלך הקדוש אינו צריך לחזור כדין טעה ולא הזכיר יעלה ויבוא בליל ראש חודש שאינו צריך לחזור מחמת שאין מקדשין החודש בלילה.

והקשו האחרונים דמה הדמיון הלא ביעלה ויבוא היא הזכרה בעלמא לכן בלילה שאינו זמן קידוש אין הזכרה לעיכובא אבל המלך הקדוש זהו נוסח הברכה וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא.

וי"ל דכיון דכל התפלה של ערבית היא רשות לפיכך ליכא ב' הדין של משנה ממטבע שטבעו חכמים שיצטרך לחזור בשביל זה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים דהרי האדם מתפלל תפלתו של יו"ט וא"כ איך יכול שלא להזכיר המלך הקדוש הלא ממנ"פ אי אין יו"ט עכשיו לא יצא כיון שאמר התפלה של יו"ט.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דתפלת ערבית רשות לא מעכב שום דבר בדיעבד.

וצ"ע דא"כ אפי' אם יש קידוש החודש בלילה.

הערה ע"ה

בענין אי הדין נוהג בלילה

בחיי אדם הלכות תפלה כלל כ"ד סעיף י' מביא דהגאון מוה"ר אבלי פאסוועליר אמר דין מחודש שאם טעה בליל ראש השנה ולא אמר המלך הקדוש אינו צריך לחזור כדין טעה ולא הזכיר יעלה ויבוא בליל ראש חודש שאינו צריך לחזור מחמת שאין מקדשין החודש בלילה.

והקשו האחרונים דהלא מדכתב המהרי"ל שיש נוהגין שלא להוסיף על ראש השנה מבעו"י כיון שהיא יום של דין משמע שכבר מתחיל הדין מבלילה והרי כל זמן מלך יושב על כסא דין יש לומר המלך הקדוש.

וי"ל דשאני אם האדם קיבל עליו את החג מבעוד יום דכיון שקיבל עליו כבר יש הדין מעת שקיבל עליו אבל כל זמן שלא קיבל עליו לא מתחיל הדין עד הבוקר כיון שאין מקדשין החודש בלילה והבי"ד של מעלה תלוי בב"ד של מטה.

הערה ע"ו

בענין טעה בדבר מצוה

במס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

וי"ל דזה לא נקרא שטועה בדבר מצוה דהכא לא מיירי שטעה ויצא בטעות רק שיוציא במזיד שיסבור שגם זה היא חלק מהמצוה ומותר לו להעביר ד' אמות במזיד כדי ללמוד איך לתקוע בשופר נמצא שיש חשש של מזיד ולא של טעות.

הערה ע"ז

בענין לתקוע אצל צוואה

הביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה

דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

הערה ע"ה

בענין מה להקדים בשתי מצוות דרבנן

בשו"ע סי' תקצ"ה סעי' א' מבואר שאם יש לפניו שני עיירות בראש השנה באחד ודאי יכול להתפלל מוסף אמנם לא יהיה שם תקיעות ובשני לא יוכל להתפלל מוסף וספק אם יהי' שם תקיעות ילך למקום השני והטעם כמ"ש במ"ב ס"ק ב' דספק דאורייתא דהיינו ספק תקיעות עדיף מודאי תפילת מוסף דהוי דרבנן ועיין שם בשערי הציון ס"ק ב' דהביא מהפרי מגדים נסתפק האם דין זה נאמר גם ביום ב' דר"ה לדין דבקיאי בקביעא דירחא ויש במקום השני ספק אם ימצאו שם שופר האם גם כן עדיף ללכת למקום השני.

והקשו האחרונים דגבי לולב כתב במשנ"ב תרנ"א ס"ק א' בפשיטות דביום ב' דסוכות אם יש לפניו ב' מקומות ללכת האחד שודאי מתפללין שם ואין שם לולב ובמקום השני אין מתפללין וספק אם ישיג שם לולב שילך למקום שודאי מתפללים א"כ מאי שנא דגבי שופר מספקא לן וגבי לולב פשיטא ל'.

וי"ל דהרי בשופר כתיב דאם אין מריעין בתחילתה מריעין לה בסופה א"כ מובן דזהו חמיר הרבה יותר משאר מצוות כעין מה שחמירא סכנתא מאיסורא.

הערה ע"ט

בענין שחייב לפזר כל ממונו על ל"ת

הטורי אבן בראש השנה דף ט"ז ע"א מדייק מדברי הרשב"א שהקשה דאיך אפשר שלא לתקוע בראש השנה הרי עוברין על בל תגרע ודייק מזה הטורי אבן דבכל מצוות עשה שלא מקיימין עוברין באיסור בל תגרע.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמ"א באו"ח סי' תרנ"ו סעי' א' שכל מה שאמרו חכמים המבזבז אל יבזבז יותר מחומש זה רק על מצוות עשה אבל על מצוות לא תעשה אין הגבלה ממונית אלא צריך למסור את כל ממונו לפני שיעבור ולכאורה לפי מה דאמרינן דבכל מצוות עשה שמבטל עובר גם על לא תעשה הרי היה צריך לפזר כל ממונו כדי שלא יעבור על עשה.

וי"ל דהא דאמרינן שחייב לפזר כל ממונו על לא תעשה זהו רק על לא תעשה מפורש על אותו לאו אבל אם עוברין רק על לאו שבכללות אין חייבין לפזר כל ממונו על זה דהרי בכל התורה יש הרבה לאוין שבכלליות שלא לסור מכל דברי התורה.

הערה פ'

בענין שליחות במצוה שבגופו

ישנם שיטת רבות בראשונים שמצוות שופר היא התקיעה והקשו האחרונים דלשיטות שהמצוה היא התקיעה האיך מוציא אחרים בתקיעתו והרי הו"ל כמצוה שבגופו שא"א לעשות ע"י שליח וכתב ע"כ השג"א שאף שהמצוה היא התקיעה מ"מ אפשר להוציא מדין שומע כעונה.

והקשה בספר עיון המועדים דהא לכאורה ענין שומע כעונה שייך גבי אמירה דע"ז אמרינן שעל ידי שמיעתו נחשב כאילו אמרו בעצמו אבל זאת לא שמענו ששמיעת קול תחשב למעשה לתקיעה.

וי"ל דהרי ידוע שיש שני מהלכים למה מהני שומע כעונה או דהאומר נחשב כשליח של השומע ושליחו של אדם כמותו וכל פעולה שעושה האומר הרי

כאילו עשאו השומע או שאינו כשליחו רק שהאומר מדבר בשם כל השומעים כמו שאם יהי' אסיפה גדולה ואחד ידבר בשם כולם נמצא דאה"נ אי שומע כעונה הפי' היא שמדבר בשם כולם זהו רק כשמדבר דיבורים אבל אם הענין היא משום דהוי כשליחו ופיו כפיו הרי כל מה שיעשה אם זה תקיעה או שאר דברים הוי כאילו עשאו ואמרו השומע בעצמו.

הערה פ"א

בענין המודר הנאה מהשופר (ב')

הקשו הראשונים דאמאי לא שרינן באומר לאשתו קונם הנאת תשמישך עלי מצד מצוות לאו ליהנות ניתנו והרי הוא מצווה במצוות פרי' ורבי' ותירץ הרשב"א כיון דמצי לקיים הך מצוה דפרי' ורבי' באשה אחרת המותרת לו לא שרינן לי' מחמת האי טעמא דמצוות לאו ליהנות ניתנו לקיים המצוה באשה שנאסרת עליו.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דקתני המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה דמצוות לאו ליהנות ניתנו לכאורה הרי יכול לקיים המצוה ולשמוע התקיעה מאיש אחר א"כ זה נסתר למה שכתב הרשב"א.

וי"ל דדוקא תקיעת שופר שזה עצמו היא המצוה בזה מותר אבל מה שגר עם אשתו זה בעצמו אינו מצוה רק שאם לא יקיים פרי' ורבי' בלא"ה יתכן שזה יחשב לו למצוה וזה הוי כמי שירצה לאכול בשבת לחם ממי שנדר הנאה ממנו כיון שאם לא יאכל חוץ מזה ג' סעודות הרי יתברר למפרע שאכילה הזו היא מצוה.

הערה פ"ב

בענין אי חז"ל יכול לעקור בשוא"ת

גמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחייב קריאת שמע היא מן התורה האיך יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

וי"ל דוקא כשאומרים שאסור לעשות איזה דבר כמו לתקוע בשבת אז עקרו המצוה בשב ואל תעשה אבל לא כשאומרים שלא יצא אבל אין איסור לעשותו.

א"נ דדוקא לעקור לגמרי כמו שעשו בתקיעה בשבת זה יכולין לעשות אבל להגביל המצוה עד לאיזה זמן כגון עד חצות זה לא יכולים.

הערה פ"ג

בענין אי שח באמצע התקיעות (ב')

פסק הרמ"א סי' תקצ"ב ס"ג שאם שח דברים בטלים באמצע התקיעות אינו חוזר ומברך והקשה המג"א דהא בהל' לולב סי' תרנ"א סעי' י"ב פסק השו"ע ד' מינים הללו מעכבין זה את זה וכו' ואם היו ארבעתן מצויות אצלו ונטלם אחד יצא וכתב הרמ"א ובלבד שיהיו כולם לפניו ויטול הלולב תחילה ויברך על הלולב ודעתו גם על האחרים ואם סח ביניהם צריך לברך על כל אחד בפנ"ע ותימה דמ"ש משופר שאם התחיל במצוה אינו חוזר ומברך אם סח ואילו לגבי ד' מינים כ' הרמ"א שאם סח לאחר שהתחיל המצוה שחוזר ומברך ותירץ המג"א דהראב"ד ס"ל דאפי' לא סח בנתיים מברך על כל אחד בפנ"ע לכן פסק הרמ"א להחמיר ולברך היכא דסח בנתיים.

ותמיהני דאפי' בלא"ה החילוק בין שופר ללולב היא ברור דבשופר מחזיק כל השופר ביד אבל בלולב הרי אין בידו אלא הלולב לפיכך לא חל הברכה על שאר הג' דמצוות דהיינו הדסים וערבות והאתרוג ולמה תלה המג"א דין זה בשיטת הראב"ד.

הערה פ"ד

בענין למה לא גזרו במילה שמא יעבירונו

הר"ן בראש השנה ריש פרק ד' כתב בטעמא שגזרו חכמים דוקא על מצוות שופר שלא לקיימה כשחל ר"ה בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר ואילו על מצוות מילה בשבת לא גזרו חכמים שלא למול שמא יעבור את סכין המילה ד' אמות ברה"ר לפי שבמצוות שופר כולם טרודים וכולם עלולים לשכוח ששבת היום מה שאין כן במילה שרק המוהל טרוד ולא כל העם לא גזרו חכמים שכן כולם יזכירו למוהל ששבת היום.

והקשו האחרונים דבמסכת ביצה י"ח ע"א אומרת הגמ' שחכמים גזרו על טבילת כלים בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר והלא רק הטובל טרוד בטבילת כליו וכולם יזכירו לו ששבת היום.

וי"ל דבטבילת כלים יתכן מציאות כזה שכולם יקנו כלים חדשים לכבוד יו"ט וכולם יבואו לטבול הכלים בפרט בימים הקדמונים להכלים היו נשברים הרבה יותר מהר מבזמה"ז אבל במילה כמעט לא יתכן מציאות כזה שכולם יעשו מילה ביום אחד לבניהם.

הערה פ"ה

בענין אי המצוה היא השמיעה או התקיעה

ידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב

קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

וי"ל דהרי מצינו במגילה שנשים שהמצוה שלהם היא רק לשמוע שמברכין לשמוע המגילה וה"נ הכא היה לנו לברך לשמוע קול שופר.

הערה פ"ו

בענין הרמז בתקיעת שופר

כתב הרמב"ם פ"ג מהל' תשובה ה"ד אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחזרו בתשובה.

והקשו האחרונים דמ"ש מצוה זו דכתב הרמב"ם את טעם המצוה מלבד עצם הציוי מהבורא יתברך לקיימה ואילו בשאר מצוות התורה לא כתב הרמב"ם את טעמיהם אלא רק את פרטי הדינים בקיומם.

וי"ל דסובר הרמב"ם דגם זה היא מדיני המצוה שצריך האדם לכוין להתעורר בתשובה דבלא"ה לא הועיל כלום התקיעה.

הערה פ"ז

בענין לחזור אחר המצוה קודם החג

הב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרין בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר

זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

וי"ל שזהו רק הידור מצוה ולפיכך חייב לפזר רק עד שליש כדאמרינן בב"ק ט' ע"ב שהידור מצוה עד שליש אבל החיוב מצוה ממש זה אינו עד ר"ה עצמו.

הערה פ"ח

בענין אונס רחמנא פטרי'

בקובץ הערות סימן מ"ח ס"ק י"ד הביא דהאחרונים חקרו בגדר אונס במצוות האם היא פטור מעיקר המצוה דלא חייבה התורה את האנוס כלל או דעיקר חיובא רמי עלי' ורק אינו נתבע על ביטול המצוה דאונס רחמנא פטרי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע דמדברי הבה"ג הובא בתוס' ר"ה ט"ז ע"ב דכל שנה שאין מריעין לה בתחילתה מיירי בנולד באונס ולכאורה אם אונס פטור מעיקר החיוב אמאי חשיב שאין מקיימין התקיעות וע"כ דיש עדיין עליהם החיוב ורק שאין נענשין עלי' וא"כ מה מקום להספק הלא זהו תוס' מפורש.

ולא זכתי להבין דהרי אפי' לצד שרק פטור מהעונש עדיין קשה למה מריעין לה בסופה וע"כ דמהכא אין לפשוט.

הערה פ"ט

בענין למה לא חיישינן בס"ת שיעבינו ד' אמות ברה"ר

איתא בגמ' ר"ה דף כ"ט ע"ב דאסרו חכמים לתקוע בשופר ברה"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבינו ד' אמות ברה"ר שילך אצל בקי ללמוד ויעבור על איסור הוצאה בשבת.

והקשה התויו"ט דלפ"ז מדוע קוראים בספר תורה בשבת נחושה שמא ילך אצל בקי ללמוד ועבירונו ד' אמות ברה"ר עי"ש מה שתירץ.

וי"ל בדבר שהיא בקביעות בכל שבת לא חששו לזה דהרי זהו דבר הרגיל בכל בשבת ולא חיישינן רק היכן שהיא דבר שהיא פעם בשנה וגם זה היא הרבה פעמים בחול אז יש לחוש שיכח וילך אצל הבקי ללמוד אבל לא בדבר שהוא רגיל בו בכל שבת דאז לא חיישינן שפתאום ישכח ויביאנו ברה"ר שהרי כבר רגיל בכל שבת שצריך שיהי' לו ס"ת במקום שהוא שם ויודע שאין מטלטלין הס"ת ברה"ר.

ועוד דדוקא בדבר שאינו תלוי בשבת רק בראש השנה יש לחוש שיכח ששבת היום ויבוא להוציאו לרה"ר אבל בדבר שתלוי בשבת שקורין רק מחמת שהיא שבת הרי לא שייך שישכח שהיום שבת שאם לא יודע ששבת היום הרי אין צריכין לקרוא בכלל.

הערה צ'

בענין למה לא גזרו במילה שמא יעבירונו (ב')

מבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר בר"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

וי"ל דקודם כל הלא חי נושא את עצמו נמצא דאפי' אם ישא את התינוק לא יתחייב חטאת.

ועוד דלא שייך ללמוד את עצמו על הילד דרק בשופר ולולב חיישינן שישא הלולב והשופר להמומחה שיראה לו האידן נוטלין ותוקעין אבל על התינוק הלא יכולין לעשות המילה רק פעם אחד א"כ אין לחוש שיטלטל התינוק כדי ללמוד איך מלין.

הערה צ"א

בענין דהמוציא צריך לכוין להוציא השומע

כתב הרמב"ם פ"ב מהל' שופר וז"ל המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו או שנתכוין התוקע להוציאו ולא נתכוין השומע לצאת לא יצא ידי חובתו עד שיתכוין שומע ומשמיע.

והקשה בספר עיון המועדים מהא שכתב הרמב"ם בפ"א מהל' ברכות הי"א וז"ל כל השומע ברכה מן הברכות מתחילתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה ידי חובתו יצא ואע"פ שלא ענה אמן ותימה דאמאי לא כתב הרמב"ם שגם המברך צריך לכוין להוציא את השומע כמו שכתב בהלכות שופר.

ואולי י"ל דסבר הרמב"ם דשאני בברכה שיש דין של שומע כעונה וזה מהני אפי' אם אין המברך מכוין להוציאו משא"כ בתקיעה שזה אינו דיבור שיהי' שייך לומר שומע כעונה לפיכך לא מהני רק אם מכוין להוציאו.

הערה צ"ב

בענין אי לא תקע מחמת אונס (ב')

מבואר בגמ' בר"ה כ"ט ע"ב שאין לתקוע בשופר בר"ה משום שיש גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר וכתב הגרעק"א זצ"ל דו"ח במערכה ח' במס' חגיגה שאם תקע בשופר בשבת אף דעבר על שבות שגזרו חז"ל מ"מ המצוה של תקיעת שופר קיים ומדבריו עולה דחייב תקיעת שופר אינו נפקע לגמרי.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא דכתבו התוס' בראש השנה דף ט"ז ד"ה שאין בשם הבה"ג על הא דכתיב בגמ' כל שנה שאין תוקעין בתחלתה מריעין לה בסופה ומפרש הבה"ג דלאו דמקלע בשבתא אלא דאיתיילד

אונסא ולכאורה לפי דברי הגרעק"א שחיוב מצוות שפור אינו נפקע לגמרי ומה שלא תוקעים היא מפני תקנת חז"ל א"כ אנו אנוסין בקיום המצוה ומה בין אונס זה לאונס אחר דאיתיילד אלא ע"כ דנפקע החיוב לגמרי ולכן לא דמי לאיתיילד אונסא דהחיוב ישנו ורק מכח אונס א"א לקיים המצוה.

וי"ל דכבר כתבנו לעיל דהא שאם אין מרעין בתחילתה מריעין לה בסופה אינו עונש על מה שלא תקעו באונס דהרי אונס רחמנא פטריי רק דהיא מציאות דכיון שלא נתערבב השטן ע"י התקיעות שאז רואה החביבות של ישראל המצוות אז ממילא קטרג עליהם אבל בשבת שגם שם רואין החביבות של בני ישראל לשבת כמבואר בשבת ל"ג ע"ג הרי גם אז ממילא מתערבב השטן ולפיכך אינו יכול לקטרג ולפיכך שאני שבת משאר אונסין.

הערה צ"ג

בענין אי דנין בלילה (ב')

מבואר בגמ' בר"ה ל' ע"ב דאין דנים בלילה.

וצ"ע מהא דאמרינן בגמ' ברכות דף י"ח ע"ב בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ר"ה בשנת בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע שאחד הרוחות אמר לחברתה שמעתי שאומרים שכל הזורע ברביעה הראשונה ברד מלקה אותו וכו' איך יכול להיות שהיה גזר דין על זה בראש השנה בלילה הא אין דנים בשמים בלילה.

וי"ל דהרי ידע מה שכתב הספרים הק' דעצם הפסק כבר כתוב מיום א' דסליחות ורק לא ניתן הפסק למעשה עד ר"ה שאז צדיקים נחתמים לאלתר לחיים.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו המפרשים דאיך כותבים הפסק בר"ה הרי ר"ה אסור בכתיבה ולפי הנ"ל מובן דהכתיבה היא כבר מקודם ורק פוסקים ע"פ הפסק הכתוב בר"ה.

הערה צ"ד

בענין אי צריכין כוונה בשופר

רבים מקשים דהרמב"ם בפ"ב מהלכות ק"ש פסק הקורא את שמע ולא כוון לבו בפסוק ראשון לא יצא הרי דפסק הרמב"ם דמצוות צריכות כוונה והרי בהל' מצה פסק הרמב"ם שאם אכל מצה בלא כוונה יצא הרי דפסק דמצוות אין צריכות כוונה ותירצו דאף למ"ד הסובר מצוות אין צריכות כוונה זהו רק במצוה שיש בה מעשה כגון נטילת לולב ואכילת מצה דמאחר שיש בה מעשה אינה צריכה כוונה אבל במצוות התלויות בדיבור ואמירה בלבד גם לדידי' יש צורך בכוונה.

והקשו האחרונים דצ"ע ממה שפסק הרמב"ם בפ' ב' הלכות שופר נתכוין שומע לצאת ולא נתכוין התוקע להוציאו או שנתכוין התוקע ולא נתכוין השומע לא יצא והרי שופר היא מצוה התלויה במעשה התקיעה ואעפ"כ פסק הרמב"ם דבלא כוונה לא יצא.

וי"ל דדוקא כשהאדם בעצמו עושה המצוה אז אמרינן דאפי' אם לא כיון לצאת יצא אבל כשאחר עושה המעשה לא מהני שהוא יצא רק אם כוון לזה.

ועוד שגם תקיעת שופר הוי יותר כמו אמירה ודיבור ולא מיקרי מעשה.

הערה צ"ה

בענין זה אלי ואנוהו

ידוע שיטת הרמב"ם דהמצוה היא השמיעה של התקיעות ולא עצם התקיעה.

והקשו האחרונים דא"כ אמאי אמרינן בשבת קל"ג ע"ב זה אלי ואנוהו עשה לפניו סוכה נאה לולב נאה שופר נאה ציצית נאה וס"ת נאה הלא השופר בעצמו אינו חלק מהמצוה שהמצוה היא רק לשמוע קול השופר ואין השופר חלק מהמצוה דלהרמב"ם מותר לשמוע אפי' משופר גזול.

וי"ל דמ"מ הרי ה"נ עושין קופסת כסף להאתרוג משום זה אלי ואנוהו וכן טלית נאה אע"ג דלא הוי כלל חלק מהמצוה דכל מה שמעטר המצוה בדברים יפים נכלל הכל בהמצווה.

הערה צ"ו

בענין שהמוציא מברך

הרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

וי"ל דסבר הרמ"א דבמגילה שהיא דיבורים יוצא השומע מטעם שומע כעונה א"כ הוי כאילו אמרו בעצמו לפיכך מברך השומע אבל בשופר שליכא דיבורים ולא מהני שומע כעונה ע"כ דיוצא רק מטעם שליחות וא"כ ה"נ יש לו להתוקע לברך כמו בכל פעם שהשליח עושה המצוה שמברך בעצמו.

הערה צ"ז

בענין לערבב את השטן

איתא בגמ' בראש השנה ט"ז ע"א למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן.

וכתבו התוס' שם ד"ה כדי דהביאור בזה היא שכאשר השטן שומע בראש השנה את קול השופר בפעם השניה קסבר שזהו שופרו של משיח ואינו יכול לקטרג על בני ישראל.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי השטן הוא מלאך ואיך יתכן שהמלאך אינו יודע שהיום היא ראש השנה ומצוות היום בשופר עד כדי כך שבכל שנה חושב שזהו שופרו של משיח.

וי"ל דודאי יודע שהיום ר"ה וחייבין בתקיעה אבל לאחר שכבר שמע התקיעות הראשונות הרי יודע שכבר תקעו מחמת ר"ה וא"כ למה להם לתקוע עוה"פ וע"כ שזהו מחמת שמשיח בא.

הערה צ"ה

בענין לברך על שופר גזול

כתב המג"א בסי' תקפ"ו ס"ק ד' דהתוקע בשופר גזול אף שיצא ידי חובת התקיעה כיון שבקול אין דין גזל מ"מ לא יברך עליו מקור דברי המג"א הם דברי השו"ע סי' תרמ"ט שפסק לענין לולב הגזול דאף שקנאו בשנוי מעשה ויצא ידי חובתו מיהו לא יברך עליו.

והקשו האחרונים דמה הראי' מלולב התם הלא הלולב גופי' היא המצוה אבל הכא המצוה היא רק קול השופר והשופר גופי' אינו חפץ של מצוה א"כ למה לא יברך עליה כמו ששמיעת קול השופר לא הוי מצוה הבב"ע.

וי"ל דמ"מ כיון דבמציאות מברכין לשמוע קול שופר והברכה קאי על השופר שאם הביאו אחר הברכה שופר אחר צריך לברך עוה"פ נמצא דאע"ג דעצם המצוה היא רק בקול השופר מ"מ כיון דהברכה מברכין גם על השופר לפיכך אין לברך על שופר גזול.

הערה צ"ט

בענין המודר הנאה מן השופר (ג')

השו"ע יו"ד סי' רכ"א סעיף י"ג פסק המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה.

והקשו האחרונים מהא דפסק השו"ע באו"ח סי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר אדם אחר תוקע בו וזה יוצא משמע שהוא עצמו אינו יכול לתקוע כדי לצאת ידי חובה ולכאורה הדברים סותרים את מה שפסק השו"ע ביו"ד.

וי"ל דביו"ד מיירי רק מדיני נדרים דמכח הנדר שנדר מכח זה מותר לו עדיין לתקוע אבל לא מיירי אם יוצא מדין מצוה הבא בעבירה ורק הכא באו"ח מדבר מזה שלא יצא המצוה מכח מצוה הבא בעבירה דסוכו"ס יצא המצוה ע"י עבירה.

הערה ק'

בענין אי טעו בקביעת דירחא

בגמ' מסוכה מ"ג ע"א מבואר שחז"ל בטלו את מצוות שופר לולב ומגילה בשבת כשחל זמנם בשבת גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דתינוק שחל שמיני שלו בשבת נמי נגזור שלא ימולו אותו שמא יעבירו ד' אמות ותירץ המאירי במגילה ד' ע"א דרק במילי שתלוי בקביעותא דירחא כסוכות ר"ה ופורים גזרינן כיון שאין זמנו ודאי שמא טעו בקביעתא דירחא משא"כ יום שמיני במילה ודאי היא ולא גזרינן בהו.

והקשה בספר עיון המועדים דהא ילפינן בגמ' ר"ה כ"ה ע"א מקרא שאם קדשו את החודש בטעות הרי היא מקודש בודאי דילפינן אתם אפי' שוגגין ואפי' מועטין וא"כ איך כתב המאירי דבמועדים אין זמנו ודאי דשמא טעו בקביעתא דירחא.

וי"ל דהכוונה היא דחששו חז"ל דבמקומות הרחוקין שלא מגיע להם דברי הבי"ד יטעו בקביעתא דירחא ויבוא לחלל שבת על כלום אבל בירושלים ודאי שמה שקבעו הבי"ד קיים.

הערה ק"א

בענין שופר שנסדק

כתב בשו"ע סי' תקפ"ו ס"ח בשם הרא"ש דשופר שנסדק אפי' בכל שהיא פסול לפי שמחמת הרוח וחוזק התקיעה הסדק מוסיף והולך וגרע מנקב וכל שסופו להסדק כסדק דמי.

והקשו האחרונים דא"כ אמאי בלולב שנחלק מיעוטו כשר הא כיון דמחמת הנטילה והנענועים יסדק הלולב טפי נימא דכל העומד לסדוק כסדוק דמי כמו בשופר.

וי"ל דשאני בלולב שאין עיקר המצוה לנענע הלולב ויכול לצאת בנטילה בעלמא אבל הכא הרי אינו יכול לצאת המצוה רק ע"י תקיעה וא"כ עומד ודאי ליסדק.

מערכות בעניני ראש השנה

סימן א'

בענין אי תקיעת שופר הוי חיוב גברא או חפצא

תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

והנראה בזה היא שיש לחקור האם המצוה של תקיעת שופר היא חיוב גברא שהחיוב היא שהאדם יתקע וישמע התקיעות או דהחיוב היא שמהשופר יהי נתקע התקיעות ולא שהאדם יתקע.

ולפ"ז מובן דכיון שאין החיוב על הגברא לתקוע רק המצוה היא החפצא דהמצוה היא שמהשופר יהי נתקע התקיעות א"כ העיקר היא התוצאה ולא מה שהאדם תוקע ולפיכך מהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותירץ שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום

התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו.

והקשו האחרונים על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרין שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי' אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהברכה היא על החפצא וכיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' כתב שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי עולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאורייתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאורייתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאורייתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאורייתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא על גופו של אדם יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא על החפצא שהשופר יהי' תקוע אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל המצוה על החפצא נשארת.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע תקפ"ו סעיף ט"ז נפסק שאם ציפה את השופר בזהב במקום הנחת פיו פסול והטעם לכך מובא בטור משום שזהב חוצץ בין שפתיו לשופר.

וקשה דהלא במס' סוכה ל"ז ע"א אמרו חכמים כל לנאותו אינו חוצץ כלומר כל חציצה שהונחה לשם נוי אינה חוצצת וכן נפסק להלכה ואם כן מדוע השופר נפסל.

ולפי הנ"ל מובן דזה לא נקרא בין אדם לחבירו כיון שאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בסי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין החיוב להאדם לתקוע רק שיהי' תקוע נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום ממה שתוקע בה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתוקע

ולפי הנ"ל מובן דלגבי החיוב של האדם שהאדם צריך ליטול הלולב שיין לומר דמה שהיא לנאותו אינו חוצץ לגבי האדם אבל בשופר דהמצוה היא על השופר שיהי' נתקע ולא תלוי בהאדם לא שיין לומר דמה שהיא לנוי אינו חוצץ דלגבי חפץ לא שיין לחלק בין דבר שהיא לנוי או לא שזהו רק לגבי אדם שאינו מקפיד בדבר שהיא לנוי ויש לדחות.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בראש השנה מבואר שאם אדם תקע בשופר של שלמים לא יצא ידי חובת תקיעת שופר.

והחת"ס מקשה על גמ' זו מדוע שלא תדחה מצוות עשה של תקיעת שופר את איסור מעילה.

והקשו האחרונים דהלא איסור מעילה שבו אדם משתמש בחפצי גבוה מקביל לאיסור גזל מן ההדיוט מכיון שבשני המקרים אדם נוטל דבר שאינו שלו והרי החת"ס בעצמו כותב בסוכה כ"ט ע"ב דדין עשה דוחה לא תעשה לא נאמר במצוות שבין אדם לחבירו אם כך מצוות עשה של תקיעת שופר אינו יכול לדחות את איסור גזל וא"כ תמוה מאד דכיצד מקשה החת"ס דמצוות עשה של תקיעת שופר תדחה את איסור מעילה וכי יעלה על הדעת דכח הדיוט חמור מהקדש.

הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמן.

דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ץ גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאפי' להני שסוברים דהמצוה היא התקיעה מ"מ אין זה חיוב על האדם לתקוע רק שהשופר יהי' תקוע בפני האדם וע"כ צריך שיהי' התקיעה בפני האדם דלא מהני מה שאחר תקוע בשבילו דהמצוה אינו על האדם לתקוע.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על גופו של האדם רק שהשופר יהי' תקוע ולפיכך מהני שליח דלא הוי דבר שבגופו.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה היא שהשופר יהי' תקוע ואם מדבר באמצע הוי הפסק

מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על גופו של אדם אבל לא המצוה שהיא בהחפצא ולומר שלא יהי' השופר תקוע בר"ה.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על החפץ שלא יהי' תקוע ולפיכך נשאר עדיין החיוב שהשופר יהי' תקוע.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם פ"ג ה"ד מהל' שופר המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודייקו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא שביקש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על גופו של אדם יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב על גופו של אדם רק על החפץ שיהי' תקוע.

ובזה מיושב נמי מה שנפסק בשו"ע סי' תקפ"ט סי' ב' הל' שופר המדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון שאינו שומע לאו בר חיובא היא.

ודייקו האחרונים דהרי במג"א סי' ל"ט ס"ק ה' מבואר דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתוב תפילין ולא אמרינן שהוא בדין מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה וחשיב גברא בר חיובא אע"פ שבפועל לא יכול להניח תפילין

חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו או שנתכוין התוקע להוציאו ולא נתכוין השומע לצאת לא יצא ידי חובה עד שיתכוין שומע ומשמיע.

ודייקו האחרונים דהא שיטת הרמב"ם היא דהמצוה אינו מעשה התקיעה אלא השמיעה גרידא וא"כ לשם מה בעינן כוונת משמיע בשופר הא כל המצוה היא לשמוע השופר בלבד ותסגי בכוונת השומע בלבד.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על גופו של אדם לשמוע קול שופר רק שיהי' נשמע קול השופר באזניו ולפיכך לא מהני הכוונה של השומע לחוד.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על גופו של אדם חיוב לתקוע ומאידך יש לחוש שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

הדס שהיה כשיעור עבות ואפי' שהיה רובו שוטה לא אמרינן רובו ככולו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דכל החיוב היא על השופר שיהי'

תקוע ממילא לא חל החיוב רק אם היא שופר הגון בשיעור כראוי אבל בהדס דהחיוב היא על האדם לטלטלו לא בעינן דההדס יהי' בו רובו משולש.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ודייקן האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

א"כ מ"ש מצוות שופר דמי שאינו שומע חשיב גברא לאו בר חיובא למי שאינו יכול להניח תפילין דחשיב גברא בר חיובא.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של אדם להניח תפילין ולפיכך אע"ג שאין לו המקום איפה להניח התפילין עדיין הוי בר חיובא דהחיוב היא על גופו של האדם אבל הכא בשופר דמעולם לא היה החיוב על גופו של אדם רק דהחיוב היא על החפצא שיהי' תקוע לפניו וכיון שאינו שומע הרי לא שייך שיהי' תקוע לפניו א"כ לא הוי בר חיובא כלל.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ז ס"ו הביא דברי הב"ח שכתב דשופר שהיה רובו מנוקב השופר פסול דרובו ככולו ואפי' נשתייר בו שיעור תקיעה שלם.

והקשו האחרונים דהב"ח סותר את עצמו ממה שכתב והובאו דבריו בביאור הלכה סימן תרמ"ו סעיף ה' בענין הדס שצריך שיהי' רובו של הדס עבות וע"ז כתב הב"ח דאם היה רוב שיעור ההדס עבות אף שהוא גדול מאד לא בעינן שיהי' רוב גודלו עבות אלא סגי ברוב שיעורו דהיינו שני טפחים א"כ מה החילוק בין שופר שאף שהיה טפח בלא נקב מ"מ אם יש בו נקבים ברובו פסל הב"ח מדין רובו ככולו לדין

הא שעשה המצוה בגופו הלא לא היה החיוב על גופו בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בדינו דכל היכי שהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על גופו של האדם ולפיכך לא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שיהי' תקוע די בזה שאחד תוקע.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר בין הברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דמ"ש ממה שמצינו במ"ב בהלכות ציצית סימן ח' ס"ק מ"א שאם בירך על הטלית ונפסלו ציציותיו קודם שנתעטף בו והיה לו ציצית מזומנים ותקנם מיד אין צריך

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציא הרי בעינן שהקורא יהי' מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחיוב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל על גופו של אדם לא בעינן שהתוקע יהי' מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב על גופו.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמציאות אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב על גופו של האדם לתקוע רק שיהי' תקוע ובזה שמכוין לצאת עי"ז יוצא אבל אם אין מכוין בכלל מה מהני לן

ויש לדחות דמ"מ במציאות האדם מקיים המצוה ויש לפלפל בזה.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזל וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוא חפצא של מצוה שהמצוה היא שהשופר יהי' תקוע רק דהא שיוצאין בגזול היא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' נתקע וממילא אין האדם גזול כיון שאין המצוה עליו וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

לברך שנית כיון שעדיין לא עשה את מצוותו ולא הסיח דעתו וא"כ אף בשופר נימא הכי דאפי' החליף השופר בין הברכה להתקיעה דאין צריך לברך כיון דלא הסיח דעתו כיון שעדיין לא עשה מצוותו ומ"ש מציצית שא"צ לברך.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בציצית שמברך על עצמו שהוא מצוה לעשות המצוה וכיון שהוא עדיין שם לא הוי הפסק אבל הכא הלא הברכה היא על החפץ שהשופר הזה יהי' תקוע וא"כ כיון שנטלו משם השופר צריך לברך עוה"פ.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על גופו של אדם אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל הכא שהמצוה היא על השופר שיהי' תקוע לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל הכא בשופר דהמצוה היא החפצא ואין המצוה על האדם לתקוע א"כ הוי הברכה על השופר ולפיכך אם שינה לשופר אחר יש לברך על זה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהשופר יהי' תקוע ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנידחת משום שכתותי מיכתת שעורי' הרי כלל הוא בידינו דרך בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דכל החיוב היא על החפצא דהיינו השופר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בר"ה ל"ד ע"ב תקיעות וברכות של ר"ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו.

ודייק בספר עיון המועדים דבשלמא תקיעות מעכבות את הברכות יש להבין אולם כיצד ברכות יעכבו את התקיעות הרי התקיעות מצוה דאוריתא והברכות אינם אלא מדרבנן.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה החיוב על גופו של האדם הרי לא שייך שחכמים יפקיעו ממנו החיוב של המצוה

על האדם לתקוע לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' השופר תקוע לפניו והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פ"ג מהל' שופר כתב וז"ל ומברך אקב"ו לשמוע קול שופר.

והקשו האחרונים דהרי בב"י או"ח סי' תל"ב כתב בטעם שלא תקנו חז"ל לברך על ביטול חמץ לפי שהביטול היא בלב ואין מברכין על דברים שבלב ולפ"ז יקשה מפני מה מברכין על שמיעת שופר והלא מהאי טעמא דאין מברכין על מצוה שבלב א"כ ג"כ לא יברכו על מצוות שמיעה שהרי אין בה מעשה וה"ה כמו דבר שבלב ומה שאזניו שומעת אין נראה שיהא זה עדיפא מדבר שבלב.

ולפי הנ"ל מובן דברכה שמברך על מצוה שבגופו אין לברך אם הוי רק דבר שבלב אבל הכא הברכה היא על חפצא של מצוה שיש מצוה לתקוע בה לפיכך יכול לברך על החפצא.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

אבל כיון דהחיוב היא על החפצא הרי מובן דכמו שאם היו חז"ל אומרים שבחפץ זה אין לצאת המצוה הרי אין לצאת בזה אפי' מדאוריתא דחכמים פסלו חפץ זה כמו במי שיושב בתוך הסוכה ושלחנו בתוך הבית או שיושב בסוכה שפחות מראשו ורובו ושלחנו דודאי לא יצא אפי' מדאוריתא ה"נ כיון דחכמים אמרו שאין שם תקיעה על זה בלי הברכה אז לא הוי חפץ של מצוה בכלל ואין לצאת בזה וצ"ע.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה כ"ח ע"א אמר ר' זירא לשמע' איכוין ותקע לי וביאר הר"ן שזהו אפי' למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה.

והקשו האחרונים שאם מצוות אין צריכות כוונה מדוע התוקע צריך להתכוין ולהוציא.

ולפי הנ"ל מובן דבשלמא אי הוי חיוב על גופו של האדם יש לומר דיצא אע"ג שלא התכוין אבל כיון שאין המצוה על גופו של אדם רק דהמצוה היא שהשוfer יתקע לפני האדם ויכוין לצאת בהתקיעה א"כ ע"כ בעי' כוונה.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם

נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחיוב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

ולפי הנ"ל מובן דרק בהאדם שייך הפסק אם הוא על האדם דהאדם צריך לעשות סמיכה אבל אם הברכה היא על החפץ מה שהחפץ משמיע התקיעות מובן דלא שייך הפסק גבי החפץ.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שערב לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לק"ש ותפלה ולמה לא כתב שמחנכין הקטנים שמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהיא על גופו של אדם יש חיוב לחנך אותו אבל לא מה שהיא על החפצא.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא על גופו של אדם נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה על גופו של אדם.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות

לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא שייך בהן דין ערבות וכיון שהתוקע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם לתקוע לא בעינן שיהי' מחיוב דהעיקר היא שהנשים ישמעו התקיעה ולא נפק"מ מי תוקע.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על גופו של אדם שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע לא שייך שחז"ל יתקנו על השופר שזה יתקע בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על החפצא מתי יתקע.

הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוא דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהשופר יתקע ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוא רק קולו של שופר ולא הוא כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקצ"ה סעי' א' מבואר שאם יש לפניו שני עיירות בראש השנה באחד ודאי יכול להתפלל מוסף אמנם לא יהיה שם תקיעות ובשני לא יוכל להתפלל מוסף וספק אם יהי' שם תקיעות ילך למקום השני והטעם כמ"ש במ"ב ס"ק ב' דספק דאורייתא דהיינו ספק תקיעות עדיף מודאי תפילת מוסף

דהוי דרבנן ועיין שם בשערי הציון ס"ק ב' דהביא מהפרי מגדים נסתפק האם דין זה נאמר גם ביום ב' דר"ה לדין דבקיאין בקביעא דירחא ויש במקום השני ספק אם ימצאו שם שופר האם גם כן עדיף ללכת למקום השני.

והקשו האחרונים דגבי לולב כתב במשנ"ב תרנ"א ס"ק א' בפשיטות דביום ב' דסוכות אם יש לפניו ב' מקומות ללכת האחד שודאי מתפללין שם ואין שם לולב ובמקום השני אין מתפללין וספק אם ישיג שם לולב שילך למקום שודאי מתפללים א"כ מאי שנא דגבי שופר מספקא לן וגבי לולב פשיטא ל'.

ולפי הנ"ל מובן דבלולב הוי שניהם מצוה שעל גופו ושניהם דרבנן ואחד ספק ואחד ודאי אז צריך לילך להודאי אבל הכא שמצוות תפילה היא מצוה שעל גופו ותקיעת שופר היא מצוה שבחפצא לפיכך מסתפק ל' איזה מהן עדיף.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד

משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באור"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדן לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא על גופו של אדם כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהיא רק המצוה על החפצא אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחויב קריאת שמע היא מן התורה האיך יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו על גופו של אדם כמו תקיעת שופר [וכן לולב ומגילה] בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שהיא על גופו של האדם אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא החפץ עצמו כמו שופר יש לחוש שהאדם יטעה ויקח השופר ברה"ר שישוב שמותר לטלטל השופר כיון שזהו כל המצוה אבל במילה ודאי שלא יחשוב שהתינוק היא חפץ של מצוה ואין לחוש שיבוא לטלטלו.

דעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברה"מ דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התוקע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב על האדם ולפיכך לא בעינן דהתוקע יהי מחויב בדבר.

ידוע שיטת הרמב"ם דהמצוה היא השמיעה של התקיעות ולא עצם התקיעה.

והקשו האחרונים דא"כ אמאי אמרינן בשבת קל"ג ע"ב זה אלי ואנוהו עשה לפניו סוכה נאה לולב נאה שופר נאה ציצית נאה וס"ת נאה הלא השופר בעצמו אינו חלק מהמצוה שהמצוה היא רק לשמוע קול השופר ואין השופר חלק מהמצוה דלהרמב"ם מותר לשמוע אפי' משופר גזול.

ולפי הנ"ל מובן דהרי כל המצוה היא חיוב של השופר שהשופר יתקע ולפיכך יש לעשות שופר נאה.

הרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא

למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל' משום שאין שליחות לקטן.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על גופו של אדם ליתקע רק שהשופר יתקע ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה היא שהשופר יתקע א"כ אין לו להשומע לברך כיון שאין שום מצוה עליו שאינו חובת הגוף.

כתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם

סימן ב'

בענין אי הוי חובת גברא או חובת היום

והנראה בזה היא שיש לחקור האם הא דכתיב בקרא יום תרועה יהי' לכם האם הפי' היא שהיא חובת היום שהיום חייב בתרועה או שזהו חובת גברא כמו בשאר מצוות רק דהזמן לעשות המצוה היא בר"ה.

ולפ"ז מיושב דהרי זה אינו חובת גברא לתקוע רק שהו חיוב שיש על היום וע"י שהאדם תקוע אז כתוצאה מזה נמצא דהיה תרועה ביום הזה ולפיכך מהני שליחות שזהו רק מצוה עם תוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפללו תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותרין' שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שלחיות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

והקשה הגרעק"א דצ"ע דמדוע כשקיבל עליו שבת ואינו יכול לתקוע בשופר נחשב נשבע לבטל את המצוה וממילא בטלה קבלתו והרי פסק השו"ע בסי' תפ"ה דמי שנשבע שלא יאכל מצה סתם אסור לו לאכול מצה גם בליל פסח כיון שכולל בשבועתו איסור אכילת מצה בשאר ימות השנה ושבועה חלה לבטל המצוה בכולל גם דברים המותרים וא"כ ה"ה בנידון דידן כיון כשקיבל שבת אסור בקבלתו כל המלאכות ולא רק מלאכת תקיעה ממילא חל איסור שבת בכולל אף על תקיעת השופר בשבת ולא יוכל לתקוע מכח קבלתו.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה החיוב על האדם יש לומר שכיון שקיבל על עצמו איסור מלאכה אסור על עצמו לתקוע אבל כיון שהיא חיוב היום הרי כיון דבמציאות לא נגמר עוד היום עדיין יש החיוב שיום זה יהי' יום תרועה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין לעקור דבר שהיא על גופו של אדם אבל מה שהיא חיוב על היום אין יכולין לעקור.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בראש השנה מבואר שאם אדם תקע בשופר של שלמים לא יצא ידי חובת תקיעת שופר.

והחת"ס מקשה על גמ' זו מדוע שלא תדחה מצוות עשה של תקיעת שופר את איסור מעילה.

והקשו האחרונים דהלא איסור מעילה שבו אדם משתמש בחפצי גבוה מקביל לאיסור גזל מן ההדיוט מכיון שבשני המקרים אדם נוטל דבר שאינו שלו והרי החת"ס בעצמו כותב בסוכה

שהחיינו עם כל זה מברך שהחיינו אפי' אם אין מצוי פרי חדש אבל גבי שהחיינו על תקיעת שופר פסק בסעיף ג' שאין מברכין ברכת שהחיינו על השופר ביום שני של ראש השנה דיומא אריכתא היא.

והקשו האחרונים דהא אין מברכין שהחיינו על שופר ביום ב' דר"ה דיומא אריכתא היא א"כ גם ליום טוב גופא אין לברך ואם מברכין שהחיינו בקידוש גם ביום השני שאינו אלא מדרבנן א"כ גם לשופר ראוי לברך.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שכל המצוה היא על היום לפיכך ביום השני דכל הברכה היא מספק אמרו שיברכו שהחיינו על היום בקידוש וממילא נכלל בזה גם על התקיעת שופר דהרי מברכין שהחיינו להיום תרועה דהיינו היום שחייב בתרועה.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ץ גיאור ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי

כ"ט ע"ב דדין עשה דוחה לא תעשה לא נאמר במצוות שבין אדם לחבירו אם כך מצוות עשה של תקיעת שופר אינו יכול לדחות את איסור גזל וא"כ תמוה מאד דכיצד מקשה החת"ס דמצוות עשה של תקיעת שופר תדחה את איסור מעילה וכי יעלה על הדעת דכח הדיוט חמור מהקדש.

ולפי הנ"ל מובן דרק מה שהיא חיוב על האדם אינו דוחה אבל אם זהו חובת היום שפיר דוחה האיסור.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בס' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דבשופר אין המצוה עליו שהיא רק חובת היום ולפיכך אין לו שום הנאה מהתקיעה משא"כ בלימוד התורה דהחיוב היא עליו ולפיכך יש לו הנאה מה שיכול לקיים המצוה שעל גופו.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' ת"ר סעיף ב' פסק שבקידוש ליל ראש השנה אע"פ שהוא ספק אם יש לומר

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין לעקור החוב שעל גופו של אדם אבל היכן שהיא יום שמחויב בתקיעה אין חז"ל יכולין להפקיע החיוב שעל היום.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודי"ק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח

חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שזהו רק חיוב על היום נמצא דלא בעינן שיעשה שליח לזה שזה אינו חובת גופו רק החוב שעל היום שביום הזה יתקעו.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודי"קו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודייקו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים ק"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שיש על גופו של אדם יש חיוב על גופו להביא את עצמו לזה כבר מלפני השבת אבל כיון שכל החיוב היא על היום נמצא דלפני התחלת היום לא היה שום חיוב עליו להביא את עצמו לידי חיוב.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' בראש השנה ל"ד ע"ב דאם יש לאדם ברירה או לילך למקום שתוקעין שופר או לילך למקום שאומרים שם הברכות של שמו"ע של ר"ה ילך למקום התקיעות ופריך פשיטא האי דאוריתא והאי דרבנן דתקיעה היא דאוריתא והברכות היא מדרבנן ומתרץ לא נצרכה אע"ג דהא ודאי והאי ספק.

וצ"ע דהנה ידוע שיטת הרמב"ם בסה"מ דבכל איסור דרבנן ישנו גם לאו דלא תסור א"כ לשיטת הרמב"ם דרבנן חשוב גם דאוריתא מחמת איסור דלא

בוה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שעל גופו יכול לבטל ע"י שבועה אבל אינו יכול לבטל ע"י שבועה החיוב של היום.

ובזה מיושב נמי מה שראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזהו עיקר החיוב שיש על האדם ברה"ר רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דאם זה היה חיוב שיש על האדם לא היו חוששין מזה שיבוא לטלטל בשבת אבל כיון דהוי רק החיוב על היום ומאידך הטלטול יעשה בגופו חששו שלא יבא לטלטל בשבת.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ודייקן האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציא הרי בעינן שהקורא יהי מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחיוב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל על גופו של אדם רק על היום שיתקעו בו לא בעינן שהתוקע יהי מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב על גופו.

סתור ק' דאמאי עדיף ספיקא דחיוב מצוות עשה דאוריתא מודאי חיוב מצות עשה דרבנן הרי בכל מצוה דרבנן ישנו חיוב של תורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא בתקיעת שופר שזהו חיובו של היום שמחיוב שיתקעו בו ולפיכך לא מהני המצוה שעל גופו לומר ברכות לדחות חיוב זה.

ובזה מיושב נמי מה שנפסק בשו"ע סי' תקפ"ט סי' ב' הל' שופר המדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון שאינו שומע לאו בר חיובא היא.

ודייקן האחרונים דהרי במג"א סי' ל"ט ס"ק ה' מבואר דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתוב תפילין ולא אמרינן שהוא בדין מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה וחשיב גברא בר חיובא אע"פ שבפועל לא יכול להניח תפילין א"כ מ"ש מצוות שופר דמי שאינו שומע חשיב גברא לאו בר חיובא למי שאינו יכול להניח תפילין דחשיב גברא בר חיובא.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בתפילין דהחיוב היא על גופו של אדם לפיכך אמרינן דבשביל זה שאין לו מקום להניח התפילין לא נפקע עדיין החיוב אבל בשופר שהיא רק חיוב על היום אז אם הוא לאו בר שמיעה לא עלה עליו החיוב בכלל דהוא אינו יכול לסייע כלום בזה שביום הזה ישמע התרועה.

התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בידינו דכל היכי שהוא לא מצי עביד נמי לא מצי משוי שליח א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על גופו של האדם ולפיכך לא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שהיום יהי' בו תקיעה שעיי"ז הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומרחם על כל מי שנתקע אצלם השופר נמצא שאין הוא שליח של השומע רק שלכתחילה לא נתחייב יותר מאדם אחד לתקוע בשביל הציבור דהתקיעה מעורר רחמים על כולן.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על גופו של אדם אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמציאות אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב על גופו של האדם לתקוע רק בהיום יהי' תרועה כדי שיהי' יום תרועה ובוזה שמכוין לצאת עיי"ז יוצא אבל אם אין מכוין בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה בגופו הלא לא היה החיוב על גופו בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא

הכא שהמצוה היא על היום שיהי' תקוע לא איכפת לך מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה ויש לדחות דמ"מ במציאות האדם מקיים המצוה ויש לפלפל בזה.

ובזה מיושב נמי מה שאיתא בגמ' בראש השנה שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ובפשוטו נראה דאין צריך לברך על כל תקיעה ששומע אלא דברכה הראשונה שבירך על תקיעה הראשונה מועלת לכל התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דכתב הב"י סי' תרנ"א מעשה בהר' משולם שנטל הלולב ביו"ט ראשון ובירך על נטילת לולב ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מצא בו ערבה והניחה בלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האתרוג ובירך על נטילת ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין צריך ליטול אלא הערבה בלבד מ"מ בשביל מצוה מן המובחר בעי' למיעבד ליטול ד' מינים בבת אחת.

ותימה דאמאי הוצרך לברך על הערבה נימא דברכת הלולב הראשונה הועילה אף על הערבה כמו בשופר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא שמברך על מה שניתן לנו יום תרועה וכיון דהברכה היא על היום א"כ כל מה שתוקע באתו יום כבר נכלל בהברכה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו

שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהיום היא יום תרועה שבאותו יום יהי' תקוע ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבידנו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאין בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי

ולפי הנ"ל מובן דברכה שמברך על מצוה שבגופו אין לברך אם הוי רק דבר שבלב אבל הכא הברכה היא על היום שיש מצוה לתקוע בה לפיכך יכול לברך על היום.

ובזה מיושב נמי מה ששיטת הרמב"ם בריש הל' שופר היא שמצוות שופר גדרה וענינה היא לשמוע קול שופר יסוד זה חוזר ונשנה עוד בדברי הרמב"ם הרבה פעמים והקשו האחרונים דצ"ע מהא דאמרינן בר"ה כ"ט ע"א השומע תקיעת שופר מחש"ו לא יצא ידי חובה כיון שצריך לשמוע את התקיעה מבר חיובא ואליבא דהרמב"ם שהמצוה היא השמיעה למה צריך לשמוע מבר חיובא דמה איכפת לן אם התוקע הוא בר חיובא או לא הרי בלאו הכי אין הוא מוציא אחרים ידי חובה בתקיעתו אלא הוא רק עושה מציאות של תקיעה והשומע תקיעת שופר הוא זה שמקיים את המצוה בשמיעתו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לשמוע רק שהיום תרועה יהי' בה תקיעות נשמע לפניו נמצא דשפיר בעינן תקיעה מעליא רק דכוונת הרמב"ם היא שאין החיוב על האדם לתקוע רק לשמוע איך שהשופר תוקע לפניו אבל בעינן דהתקיעה של היום יהי' תקיעה מעליא.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה כ"ח ע"א אמר ר' זירא לשמע' איכוין

ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע רק שהיא חיוב על היום שהיא יום תרועה לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' היום תקוע לפניו והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פ"ג מהל' שופר כתב וז"ל ומברך אקב"ו לשמוע קול שופר.

והקשו האחרונים דהרי בב"י או"ח סי' תל"ב כתב בטעם שלא תקנו חז"ל לברך על ביטול חמץ לפי שהביטול היא בלב ואין מברכין על דברים שבלב ולפ"ז יקשה מפני מה מברכין על שמיעת שופר והלא מהאי טעמא דאין מברכין על מצוה שבלב א"כ ג"כ לא יברכו על מצוות שמיעה שהרי אין בה מעשה וה"ה כמו דבר שבלב ומה שאזניו שומעת אין נראה שיהא זה עדיפא מדבר שבלב.

ותקע לי וביאר הר"ן שזהו אפי' למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה.

בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

והקשו האחרונים שאם מצוות אין צריכות כוונה מדוע התוקע צריך להתכוין ולהוציא.

ולפי הנ"ל מובן דרך בהאדם שייך הפסק אם הוא על האדם דהאדם צריך לעשות סמיכה אבל אם הברכה היא על היום שישמעו בו התקיעות מובן דלא שייך הפסק גבי היום.

ולפי הנ"ל מובן דבשלמא אי הוי חיוב על גופו של האדם יש לומר דיצא אע"ג שלא התכוין אבל כיון שאין המצוה על גופו של אדם רק דהמצוה היא שהיום יתקע לפני האדם ויכוין לצאת בהתקיעה א"כ ע"כ בעי' כוונה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שערב לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא שייך בהן דין ערבות וכיון שהתוקע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחיוב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם לתקוע רק שהיום יהי' בו תקיעות לא בעינן שיהי' מחיוב דהעיקר היא שהנשים ישמעו התקיעה באותו יום ולא נפק"מ מי תוקע.

והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבריו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דבשופר אין השופר בכלל חלק מהמצוה דהמצוה היא על היום שישמעו בה תקיעות אבל בסוכה המצוה היא עצם הסוכה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשירה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על גופו של אדם שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא על היום שהשופר יהי' תקוע בו לא שייך שחז"ל יתקנו על היום שיהי' תקוע בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על היום מתי יתקע בו.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה

כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהיום יהי' השופר יתקע כיון שהיא יום תרועה ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקצ"ה סעי' א' מבואר שאם יש לפניו שני עיירות בראש השנה באחד ודאי יכול להתפלל מוסף אמנם לא יהיה שם תקיעות ובשני לא יוכל להתפלל מוסף וספק אם יהי' שם תקיעות ילך למקום השני והטעם כמ"ש במ"ב ס"ק ב' דספק דאורייתא דהיינו ספק תקיעות עדיף מודאי תפילת מוסף דהוי דרבנן ועיין שם בשערי הציון ס"ק ב' דהביא מהפרי מגדים נסתפק האם דין זה נאמר גם ביום ב' דר"ה לדין דבקיאיין בקביעה

דקטנים מחנכין אותם לקרות ק"ש ולהתפלל ולכאורה למה לא כתב נמי גבי שופר שמחנכין את הקטנים לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהיא על גופו של אדם יש חיוב לחנך אותו אבל לא מה שהיא חיוב של היום.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא על גופו של אדם נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה על גופו של אדם רק שהיום היא יום שמחויב בתקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב

כיון דחיוב קריאת שמע היא מן התורה האיך יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו על גופו של אדם כמו תקיעת שופר [וכן לולב ומגילה] שזהו רק חובת היום בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שהיא על גופו של האדם אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודי"ק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא

דירחא ויש במקום השני ספק אם ימצאו שם שופר האם גם כן עדיף ללכת למקום השני.

והקשו האחרונים דגבי לולב כתב במשנ"ב תרנ"א ס"ק א' בפשיטות דביום ב' דסוכות אם יש לפניו ב' מקומות ללכת האחד שודאי מתפללין שם ואין שם לולב ובמקום השני אין מתפללין וספק אם ישיג שם לולב שילך למקום שודאי מתפללים א"כ מאי שנא דגבי שופר מספקא לן וגבי לולב פשיטא ל'.

ולפי הנ"ל מובן דבלולב הוי שניהם מצוה שעל גופו ושניהם דרבנן ואחד ספק ואחד ודאי אז צריך לילך להודאי אבל הכא שמצוות תפילה היא מצוה שעל גופו ותקיעת שופר היא חיוב היום לפיכך מסתפק ל' איזה מהן עדיף.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה

מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק שהיום יהי' בה תקיעות ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרין בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא על גופו של אדם כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהיא רק המצוה על היום שהיא יום תרועה אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את

מצוות שופר בר"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהוא חיוב היום אז יש לחוש דהאדם יהי' בהול שלא לבטל מצוות היום ויבוא לטלטל אבל אי הוי רק מצוה שבגופו אינו בהול כ"כ יותר משאר מצוות שיהי' חשש שיבוא לטלטל בשבת.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התקוע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב על האדם שזהו

רק חובת היום שבהיום יהי' התרועות כדי שיהי' יום תרועה ולפיכך לא בעינן דהתוקע יהי' מחיוב בדבר.

כיון שאין שום מצוה עליו שאינו חובת הגוף.

כתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים הוא משום שהקטן אינו מחיוב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחיוב בה תיפוק ל"י משום שאין שליחות לקטן.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על גופו של אדם ליתקע רק שהיום יתקע התקיעות כדי שיהי' יום תרועה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה היא חובת היום שהיא יום תרועה א"כ אין לו להשומע לברך

סימן ג'

בענין שהתקיעות היא לעורר את בני בתשובה

והנראה בזה היא דמצוות תקיעת שופר היא לעורר את בני ישראל בתשובה כמו שכתב הרמב"ם רמז יש בו עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחזרו בתשובה ועי"ז שבני חוזרין בתשובה ממילא זה מעורר עליהם הזכות שהקב"ה ישב על כסא רחמים.

ובזה מובן דאין התקיעה המצוה עצמה רק שע"י התוצאה מתקיעת שופר מתעוררים בני ישראל בתשובה ועי"ז מהפכין הדין לרחמים ולפיכך אין התקיעה בעצמה שום מצוה בעצם רק דהתוצאה מזה מעורר רחמים ולפיכך מהני שליחות על התקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותיירץ שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי' אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהברכה אינו על עצם התקיעה רק על הקול היוצא מהשופר שזה מעורר אותו בתשובה נמצא דהברכה היא על אותו שופר שמעורר את האדם בתשובה וכיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששנינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאורייתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאורייתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאורייתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני

שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאורייתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא פעולה של האדם מה שצריך לעשות יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא שהשופר יהי' תקוע שעי"ז יתעורר האדם לתשובה אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל המצוה שיתעורר בתשובה ע"י שישמע התקיעה נשארת.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן רצ"ז סעיף ה' נפסק דאדם נטול חוש הריח יכול לברך את ברכת הבשמים בהבדלה כדי להוציא אדם שאינו יודע לברך מבואר בזה דגם אדם נטול חוש הריח נקרא בר חיובא לענין לברך את ברכת הבשמים.

וקשה דבמשנה ר"ה כ"ט ע"א מובא דחרש אינו יכול להוציא הרבים ידי חובתן תקיעת שופר משום שאינו בר חיובא וכתב הבית יוסף דהמדובר היא באדם שאינו אלא שהוא רק אינו שומע שדינו כפקח לכל דבריו מכל מקום מאחר דהמצווה היא לשמוע קול שופר והוא אינו שומע אין הוא נקרא בר חיובא ומשום כך אין הוא יכול להוציא הרבים ידי חובתן.

ומדוע א"כ אדם נטול חוש הריח נקרא בר חיובא והוא יכול להוציא אחרים ידי חובתם בברכת הבשמים והלא המצווה היא להריח והוא אינו יכול להריח.

ולפי הנ"ל מובן דבעצם מי שנוטל חוש הריח חייב להריח רק שאין לו חוש הריח והוא כמי שפימא כאיב להו אבל הוא עדיין מחויב בעצם להריח אבל בתקיעות דהמצווה אינו חיוב על האדם לתקוע רק להתעורר בתשובה ע"י התקיעה נמצא דמי שאין לו חוש השמיעה לא שייך בכלל אצלו החיוב שיתעורר ע"י התקיעה ולא הוי בר חיובא כלל.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע תקפ"ו סעיף ט"ז נפסק שאם ציפה את השופר בזהב במקום הנחת פיו פסול והטעם לכך מובא בטור משום שזהב חוצץ בין שפתיו לשופר.

וקשה דהלא במס' סוכה ל"ז ע"א אמרו חכמים כל לנאותו אינו חוצץ כלומר כל חציצה שהונחה לשם נוי אינה חוצצת וכן נפסק להלכה ואם כן מדוע השופר נפסל.

ולפי הנ"ל מובן דלגבי החיוב של האדם שהאדם צריך ליטול הלולב שייך לומר דמה שהיא לנאותו אינו חוצץ לגבי האדם אבל בשופר דהמצווה היא על השופר שיהי' נתקע ויעורר את בני האדם בתשובה ולא תלוי בהאדם לא

שייך לומר דמה שהיא לנוי אינו חוצץ דלגבי חפץ לא שייך לחלק בין דבר שהיא לנוי או לא שזהו רק לגבי אדם שאינו מקפיד בדבר שהיא לנוי.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בראש השנה מבואר שאם אדם תקע בשופר של שלמים לא יצא ידי חובת תקיעת שופר.

והחת"ס מקשה על גמ' זו מדוע שלא תדחה מצוות עשה של תקיעת שופר את איסור מעילה.

והקשו האחרונים דהלא איסור מעילה שבו אדם משתמש בחפצי גבוה מקביל לאיסור גזל מן ההדיוט מכיון שבשני המקרים אדם נוטל דבר שאינו שלו והרי החת"ס בעצמו כותב בסוכה כ"ט ע"ב דדין עשה דוחה לא תעשה לא נאמר במצוות שבין אדם לחבירו אם כך מצוות עשה של תקיעת שופר אינו יכול לדחות את איסור גזל וא"כ תמוה מאד דכיצד מקשה החת"ס דמצוות עשה של תקיעת שופר תדחה את איסור מעילה וכי יעלה על הדעת דכח הדיוט חמור מהקדש.

ולפי הנ"ל מובן דזה לא נקרא בין אדם לחבירו כיון שאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע להתעורר בתשובה.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בס"י תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה

משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין החיוב להאדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שעי"ז יתעורר האדם לתשובה נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום ממה שתוקע בה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתוקע הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמן.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא

לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

ולפי הנ"ל מובן דאפי' להני שסוברים דהמצוה היא הקיעה מ"מ אין זה חיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע בפני האדם כדי שיתעורר עי"ז בתשובה וע"כ צריך לשמוע בעצמו התקיעה דלא מהני מה שאחר תוקע בשבילו דהמצוה אינו על האדם לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה היא שיהי' תקוע כדי שיתעורר בתשובה ולא עצם התקיעה שזה אינו המצוה ואם מדבר באמצע הוי הפסק דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם

המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ץ גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיתעורר בתשובה ולפיכך צריך לשמוע בעצמו ולפיכך מהני שליח לתקוע דלא הוי דבר שבגופו שאין החיוב לתקוע רק שיהי' תקוע כדי להתעורר בתשובה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על האדם לעשות בפועל אבל לא המצוה שהיא דבר שצריך להישמע כדי להתעורר בתשובה ולומר שלא יהי' השופר תקוע ברה"י.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בס"י ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודיין בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על השופר שלא יהי' תקוע ולפיכך נשאר עדיין החיוב לתקוע כדי שיתעורר האדם על ידו לתשובה.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודיין האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על האדם חיוב לתקוע רק דצריכין שיהי' קול השופר נשמע כדי שיתעורר בתשובה ומאידך יש לחוש שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודיין האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על אדם לתקוע יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב לתקוע

רק להתעורר בתשובה ע"י התקיעה ולפיכך אין חיוב להקדים א"ע להתקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל הכא בשופר דהמצוה היא דהקול היוצא יעורר את האדם בתשובה ואין המצוה על האדם לתקוע רק דהמצוה היא דהאדם יחזור בתשובה ע"י התקיעה ולא עצם התקיעה שזה אינו רק ההכנה להמצוה א"כ הוי הברכה על השופר ולפיכך אם שינה לשופר אחר יש לברך על זה.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה

על השמיעה היא משום השומעין אבל לתקוע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התקוע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודייק בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאין התקוע עושה שום מצוה כשתקוע דאין המצוה על האדם לתקוע רק שישמע התקיעה כדי שיתעורר בתשובה.

ובזה מיושב נמי מה שנפסק בשו"ע סי' תקפ"ט סי' ב' הל' שופר המדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון שאינו שומע לאו בר חיובא היא.

ודייקו האחרונים דהרי במג"א סי' ל"ט ס"ק ה' מבואר דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתוב תפילין ולא אמרינן שהוא בדין מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה וחשיב גברא בר חיובא אע"פ

שבפועל לא יכול להניח תפילין א"כ מ"ש מצוות שופר דמי שאינו שומע חשיב גברא לאו בר חיובא למי שאינו יכול להניח תפילין דחשיב גברא בר חיובא.

אמרין שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של אדם להניח תפילין ולפיכך אע"ג שאין לו המקום איפה להניח התפילין עדיין הוי בר חיובא דהחיוב היא על גופו של האדם אבל הכא בשופר דמעולם לא היה החיוב של האדם לתקוע רק דהחיוב היא שיהי' תקוע לפניו כדי שיתעורר עי"ז בתשובה וכיון שאינו שומע הרי לא שייך שיתעורר עי"ז בתשובה א"כ לא הוי בר חיובא כלל.

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציא הרי בעינן שהקורא יהי' מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחויב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל לתקוע לא בעינן שהתקוע יהי' מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתקוע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתקוע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התקוע להוציא וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ודייקו האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמציאות

שופר גזירת הכתוב מ"מ רמז יש בה לומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם ולכאורה הלא אין דרך הרמב"ם רק לומר דינים ולא דברי התעוררות.

ולפי הנ"ל מובן דזה גופי' היא מדיני המצוה דהמצוה אינו לתקוע רק לשמוע ולהתעורר עי"ז לתשובה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על האדם לתקוע אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל הכא שהמצוה היא להתעורר מקול השופר ושהשופר שיהי' תקוע לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה ויש לדחות דמ"מ במציאות האדם מקיים המצוה ויש לפלפל בזה.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם

אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב על גופו של האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיתעורר בתשובה ובה שמתעורר בתשובה עי"ז יוצא אבל אם אין מכוין בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה בזה שתקע הלא לא היה החיוב עליו לתקוע בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבר וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בידיו דכל היכי שהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע ולפיכך לא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שיהי' תקוע שע"ז מתעורר האדם לתשובה נמצא שאין הוא שליח של השומע רק שלכתחילה לא נתחייב יותר מאדם אחד לתקוע בשביל כולם דהתקיעה מעורר כולם לתשובה.

ובזה מיושב נמי מה שהקשו האחרונים על הרמב"ם שכתב אע"פ שתקיעת

נטלו מהתקוע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזול וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוי חפצא של מצוה שהמצוה היא שהשופר יהי תקוע שעי"ז יתעורר לתשובה רק דהא שיוצאין בגזול היא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי נתקע וממילא אין האדם גזול כיון שאין המצוה על האדם לתקוע נמצא שהמצוה היא רק בקול השופר ולא בהשופר עצמו וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו

שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתקוע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהשופר יהי תקוע ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבידנו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאה בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי

המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו ועי"ז יתעורר לתשובה ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דהמצוה היא להתעורר על תקיעה של השופר ולא של דבר אחר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בר"ה ל"ד ע"ב תקיעות וברכות של ר"ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו.

ודייק בספר עיון המועדים דבשלמא תקיעות מעכבות את הברכות יש להבין אולם כיצד ברכות יעכבו את התקיעות הרי התקיעות מצוה דאוריתא והברכות אינם אלא מדרבנן.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא רק להתעורר ע"י התקיעות והאיך מתעוררין רק ע"י הברכות שאומרים שם שהיום יפקד כל באי עולם ועי"ז מתעורר האדם ורק עי"ז מהני התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם

ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' השופר תקוע לפניו והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בידו דרק בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם

נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחיוב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה עצם התקיעות רק מה שהאדם מתעורר בתשובה וכיון דהאדם מתעורר בתשובה עיי"ז וזה נמשך למשך כל היום א"כ לא הוי הפסק אפי' אם יתקע עד סוף היום ולא איכפת לן מה שמפסיק בשאר תקיעות באמצע דהמצוה אינו עצם התקיעה רק התוצאה מזה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי

חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שערב לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא שייך בהן דין ערבות וכיון שהתוקע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם לתקוע רק להתעורר בתשובה ע"י התקיעה לא בעינן שיהי' מחיוב דהעיקר היא שהנשים ישמעו התקיעה ויתעוררו בתשובה ולא נפק"מ מי תוקע.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה לתקוע שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע ויתעוררו בתשובה

המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה מה שנתעורר עי"ז לתשובה ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לק"ש ולתפלה ולכאורה למה לא כתב הרמב"ם ג"כ דמחנכים הקטן לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהמצוה היא עצם הפעולה שייך לחנך אותו אבל הכא שאין המצוה הפעולה של תקיעת שופר רק התוצאה מזה מה שנתעורר עי"ז לתשובה אז מובן דבדבר כזה לא שייך לחנך.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום

לא שייך שחז"ל יתקנו על ההתעוררות לתשובה שזה יהי' בין הברכות בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על התוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של

שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהשופר יתקע ועי"ז יתעורר לתשובה ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא עצם התקיעה נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה עצם התקיעה רק מה שנתעורר אח"כ בתשובה נמצא דבהבאת השופר לא הוי טעה בדבר מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחייב קריאת שמע היא מן התורה האיך יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו עצם המצוה כמו תקיעת שופר דהעיקר היא התוצאה מזה

שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק התוצאה מהפעולה אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ש שחל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק התוצאה מזה כמו בשופר

מה שנתעורר עי"ז לתשובה בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו עצם המצוה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודי"ק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק התוצאה מזה מה שנתעורר לתשובה עי"ז ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר

מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו עצם התקיעה רק מה שתתעורר לתשובה ע"י התקיעות שהשופר יתקע א"כ אין לו להשומע לברך כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל' משום שאין שליחות לקטן.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על האדם ליתקע רק להתעורר בתשובה ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

דהעיקר היא מה שמתעורר בתשובה ע"ז אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה כיון שזה אינו עצם המצוה אבל במילה שהמילה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התוקע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב לתקוע רק להתעורר בתשובה ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן דהתוקע יהי' מחויב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין

סימן ד'

בענין אי הוי חובת יחיד או חובת הציבור

והנראה בזה היא שיש לחקור האם מצוות שופר הוי מצוה על כל יחיד ויחיד לתקוע או שזהו חובת הציבור שכל ציבור יתקע השופר ועי"ז יוזכרו כל הציבור לטובה.

ולפ"ז מובן דלא בעינן בכלל לדין שליחות רק דלכתחילה כך נתקן המצוה שרק אחד יתקע בשביל כל הציבור.

ובזה מיושב נמי מה שבמ"ב כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

ולפי הנ"ל מובן דבברכת התורה הלא מברך על עצמו מה שהוא מצוה ללמוד תורה ולפיכך אפי"א שנה

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותיירץ שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שלחיות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפללו תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

והקשה הגרעק"א דצ"ע דמדוע כשקיבל עליו שבת ואינו יכול לתקוע בשופר נחשב נשבע לבטל את המצוה וממילא בטלה קבלתו והרי פסק השו"ע בסי' תפ"ה דמי שנשבע שלא יאכל מצה סתם אסור לו לאכול מצה גם בליל פסח כיון שכולל בשבועתו איסור אכילת מצה בשאר ימות השנה ושבועה חלה לבטל המצוה בכולל גם דברים המותרים וא"כ ה"ה בנידון דידן כיון כשקיבל שבת אסר בקבלתו כל המלאכות ולא רק מלאכת תקיעה ממילא חל איסור שבת בכולל אף על תקיעת השופר בשבת ולא יוכל לתקוע מכח קבלתו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני התם דהמצוה היא על הציבור לפיכך לא מהני הקבלה שלו שקיבל על עצמו לבטל החיוב של הציבור אפי' אם כל הקהל

הספר עדיין נשאר המצוה על אותו אדם שבירך עליו ולפיכך אינו צריך לחזור ולברך אבל בתקיעה שאין המצוה על האדם רק על הציבור וא"כ אינו מברך על עצמו רק ע"כ מברך על המצוה עצמו שהרי לא שייך שיברך על הציבור דאדם אינו יכול לברך על מה שאחרים נצטוו באיזה מצוה וע"כ דהברכה היא על החפץ של המצוה וא"כ כיון שנשתנה לחפץ אחר צריך לברך עוה"פ.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דה"נ התם הברכה היא על האדם אבל הכא ע"כ הברכה היא על המצוה שאין יכולין לברך בשביל הציבור.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום

קיבלו שבת מ"מ כ"א קיבל רק על עצמו ולא מהני קבלתו לבטל חיוב הציבור.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששנינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאורייתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאורייתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאורייתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאורייתא.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שעל היחיד יכולין החכמים לבטל אבל לא חיוב של הציבור.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בראש השנה מבואר שאם אדם תקע

בשופר של שלמים לא יצא ידי חובת תקיעת שופר.

והחת"ס מקשה על גמ' זו מדוע שלא תדחה מצוות עשה של תקיעת שופר את איסור מעילה.

והקשו האחרונים דהלא איסור מעילה שבו אדם משתמש בחפצי גבוה מקביל לאיסור גזל מן ההדיוט מכיון שבשני המקרים אדם נוטל דבר שאינו שלו והרי החת"ס בעצמו כותב בסוכה כ"ט ע"ב דדין עשה דוחה לא תעשה לא נאמר במצוות שבין אדם לחבירו אם כך מצוות עשה של תקיעת שופר אינו יכול לדחות את איסור גזל וא"כ תמוה מאד דכיצד מקשה החת"ס דמצוות עשה של תקיעת שופר תדחה את איסור מעילה וכי יעלה על הדעת דכח הדיוט חמור מהקדש.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהוי חובת הציבור לפיכך חמיר יותר משאר דברים שהוי רק בין אדם לחבירו.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בס"י תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור

לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו והוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שזהו חובת הציבור א"כ לא היה מחיוב באמת לתקוע בעצמו ולפיקך אין לו הנאה כמו מי שמחויב ללמוד בעצמו וזה מסייע לו למלאות חובתו א"כ הוי הנאה גדולה.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתוקע הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמן.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

ולפי הנ"ל מובן דהטעם למה הציבור יוצא אינו מטעם שליחות רק דלכתחילה נתקן המצוה כן שבכל ציבור יתקע אחד בשביל כולם.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא בחיוב שיש על האדם יש לומר דכל זמן שהחיוב נמשך לא הוי הפסק מה שדיבר אבל כיון דהוי רק חובת הציבור הרי בזה שדיבר באמצע הפסיק לגמרי מקודם שאין עוד החיוב עליו שנאמר דכיון דהחיוב נמשך לא הוי הפסק.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ף גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי

לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ הקבלה של היחיד לא מהני לבטל החיוב של הציבור.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם פ"ג ה"ד מהל' שופר המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא התוקע להוציאו או שנתכוין התוקע להוציאו ולא נתכוין השומע לצאת לא יצא ידי חובה עד שיתכוין שומע ומשמיע.

ודייקן האחרונים דהא שיטת הרמב"ם היא דהמצוה אינו מעשה התקיעה אלא השמיעה גרידא וא"כ לשם מה בעינן כוונת משמיע בשופר הא כל המצוה היא לשמוע השופר בלבד ותסגי בכוונת השומע בלבד.

ולפי הנ"ל מובן דכוונת הרמב"ם היא דאין החיוב על כל אחד לתקוע

דריבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דלא בעינן לדין שליחות רק דלכתחילה נתקן המצוה כן שרק אחד יתקע בשביל כל הציבור.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור

והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתוקע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התקוע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודי"ק בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ מברכין לשמוע קול שופר כיון דהחיוב על הציבור היא רק לשמוע ולא לתקוע וזהו הבזיון להשופר שהמצוה אינו על כל הציבור לתקוע.

בשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

רק דהחיוב היא על הציבור לשמוע אבל ודאי דאותו אחד שתוקע בעינן שיהי' תקיעה מעליא והרמב"ם לא קמייירי רק משאר הציבור דעל הציבור החיוב היא לשמוע ולא מוטל על כל אחד לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודי"קו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל דדוקא חיוב שיש על כל אחד יש עליו חיוב לנסוע בשביל זה כבר מקודם החג אבל מה שהיא רק חובת הציבור אין עליו חיוב להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות

לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי
א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את
עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דלא בעינן שליחות
דלכתחילה נתקן המצוה כן שאחד
יתקע בשביל הציבור כמו בקריאת ס"ת
דלא בעינן דין שליחות.

במ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם
נטלו מהתוקע את השפור בין
הברכה לתחילת התקיעות צריך לברך
על השופר השני.

והקשו האחרונים דמ"ש ממה שמצינו
במ"ב בהלכות ציצית סימן ח'
ס"ק מ"א שאם בירך על הטלית ונפסלו
ציציותיו קודם שנתעטף בו והיה לו
ציצית מזומנים ותקנם מיד אין צריך
לברך שנית כיון שעדיין לא עשה את
מצוותו ולא הסיח דעתו וא"כ אף בשופר
נימא הכי דאפי' החליף השופר בין
הברכה להתקיעה דאין צריך לברך כיון
דלא הסיח דעתו כיון שעדיין לא עשה
מצוותו ומ"ש מציצית שא"צ לברך.

ולפי הנ"ל מובן כמו שכתבנו לעיל
דבציצית אינו צריך לחזור ולברך
כיון דהמצוה היה עליו שהוא מצוה
במצוה זו משא"כ בתקיעת שופר שאין
המצוה על המברך רק חובת הציבור
וכיון שאין לברך על חיוב של הציבור
ע"כ דהברכה היא על המצוה וכיון
שנתחלף המצוה יש לברך עוה"פ.

ודייקו האחרונים דהרי בהל' מגילה
סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם
היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא
וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא
השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב
בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום
פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה
לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך
שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ
שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם
אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר
חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו
שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא
אחרים.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה כל אחד
חייב בקריאת המגילה והקורא
מוציא אותם מכח שומע כעונה לפיכך
בעינן שהוא בעצמו יצא אצל הכא
אין התוקע מוציא אותם מהתקיעה
דלכתחילה אין חיוב בכלל על השומעים
לתקוע דהוי רק חיוב הציבור שיתקעו
אצלם.

קי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי
עבד וחצי בר חורין אף לעצמו
אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב
לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים
הסוברים שהמצוה היא
התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר
שיש שליחות אף על מעשה התקיעה
והרי הכלל היא בידינו דכל היכי דהוא

רעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דהרי עצם התקיעה אינו המצוה דהמצוה היא רק שהציבור ישמע התקיעה וכיון דעצם השמיעה אין בה איסור לא הוי מצוה הבא בעבירה.

רעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו התקיעה שאין שום חיוב על כל אחד לתקוע רק שיתקעו בהציבור כדי שכל אחד ישמע וכיון דהמצוה היא רק השמיעה אין זה יכול לדחות הלאו של התקיעה.

הרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דודאי לא יטלנו שילמדנו לתקוע כיון שאין חיוב על הציבור לתקוע רק לשמוע התקיעה וכיון שכן אילן לחוש שיקחנו שילמדנו איך לתקוע רק דהחשש היא שיקחנו להמומחה שיתקע בשבילו כיון שיש חיוב על האדם לשמוע התקיעה.

הרמב"ם פ"ג מהל' שופר כתב וז"ל ומברך אקב"ו לשמוע קול שופר.

ולפי הנ"ל מובן דאה"נ דהחיוב על כל אחד מהציבור היא רק לשמוע אבל מ"מ יש חיוב על הציבור לתקוע ולפיכך בעינן שהתקוע יהי' בר חיובא.

הרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האין אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בידינו דרך בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאה"נ דהאדם הפרטי אינו צריך רק לשמוע מ"מ הרי יש חיוב על כל הקהל לתקוע ולפיכך בעינן שלהציבור יהי' שופר הגון לתקוע בו.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

והקשו האחרונים דהרי בב"י או"ח סי' תל"ב כתב בטעם שלא תקנו חז"ל לברך על ביטול חמץ לפי שהביטול היא בלב ואין מברכין על דברים שבלב ולפ"ז יקשה מפני מה מברכין על שמיעת שופר והלא מהאי טעמא דאין מברכין על מצוה שבלב א"כ ג"כ לא יברכו על מצוות שמיעה שהרי אין בה מעשה וה"ה כמו דבר שבלב ומה שאזניו שומעת אין נראה שיהא זה עדיפא מדבר שבלב.

ולפי הנ"ל מובן דהכא מברך על התקיעה שיש על הציבור חיוב שאחד יתקע בשבילם רק דהחיוב על כל אדם פרטי היא רק לשמוע אבל הברכה היא על החיוב שיש על כלל הציבור לתקוע.

שיטת הרמב"ם בריש הל' שופר היא שמצוות שופר גדרה וענינה היא לשמוע קול שופר יסוד זה חוזר ונשנה עוד בדברי הרמב"ם הרבה פעמים והקשו האחרונים דצ"ע מהא דאמרין בר"ה כ"ט ע"א השומע תקיעת שופר מחש"ו לא יצא ידי חובה כיון שצריך לשמוע את התקיעה מבר חיובא ואלבא דהרמב"ם שהמצוה היא השמיעה למה צריך לשמוע מבר חיובא דמה איכפת לן אם התקוע הוא בר חיובא או לא הרי בלאו הכי אין הוא מוציא אחרים ידי חובה בתקיעתו אלא הוא רק עושה מציאות של תקיעה והשומע תקיעת שופר הוא זה שמקיים את המצוה בשמיעתו.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שערב לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא שייך בהן דין ערבות וכיון שהתוקע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בתקיעת שופר שאף אחד אינו חייב בתקיעה שזהו רק חובת הציבור ואפ"ה יכול להוציא אחרים ה"נ יכול להוציא את האשה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה מה שהקהל שומע התקיעה ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהציבור יתקע ולא שכל אדם חייב לתקוע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוואה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה

ולפי הנ"ל מובן דאין לחנך רק בדבר שצריכין לעשות בפועל וכיון שליכא חיוב לתקוע בפועל רק על הציבור אבל לא על כל יחיד ויחיד אין לחנך אותו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דלא מיקרי טועה בדבר מצוה רק בדבר שיש המצוה עליו לתקוע אבל הכא שאין החיוב על כל יחיד לתקוע רק לשמוע והוי רק חובת הציבור לתקוע אין זה מקרי טועה בדבר מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל

מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק מה ששומעין השופר דהחיוב לתקוע אינו רק על הציבור ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדן לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהחיוב היא על כל יחיד כמו עונג שבת דהמצוה היא על כל יחיד לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק על הציבור אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין שיקדים היחיד את עצמו לזה.

כיון דחיוב קריאת שמע היא מן התורה האין יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאין החיוב על גופו של אדם רק חובת הציבור לתקוע כמו תקיעת שופר בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו חיוב על כל יחיד אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא

חובת הציבור לתקוע ולפיכך לא בעינן
דהתקוע יהי מחיוב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן
תקפ"ה כתב דהתקוע יברך
הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא
דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין
מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא
א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי
לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך
ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת
האדם לקרוא המגילה אז ממילא
כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה
יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר
דהמצוה אינו על כל אחד ליתקע א"כ
אין לו להשומע לברך כיון שאין שום
מצוה עליו לתקוע בהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים
דלהני שיטות דהמצוה היא
התקיעה ולא השמיעה ק' דאיך יכול
כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם
שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ'
לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה
אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום
שהקטן אינו מחיוב בדבר ואינו יכול
להוציא אחרים בדבר שאינו מחיוב בה
תיפוק ל' משום שאין שליחות לקטן.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ'
סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את
מצוות שופר בר"ה שחל בשבת גזירה
שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו
חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו
בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו
את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו
על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא
על הציבור כמו בשופר אז יכולין
החכמים לבטל זה הפעולה אבל במילה
שהחייב היא על כל יחיד אין החכמים
יכולין לבטל החיוב שיש עליו.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג
שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת
המזון אלא את האוכל כמותו ולא את
מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב
בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת
הבה"ג בראש השנה היא דאף
מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את
המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא
ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא
דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי
חובה לא הוי התקוע מחיוב בדבר אי
לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא
הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף
פעם אין החיוב לתקוע שהיא רק

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של וכולם שומעים ולפיכך לא בעינן
שליחות דהרי אין חיוב על האדם לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר
ליתקע רק דלכתחילה חייב התורה חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה
המצוה באופן כזה שרק אחד תוקע כלל.

סימן ה'

בענין אי כוונת התקיעה היא להמליך את הקב"ה

והנראה בזה היא שמצוות התקיעה היא כדי להמליך את ד' כמו שאומרים לפני תקיעת שופר הריעו אלוקים בקול רנה כי ד' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ (תהלים מ"ז).

ולפ"ז מובן דזה שתוקע אינו עצם המצוה רק המצוה היא שע"ז ממליכין את ד' נמצא דהמצוה היא לתקוע אבל זה אינו העיקר רק התוצאה מזה שישמעו כולם התקיעה ולפיכך מהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפללו תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר וטירץ שהיא מכח שליחות שהתוקע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שלחיות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

והקשה הגרעק"א דצ"ע דמדוע כשקיבל עליו שבת ואינו יכול לתקוע בשופר נחשב נשבע לבטל את המצוה וממילא בטלה קבלתו והרי פסק השו"ע בסי' תפ"ה דמי שנשבע שלא יאכל מצה סתם אסור לו לאכול מצה גם בליל פסח כיון שכולל בשבועתו איסור אכילת מצה בשאר ימות השנה ושבועה חלה לבטל המצוה בכולל גם דברים המותרים וא"כ ה"ה בנידון דידן כיון כשקיבל שבת אסר בקבלתו כל המלאכות ולא רק מלאכת תקיעה ממילא חל איסור שבת בכולל אף על תקיעת השופר בשבת ולא יוכל לתקוע מכח קבלתו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני תקיעת שופר שזהו הענין להמליך את ד' ולפיכך על דבר כזה לא מהני שבועה לבטלו כמו מי שישבע שיעבוד ע"ז שודאי אסור לו לעבוד ע"ז.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בראש השנה מבואר שאם אדם תקע בשופר של שלמים לא יצא ידי חובת תקיעת שופר.

והחת"ס מקשה על גמ' זו מדוע שלא תדחה מצוות עשה של תקיעת שופר את איסור מעילה.

והקשו האחרונים דהלא איסור מעילה שבו אדם משתמש בחפצי גבוה מקביל לאיסור גזל מן ההדיוט מכיון שבשני המקרים אדם נוטל דבר שאינו שלו והרי החת"ס בעצמו כותב בסוכה כ"ט ע"ב דדין עשה דוחה לא תעשה לא נאמר במצוות שבין אדם לחבירו אם כך מצוות עשה של תקיעת שופר אינו יכול לדחות את איסור גזל וא"כ תמוה מאד דכיצד מקשה החת"ס דמצוות עשה של תקיעת שופר תדחה את איסור מעילה וכי יעלה על הדעת דכח הדיוט חמור מהקדש.

ולפי הנ"ל מובן שזה אינו ענין של בין אדם לחבירו שזהו רק כדי להמליך את ד'.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בסי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו והוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה של תקיעת שופר אינו להנאתו בכלל רק כדי להמליך את ד'.

מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שכל הענין של התקיעות היא כדי להמליך את ד' הרי דבר זה שממליכין את ד' נמשך למשך כל היום ולא נפסק לאחר התקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ף גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דלא בעינן לדין שליחות רק דלכתחילה נתקן המצוה כן שרק אחד יתקע בשביל כל הציבור כיון שכל ענין התקיעה היא רק כדי להמליך את ד'.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתוקע הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמן.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהענין היא להמליך את ד' הרי לכתחילה לא נתקן שיתקע יותר מאחד כמו שהדרך היא כשממליכין את המלך שאחד תוקע וכולם שומעים.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ

תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ הקבלה שלו לא מהני לבטל החיוב שיש עליו להמליך את ד'.

ובזה מיושב נמי מה שכתב הרמב"ם פ"ג ה"ד מהל' שופר המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו או שנתכוין התוקע להוציאו ולא נתכוין השומע לצאת לא יצא ידי חובה עד שיתכוין שומע ומשמיע.

ודייקן האחרונים דהא שיטת הרמב"ם היא דהמצוה אינו מעשה התקיעה אלא השמיעה גרידא וא"כ לשם מה בעינן כוונת משמיע בשופר הא כל המצוה היא לשמוע השופר בלבד ותסגי בכוונת השומע בלבד.

ולפי הנ"ל מובן דמ"מ בעינן שכוונת התוקע יהי' להמליך את ד'.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב

ודייקן בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהענין היא להמליך את ד' וזה נעשה רק ע"י שכל אחד שומע ומקבל בלבו עול מלכות שמים ולא ע"י התקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ודייקן האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו

ודייקן האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דכל ענין התקיעה היא רק להמליך את ד' וזה שייך רק בר"ה שאז נברא העולם ולא אמרינן שיש חיוב להביא את עצמו להחיוב רק בדבר שיש כבר החיוב גם מקודם.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתוקע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התוקע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דעיקר המצוה היא דהשומע יקבל עליו עול מלכות שמים כשישמע הקול של השופר ואין המצוה עצם התקיעה.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בדינו דכל היכי דהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דלא בעינן שליחות דלכתחילה נתקן המצוה כן שאחד יתקע בשביל הציבור כדי להמליך את ד' כמו בקריאת ס"ת דלא בעינן דין שליחות.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

רעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

ולפי הנ"ל מובן דשאני הכא דהמצוה נתקן באופן כזה דאחד יוציא ידי כולם ע"י שיכונו לצאת בהתקיעה שלו להמליך את השם ולא מהני מה ששומעין התקיעה בלי כוונה וגם התוקע צריך לכוין להמליך את ד'.

וצ"ע כיון דפשיטא ל' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

קי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבר וחצי בר חורין אף לעצמו

ולפי הנ"ל מובן דהרי עצם התקיעה אינו המצוה דהמצוה היא רק שהציבור ישמע התקיעה ויקבלו בלבם

את עול מלכותו ית' וכיון דעצם השמיעה אין בה איסור לא הוי מצוה הבא בעבירה.

רעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה אינו התקיעה שאין המצוה לתקוע רק שיתקעו כדי שכל אחד ישמע וימליך את ד' וכיון דהמצוה היא רק השמיעה אין זה יכול לדחות הלאו של התקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דודאי לא יטלנו שילמדנו לתקוע כיון שאין החיוב לתקוע רק לשמוע התקיעה ולקבל עליו מלכות שמים וכיון שכן אין לחוש שיקחנו שילמדנו איך לתקוע רק דהחשש היא שיקחנו להמומחה שיתקע בשבילו כיון שיש חיוב על האדם לשמוע התקיעה כדי להמליך את ד'.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שעבר לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא

מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה שימליך את ד' ע"י ששומע התקיעה ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לק"ש ולתפלה ולכאורה למה לא כתב גם בתקיעת שופר שמחנכין הקטן לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דאין לחנך רק בדבר שצריכין לעשות בפועל וכיון שאין המצוה עצם התקיעה רק מה שמקבל אח"כ מלכות ד' בלבו הרי דבר זה לכוין בלב אין בקטן כמבואר בחולין י"ד שאין מחשבה לקטן.

שייך בהן דין ערבות וכיון שהתוקע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בתקיעת שופר שעיקר המצוה היא לקבל עול מלכותו ע"י השמיעה נמצא דעצם התקיעה אינו מעלה ומוריד מי שתקע.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבריו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דלא מיקרי טועה בדבר מצוה רק בדבר שיש המצוה עליו לתקוע אבל הכא שאין החיוב לתקוע רק לשמוע כדי לקבל על ידי זה עול מלכותו יתברך אין זה מקרי טועה בדבר מצוה.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טיגופת צריך לחזור

ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק לשמוע כדי לקבל על עצמו עי"ז מלכות ד' א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחיוב קריאת שמע היא מן התורה האין יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

שישמע התקיעה ועי"ז יקבל עליו עול מלכותו יתברך ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהפעולה היא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק הפועל יוצא כמו הכא דהעיקר היא מה שעיי"ז ממליך את ד' אז כל זמן שלא הגיע הזמן אינו חייב להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר בר"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאין החיוב לתקוע כמו תקיעת שופר רק לשמוע כדי לקבל עליו מלכות ד' בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שהמצוה היא עצם הקריאה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק מה ששומעין השופר דהחיוב לתקוע אינו רק כדי

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק פועל יוצא מהפעולה אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה אבל במילה שהפעולה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל שלא יעשה הפעולה של המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התוקע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אין המצוה התקיעה רק שישמע השופר ויקבל עליו עול מלכות שמים ולפיכך לא איכפת לן מי תוקע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו ליתקע רק לשמוע השופר כדי להמליך את ד' א"כ אין לו להשומע לברך על התקיעה כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר רק דעיקר המצוה היא שימליך עליו את ד'.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר ברה"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל"י משום שאין שליחות לקטן.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של וכולם שומעים כדי שכולם ימליכו את
שליחות דהרי אין חיוב על האדם ד' ולפיכך לא בעינן לשליחות רק
ליתקע רק דלכתחילה חייב התורה דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה
המצוה באופן כזה שרק אחד תוקע אין עליו שם תקיעה כלל.

סימן ו'

בענין אי המצוה היא עצם התקיעה או מה שהקול יוצא מהשופר

והנראה בזה היא שיש לחקור האם המצוה של תקיעת שופר היא עצם הדבר מה שתוקע לתוך השופר או שהמצוה היא רק מה שהקול יוצא.

ולפ"ז מובן דכיון שאין המצוה עצם הדבר מה שתוקע בפיו רק מה שהקול יוצא מהשופר לפיכך הוי דבר עם תוצאה דהעיקר היא התוצאה מה שהקול יוצא מהשופר לפיכך מהני שליחות שיתקע בשבילו כיון שאין המצוה עצם התקיעה רק מה שהקול יוצא ממנו עי"ז.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותיירץ שהיא מכח שליחות שהתוקע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא פעולה של האדם מה שצריך לעשות יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא הקול היוצא מהשופר אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל שהקול לא יצא מהשופר זה אין יכולין לעקור.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע תקפ"ו סעיף ט"ז נפסק שאם ציפה את השופר בזהב במקום הנחת פיו פסול.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי" אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהברכה אינו על עצם התקיעה מה שהוא תוקע רק על הקול היוצא מהשופר נמצא דהברכה היא על אותו שופר שממנו יוצא הקול וכיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי" אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל הכא בשופר דהמצוה אינו עצם מעשה התקיעה רק הקול היוצא ועצם התקיעה אינו רק ההכנה להמצוה א"כ הוי הברכה על השופר ולפיכך אם שינה לשופר אחר יש לברך על זה.

וקשה דהלא במס' סוכה ל"ז ע"א אמרו חכמים כל לנאותו אינו חוצץ כלומר כל חציצה שהונחה לשם נוי אינה חוצצת וכן נפסק להלכה ואם כן מדוע השופר נפסל.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה החיוב עצם התקיעה יש לומר שכיון שהיא לנוי אינו חוצץ אבל כיון דהמצוה היא הקול היוצא מהשופר והרי אז הקול אינו יוצא מהשופר רק מכלי של זהב ולפיכך פסול אם היא במקום הנחת פיו שעיקר הקול יוצא משם.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בס"י תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין המצוה עצם התקיעה רק הקול היוצא מהשופר נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום ממה שתוקע בה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות

עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיצת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתוקע הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

ולפי הנ"ל מובן דאפי' להני שסוברים דהמצוה היא התקיעה מ"מ אין המצוה עצם התקיעה רק הקול היוצא ממנו וזה אינו עושה השליח שזה יוצא מעצמו מהשופר ואם לא שומע בעצמו אין התוקע יכול להוציאו בזה וא"כ צריך לשמוע בעצמו התקיעה דלא מהני מה שאחר תוקע בשבילו דהמצוה אינו על האדם לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א

כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה אינו עצם התקיעה רק הקול היוצא ע"י התקיעה ואם מדבר באמצע הוי הפסק דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ץ גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע רק על הקול היוצא מהשופר נמצא שזה אינו דבר שבגופו לפיכך מהני שליחות על זה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על האדם לעשות בפועל אבל לא המצוה שהיא דבר שצריך להישמע ולומר שלא יהי' השופר תקוע בר"ה דהרי המצוה אינו עצם התקיעה רק הקול היוצא מהשופר.

תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על השופר שלא יהי תקוע ולפיכך עדיין נשאר החיוב שהקול יצא מהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על האדם חיוב לתקוע רק דצריכין שיהי קול השופר יוצא מהשופר ומאידך יש לחוש שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב

לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשייה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאין התוקע עושה שום מצוה כשתוקע דאין המצוה על האדם לתקוע רק שיצא קול התקיעה מהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ודייקן האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ודייקן האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על אדם לתקוע יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב לתקוע רק שהקול יצא מהשופר ע"י התקיעה ולפיכך אין חיוב להקדים א"ע להתקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתוקע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התוקע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודייקן בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב
היא על האדם לקרוא המגילה
וכיון שהוא מוציאו הרי בעינן שהקורא
יהי מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר
אינו יכול להוציא אחר שמחויב בדבר
אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל
לתקוע רק שיצא הקול התקיעה מהשופר
לא בעינן שהתקוע יהי מחיוב בתקיעה
שהרי גם השומע אין עליו חיוב לתקוע
דהמצוה היא רק לשמוע קול התקיעה
היוצא מהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות
חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב
אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו
נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב
בהלכות שופר פרק ב' הלכה
ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא
יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת
ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו
וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק
כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך
כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע
להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות
חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה
כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב הפעולה
של האדם וכיון דבמציאות עשה
הפעולה ואכל די בזה אבל הכא הרי
אין החיוב לתקוע רק שיצא הקול

מהשופר ועי"ז יוצא אבל אם אין מכוין
בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה
בזה שתקע הלא לא היה החיוב עליו
לתקוע בכלל רק שיצא הקול מהשופר
והוא לא עשה הפעולה הזו וע"כ צריכין
שעכ"פ יכוין לצאת.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש
השנה דמי שחצי עבד וחצי בר
חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת
שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר
מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים
הסוברים שהמצוה היא
התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר
שיש שליחות אף על מעשה התקיעה
והרי הכלל היא בידינו דכל היכי דהוא
לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי
א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את
עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם
לתקוע ולפיכך לא בעינן שיעשנו
שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא
רק שיצא הקול מהשופר נמצא שאין
הוא שליח של השומע דלא בעינן עצם
התקיעה לתוך השופר רק שיצא הקול
מהשופר ושיכוין לצאת בזה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח
מערכה ח' כתב בתוך דבריו
שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו
גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוא חפצא של מצוה שהמצוה היא שהקול יצא מהשופר דהא שיוצאין בגזול הוא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' נתקע וממילא אין האדם גוזל כיון שאין המצוה על האדם לתקוע נמצא שהמצוה היא רק בקול השופר ולא בהשופר עצמו וא"כ לא הוא מצוה הבא בעבירה וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על האדם לתקוע אז הוא מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה בשעה שעושה המצוה אבל הכא שהמצוה היא הקול היוצא מהשופר לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה בעת שתוקע ולא נקרא מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזל וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז

לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בידינו דרך בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דהמצוה היא שישמע תקיעה של השופר ולא של דבר אחר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהקול יצא מהשופר ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע רק שיצא הקול מהשופר לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיצא הקול מהשופר והגמ' לא קאמר

אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה לתקוע שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע ויתעוררו בתשובה לא שייך שחז"ל יתקנו על השמעת הקול מהשופר שזה יהי' בין הברכות בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על התוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה מה שנתעורר עי"ז לתשובה ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לק"ש ולתפלה וא"כ למה לא כתב הרמב"ם גם בהלכות

משום שבעינין כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שיצא הקול מהשופר ולא מהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא

שופר שמחנכין הקטנים לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהמצוה היא עצם הפעולה שייך לחנך אותו אבל הכא שאין המצוה הפעולה של תקיעת שופר רק התוצאה מזה מה שיוצא הקול מהשופר אז מובן דבדבר כזה לא שייך לחנך.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא על האדם לתקוע נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה לתקוע רק שיצא הקול מהשופר ע"י תקיעתו.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא

משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק התוצאה מזה מה שיוצא הקול מהשופר עי"ז ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק התוצאה מהפעולה כמו בשופר דהמצוה היא רק

אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחיוב קריאת שמע היא מן התורה האין יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו עצם המצוה כמו תקיעת שופר דהעיקר היא התוצאה מזה מה שיוצא הקול מהשופר בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו עצם המצוה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה

התוצאה מה שנשמע קול השופר אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק התוצאה מזה כמו בשופר דהעיקר היא הקול היצא מהשופר עי"ז אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה כיון שזה אינו עצם המצוה אבל במילה שהמילה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי

חובה לא הוי התקוע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב לתקוע רק שיצא הקול מהשופר ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן דהתקוע יהי' מחויב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתקוע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו עצם התקיעה רק מה שיוצא הקול מהשופר א"כ אין לו להשומע לברך כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

וַיֵּשׁ שֶׁהִקְשׁוּ דִלְפָּז לְמָה הוּצָרָךְ הַגִּמְ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל' משום שאין שליחות לקטן.

וּלְפִי הַנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על האדם ליתקע רק שיצא הקול מהשופר ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

סימן ז'

בענין אי התקיעה היא להרבות בשמחה

והנראה בזה היא שהענין של התקיעות היא כדי להרבות בשמחה שיש חיוב לשמוח בר"ה כמ"ש ואל תעצבו כי חדות ד' היא מעוזכם יש ענין להכניס שמחה ע"י התקיעות שזהו כמו שתוקעין בעת שממליכין את המלך ובשאר מאורעות כזה.

ולפ"ז מובן דכיון דכל הענין היא להתרבות בשמחה ע"י התקיעות הרי לא בעינן שיעשה שליח על התקיעות רק דממילא מתרבה השמחה אצלו ג"כ ע"י התקיעות של התוקע.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותיירץ שהיא מכח שליחות שהתוקע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

לתקוע א"כ הוי הברכה על השופר ולפיכך אם שינה לשופר אחר יש לברך על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל הכא בשופר דהמצוה היא שישמח ע"י קול השופר ואין המצוה על האדם לתקוע רק דהמצוה היא דהאדם ישמח ע"י התקיעה ולא עצם התקיעה שזה אינו רק ההכנה להמצוה א"כ אי היה הברכה על האדם היו מברכין לשמוח בקול שופר ומדמברכין לשמוע קול שופר הוי הברכה על השופר ולפיכך אם שינה לשופר אחר יש לברך על זה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה

ולפי הנ"ל מובן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי' אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק לשמוח ע"י התקיעות ועיקר המצוה אינו עצם התקיעה רק שצריך לתקוע כדי שיוכל לשמוח עי"ז וא"כ אי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין לשמוח ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל הכא בשופר דהמצוה היא החפצא ואין המצוה על האדם

שאינו יודע לברך מבואר בזה דגם אדם נטול חוש הריח נקרא בר חיובא לענין לברך את ברכת הבשמים.

וקשה דבמשנה ר"ה כ"ט ע"א מובא דחרש אינו יכול להוציא הרבים ידי חובתן תקיעת שופר משום שאינו בר חיובא וכתב הבית יוסף דהמדובר היא באדם שאינו אלם אלא שהוא רק אינו שומע שדינו כפקח לכל דבריו מכל מקום מאחר דהמצווה היא לשמוע קול שופר והוא אינו שומע אין הוא נקרא בר חיובא ומשום כך אין הוא יכול להוציא הרבים ידי חובתן.

ומדוע א"כ אדם נטול חוש הריח נקרא בר חיובא והוא יכול להוציא אחרים ידי חובתם בברכת הבשמים והלא המצווה היא להריח והוא אינו יכול להריח.

ולפי הנ"ל מובן דבעצם מי שנוטל חוש הריח חייב להריח רק שאין לו חוש הריח והוא כמי שפימא כאיב להו אבל הוא עדיין מחיוב בעצם להריח אבל בתקיעות דהמצווה אינו חיוב על האדם לתקוע רק לבוא לידי שמחה ע"י התקיעה נמצא דמי שאין לו חוש השמיעה לא שייך בכלל אצלו החיוב שישמח ע"י התקיעה ולא הוי בר חיובא כלל.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בסי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה

מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא פעולה של האדם מה שצריך לעשות יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא שהשופר יהי תקוע שעי"ז ישמח האדם אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל המצוה שישמח ע"י שישמע התקיעה נשארת.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן רצ"ז סעיף ה' נפסק דאדם נטול חוש הריח יכול לברך את ברכת הבשמים בהבדלה כדי להוציא אדם

משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין החיוב להאדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שעי"ז יבוא לידי שמחה נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום מעצם התקיעה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

ובזה מיושב נמי מה שמצינו מחלוקת גדולה בין הראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעת שופר דיש מהראשונים הסוברים שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ויש הסוברים דהגדר היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשו האחרונים דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת תקיעת שופר הרי כל אחד מחיוב לתקוע ותירץ המהר"ם בן חביב שהיא משום שליחות שהתקוע הוא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמן.

ודייק בספר עיון המועדים דצ"ע דברי המהר"ם בן חביב דלפי דבריו יוצאים מטעם שליחות אמאי צריך היוצא

לשמוע קול שופר הלא די בכך שיעשו שליח לתקוע עבורם.

ולפי הנ"ל מובן דאפי' להני שסוברים דהמצוה היא התקיעה מ"מ אין זה חיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע בפני האדם כדי שיביאו לידי שמחה וע"כ צריך לשמוע בעצמו התקיעה דלא מהני מה שאחר תוקע בשבילו דהמצוה אינו על האדם לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה היא שיהי' תקוע כדי שיביאו לידי שמחה ואם מדבר באמצע הוי הפסק דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת

רב האי גאון והרי"ץ גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיביאו לידי שמחה ולפיכך מהני שליח לתקוע דלא הוי דבר שבגופו שאין החיוב לתקוע רק שיהי' תקוע שיביאו לידי שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בבביתא במס' מנחות מ' ע"א

סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על האדם לעשות בפועל אבל לא המצוה שהיא דבר שצריך להישמע כדי שיביאו לידי שמחה ולומר שלא יהי' השופר תקוע ברה"ה.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בס' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר

אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על השופר שלא יהי תקוע ולפיכך נשאר עדיין החיוב לתקוע כדי שיביאו לידי שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על האדם חיוב לתקוע רק דצריכין שיהי קול השופר נשמע כדי שיביאו לידי שמחה ומאידך יש לחוש שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודייקו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על אדם לתקוע יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב לתקוע

רק שיביאו לידי שמחה ע"י התקיעה ולפיכך אין חיוב להקדים א"ע להתקיעה.

המדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון שאינו שומע לאו בר חיובא היא.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתוקע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התוקע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודייק בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאין התוקע עושה שום מצוה כשתוקע דאין המצוה על האדם לתקוע רק שישמע התקיעה כדי שיביאו לידי שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שנפסק בשו"ע סי' תקפ"ט סי' ב' הל' שופר

ודייקו האחרונים דהרי במג"א סי' ל"ט ס"ק ה' מבואר דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתוב תפילין ולא אמרינן שהוא בדין מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה וחשיב גברא בר חיובא אע"פ שבפועל לא יכול להניח תפילין א"כ מ"ש מצוות שופר דמי שאינו שומע חשיב גברא לאו בר חיובא למי שאינו יכול להניח תפילין דחשיב גברא בר חיובא.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של אדם להניח תפילין ולפיכך אע"ג שאין לו המקום איפה להניח התפילין עדיין הוי בר חיובא דהחיוב היא על גופו של האדם אבל הכא בשופר דמעולם לא היה החיוב של האדם לתקוע רק דהחיוב היא שיהי' תקוע לפניו כדי שיביאו לידי שמחה וכיון שאינו שומע הרי לא שייך שיהי' תקוע לפניו א"כ לא הוי בר חיובא כלל.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמצאות אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב על גופו של האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיביאו לידי שמחה וע"י שבא לידי שמחה עי"ז יוצא אבל אם אין מכוין בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה בזה שתקע הלא לא היה החיוב עליו לתקוע בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בדינו דכל היכי דהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ודייקו האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציאו הרי בעינן שהקורא יהי' מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחיוב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל לתקוע רק שיבוא לידי שמחה על יד התקיעה לא בעינן שהתוקע יהי' מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא

צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזל וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוי חפצא של מצוה שהמצוה היא שהשופר יהי' תקוע שע"ז יביאו לידי שמחה רק דהא שיוצאין בגזול היא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' נתקע וממילא אין האדם גזול כיון שאין המצוה על האדם לתקוע נמצא שהמצוה היא רק בקול השופר ולא בהשופר עצמו וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע ולפיקך לא בענין שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שיהי' תקוע שע"ז שיביאו לידי שמחה נמצא שאין הוא שליח של השומע רק שלכתחילה לא נתחייב יותר מאדם אחד לתקוע דהתקיעה מביא כולם לידי שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על האדם לתקוע אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל הכא שהמצוה היא שיביאו לידי שמחה ע"י שהשופר שיהי' תקוע לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין

הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' השופר תקוע לפניו כדי שיביאנו לידי שמחה והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בידנו דרק בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם

גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהשופר יהי' תקוע כדי שיביאנו לידי שמחה ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ

המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו שיביאנו לידי שמחה ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דהמצוה היא להתעורר על תקיעה של השופר ולא של דבר אחר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בר"ה ל"ד ע"ב תקיעות וברכות של ר"ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו.

ודייק בספר עיון המועדים דבשלמא תקיעות מעכבות את הברכות יש להבין אולם כיצד ברכות יעכבו את התקיעות הרי התקיעות מצוה דאוריתא והברכות אינם אלא מדרבנן.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא רק שיביאנו לידי שמחה והאיך באין לידי שמחה רק ע"י הברכות שאומרים שם שהיום מתגלה מלכותו בכל העולם ושנכתבין לחיים טובים ולשלום ועי"ז האדם שמח ורק עי"ז מהני התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחויב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה עצם התקיעות רק מה שהאדם מתעורר בתשובה וכיון דהאדם נעשה שמח עי"ז וזה נמשך למשך כל היום א"כ לא הוי הפסק אפי' אם יתקע עד סוף היום ולא איכפת לן מה שמפסיק בשאר תקיעות באמצע דהמצוה אינו עצם התקיעה רק מה שבא לידי שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ט ס"ו איתא אע"פ שנשים פטורות יכולות לתקוע וכן אחד שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן אבל אין מברכות ואין מברכים להם.

והקשו האחרונים דאיך יכול האיש להוציא את האשה אחר שכבר

המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע שיביאנו לידי שמחה לא שייך שחז"ל יתקנו על הבאת השמחה שזה יהי' בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על התוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבריו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום

יצא ידי חובה הרי האשה אינה חייבת בתקיעה ובשלמא האיש שכבר יצא ידי חובה יכול להוציא את האיש שלא יצא משום דין ערבות שערב לחבירו ולכן חשיב כבר חיובא וחשיב תקיעתו לתקיעת מצוה משום שחבירו חייב בה אבל נשים שפטורות מתקיעת שופר לא שייך בהן דין ערבות וכיון שהתקוע כבר יצא ואינו ערב לנשים א"כ אין על תקיעתו שם תקיעת מצוה ואיך יצאו הנשים בתקיעתו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין החיוב על האדם לתקוע רק שיביאנו לידי שמחה ע"י התקיעה לא בעינן שיהי' מחיוב דהעיקר היא שהנשים ישמעו התקיעה ויבואו לידי שמחה ולא נפק"מ מי תוקע.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה לתקוע שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו

בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא עצם התקיעה אז נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מה שיביאנו לידי שמחה.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול

שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה מה שיביאנו לידי שמחה ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הל' שופר פ"ב ה"א כתב עבדים וקטנים פטורים מלשומע קול שופר.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא דכתב הרמב"ם בהל' ק"ש ותפלה דקטנים מחנכין אותם לק"ש ולתפלה ולמה לא כתב הרמב"ם כאן בהלכות שופר לשמוע קול שופר כדרך שכתב בשאר מצוות.

ולפי הנ"ל מובן דרק במצוה שהמצוה היא עצם הפעולה שייך לחנך אותו אבל הכא שאין המצוה הפעולה של תקיעת שופר רק התוצאה מזה מה שיביאנו לידי שמחה אז מובן דבדבר כזה לא שייך לחנך.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים

ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהשופר יתקע ועי"ז יביאנו לידי שמחה ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחייב קריאת שמע היא מן התורה האין יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו עצם המצוה כמו תקיעת שופר דהעקיר היא התוצאה מזה מה שיביאנו לידי שמחה בזה יכולין

החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו עצם המצוה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודי"ק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק התוצאה מזה מה שיביאנו לידי שמחה עי"ז ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק התוצאה מזה כמו בשופר דהעיקר היא מה שיביאנו לידי שמחה עי"ז אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה כיון שזה אינו עצם המצוה אבל במילה שהמילה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התוקע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב לתקוע רק שיביאנו לידי שמחה ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן דהתוקע יהי מחויב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק התוצאה מהפעולה מה שיביאנו לידי שמחה אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ש שחל בשבת גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל' משום שאין שליחות לקטן.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על האדם ליתקע רק שיביאנו לידי שמחה ע"י התקיעה ודי כשרק אחד תוקע דממילא בא כל אחד לידי שמחה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו עצם התקיעה רק מה שיביאנו לידי שמחה ע"י התקיעות שהשופר יתקע א"כ אין לו להשומע לברך כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא

סימן ח'

בענין אי מצוות שופר היא להזכיר עקידת יצחק

והנראה בזה היא דהמצוה היא כדי להזכיר הזכות של עקידת יצחק כמבואר בגמ' ר"ה ט"ז ע"א תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק.

נמצא דעצם התקיעה אינו עיקר המצוה דהעיקר היא רק התוצאה שזה יזכיר העקידת יצחק וא"כ הוי העיקר התוצאה ולפיכך מהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי' אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר וטירץ שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא פעולה של האדם מה שצריך לעשות יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא שהשופר יהי' תקוע שעי"ז יזכר זכות עקידת יצחק אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל המצוה שיזכר זכות עקידת יצחק ע"י התקיעה נשארת.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בסי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו דהוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין החיוב להאדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום מעצם התקיעה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק להזכיר עקידת יצחק שזהו ע"י השופר שהשופר מזכיר זכות האיל שהיה בעקידת יצחק עי"ז נמצא דאי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין אשר קדשנו להזכיר עקידת יצחק ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר דהשופר מזכיר זכות עקידת יצחק ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א

שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק ולפיכך מהני שליח לתקוע דלא הוי דבר שבגופו שאין החיוב לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאוריתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על האדם

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה היא שיהי' תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק ואם מדבר באמצע הוי הפסק דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ף גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח

לעשות בפועל אבל לא המצוה שהיא דבר שצריך להישמע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק ולומר שלא יהי' השופר תקוע בר"ה.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח

בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על השופר שלא יהי' תקוע ולפיכך נשאר עדיין החיוב לתקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על האדם חיוב לתקוע רק דצריכין שיהי' קול השופר נשמע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק ומאידך יש לחוש שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר

לגבי התוקע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודיין בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאין התוקע עושה שום מצוה כשתוקע דאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ודיין האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך

במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודיין האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים ק"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא רא' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על אדם לתקוע יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב לתקוע רק שיזכר זכות עקידת יצחק ע"י התקיעה ולפיכך אין חיוב להקדים א"ע להתקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתוקע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות

שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיות היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציאו הרי בעינן שהקורא יהי מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחויב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל לתקוע דהמצוה היא רק שיהי תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק לא בעינן שהתקוע יהי מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמציאות אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב על גופו של האדם לתקוע רק שיהי תקוע כדי שיזכר זכות עקידת יצחק אבל אם אין מכוין בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה בזה שתקע הלא לא היה החיוב עליו לתקוע בכלל [ועוד שצריך לכוין כדי שזה יהי כעין בקשה שיזכר לנו זכות עקידת יצחק].

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בידינו דכל היכי דהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע ולפיכך לא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שיהי תקוע כדי שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק די בזה שהיא תקוע ולא בעינן שיתקענו בעצמו.

מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרין מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על האדם לתקוע אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל הכא שהמצוה היא שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק ע"י שהשופר שיהי' תקוע לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה דהמצוה אינו בעת התקיעה רק אח"כ כשהיא כבר תקוע שזה מזכיר עקידת יצחק.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזל וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב ס"י תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק להזכיר עקידת יצחק עי"ז נמצא דאי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין אשר קדשנו להזכיר עקידת יצחק ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא ל' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ

כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהשופר יהי תקוע כדי שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוי חפצא של מצוה שהמצוה היא שהשופר יהי תקוע שע"ז יביאו לידי שמחה רק דהא שיוצאין בגזול היא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי נתקע שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק וממילא אין האדם גוזל כיון שאין המצוה על האדם לתקוע נמצא שהמצוה היא רק בקול השופר ולא בהשופר עצמו וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאים בתקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' השופר תקוע לפניו כדי שיזכר עי"ז זכות

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בר"ה ל"ד ע"ב תקיעות וברכות של ר"ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו.

ודייק בספר עיון המועדים דבשלמא תקיעות מעכבות את הברכות יש להבין אולם כיצד ברכות יעכבו את התקיעות הרי התקיעות מצוה דאורייתא והברכות אינם אלא מדרבנן.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא רק שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק והאיך מזכירין את זה ע"י הברכות שאומרים ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור ורק עי"ז מהני התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחיוב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה

עקידת יצחק והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בדינו דרק בדבר שבעי' שיעור שיין לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דהמצוה היא שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק על ידי התקיעה של השופר של איל ולא של דבר אחר.

לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה עצם התקיעות רק מה שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק וכיון שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק וזה נמשך למשך כל היום א"כ לא הוי הפסק אפי' אם יתקע עד סוף היום ולא איכפת לן מה שמפסיק בשאר תקיעות באמצע דהמצוה אינו עצם התקיעה רק התוצאה מזה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה לתקוע שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק לא שייך שחז"ל יתקנו על זכירת זכות עקידת יצחק שזה יהי' בין הברכות דחז"ל יכולין

רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על התוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזול וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזול במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חברו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזול ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר

לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינין כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהשופר יתקע ועי"ז יזכר זכות עקידת יצחק ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצואה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות

שאיין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה מה שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא עצם התקיעה אז נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מה שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין

משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק התוצאה מזה מה שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק התוצאה מהפעולה מה שיזכר עי"ז זכות עקידת

לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחיוב קריאת שמע היא מן התורה האין יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו עצם המצוה כמו תקיעת שופר דהעיקר היא התוצאה מזה מה שיזכר עי"ז זכות עקידת יצחק בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו עצם המצוה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה

חובה לא הוי התקוע מחיוב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב לתקוע רק שיזכר זכות עקידת יצחק ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן דהתקוע יהי מחיוב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתקוע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו עצם התקיעה רק מה שיזכר זכות עקידת יצחק ע"י התקיעות שהשופר יתקע א"כ אין לו להשומע לברך כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

יצחק אז כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק התוצאה מזה כמו בשופר דהעיקר היא מה שיזכר ע"י זכות עקידת יצחק אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה כיון שזה אינו עצם המצוה אבל במילה שהמילה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחיוב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל' משום שאין שליחות לקטן.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על האדם ליתקע רק שיזכר זכות עקידת יצחק ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

סימן ט'

בענין שתקיעת השופר היא להזכיר זכות קבלת התורה

והנראה בזה היא דהמצוה היא כדי להזכיר הזכות של מתן תורה כמו שאומרים בשופרות כל התפלה של אתה נגלית להזכיר הקול השופר שהיה אז שרק בני ישראל רצו לקבל אז התורה.

נמצא דעצם התקיעה אינו עיקר המצוה דהעיקר היא רק התוצאה שזה יזכיר הקבלת התורה וא"כ הוי העיקר התוצאה ולפיכך מהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

ולפי הנ"ל מוכן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותיירץ שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא פעולה של האדם מה שצריך לעשות יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא שהשופר יהי תקוע שעי"ז להזכיר המעמד של קבלת התורה אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל המצוה שיוזכר להזכיר המעמד של קבלת התורה ע"י התקיעה נשארת.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בסי' תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבריו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו והוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין החיוב להאדם לתקוע רק שיהי תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום מעצם התקיעה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי' אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק להזכיר הקבלת התורה שזהו ע"י השופר שהשופר מזכיר המעמד של קבלת התורה נמצא דאי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין אשר קדשנו להזכיר קבלת התורה ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר דהשופר מזכיר המעמד של קבלת התורה ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה היא שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה ואם מדבר באמצע הוי הפסק דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ף גיאות ור"ת היא דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי

חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה ולפיכך מהני שליח לתקוע דלא הוי דבר שבגופו שאין החיוב לתקוע רק שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

ודי"קו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל

לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על האדם לעשות בפועל אבל לא המצוה שהיא דבר שצריך להישמע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה ולומר שלא יהי' השופר תקוע בר"ה.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבה השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות שאין תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון

שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על השופר שלא יהי' תקוע ולפיכך נשאר עדיין החיוב לתקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על האדם חיוב לתקוע רק דצריכין שיהי' קול השופר נשמע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה ומאידך יש לחוש

לתקוע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התקוע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודייק בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך אינו משנה בסדר העשייה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאין התקוע עושה שום מצוה כשתקוע דאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתקוע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתקוע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ודייקו האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא

שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ודייקו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא רא' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על אדם לתקוע יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב לתקוע רק להזכיר המעמד של קבלת התורה ע"י התקיעה ולפיכך אין חיוב להקדים א"ע להתקיעה.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל

חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציאו הרי בעינן שהקורא יהי' מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחיוב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל לתקוע דהמצוה היא רק שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה לא בעינן שהתקוע יהי' מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק להזכיר המעמד של קבלת התורה נמצא דאי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין אשר קדשנו להזכיר המעמד של קבלת התורה ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמציאות

שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא ל"י לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על האדם לתקוע אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל הכא שהמצוה היא להזכיר המעמד של קבלת התורה ע"י שהשופר שיהי' תקוע לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה דהמצוה אינו בעת התקיעה רק אח"כ כשהיא כבר תקוע להזכיר המעמד של קבלת התורה.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתקוע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול

אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב על גופו של האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה אבל אם אין מכויין בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה בזה שתקע הלא לא היה החיוב עליו לתקוע בכלל [ועוד שצריך לכוין כדי שזה יהי' כעין בקשה שיזכר לנו מעמד קבלת התורה].

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בדינו דכל היכי שהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע ולפיכך לא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שיהי' תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה די בזה שהיא תקוע ולא בעינן שיתקענו בעצמו.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו

דין גזול וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיצה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוי חפצא של מצוה שהמצוה היא שהשופר יהי תקוע שעי"ז יביאו לידי שמחה רק דהא שיוצאין בגזול היא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי נתקע להזכיר המעמד של קבלת התורה וממילא אין האדם גזול כיון שאין המצוה על האדם לתקוע נמצא שהמצוה היא רק בקול השופר ולא בהשופר עצמו וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתקוע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתקוע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו

חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהשופר יהי תקוע כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיין בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו להזכיר המעמד של קבלת התורה ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דהמצוה היא להזכיר המעמד של קבלת התורה על ידי התקיעה של השופר ולא של דבר אחר.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' בר"ה ל"ד ע"ב תקיעות וברכות של ר"ה ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו.

ודיין בספר עיון המועדים דבשלמא תקיעות מעכבות את הברכות יש להבין אולם כיצד ברכות יעכבו את התקיעות הרי התקיעות מצוה דאוריתא והברכות אינם אלא מדרבנן.

ולפי הנ"ל מובן דכיון דהמצוה היא רק להזכיר המעמד של קבלת התורה והאיך מזכירין את זה ע"י הברכות שאומרים אתה נגלית בענן כבודך וגו' ובקול שופר עליהם הופעת ורק ע"ז מהני התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' השופר תקוע לפניו כדי להזכיר המעמד של קבלת התורה והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בדינו דרק בדבר שבעי' שיעור שיין לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב

רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנוטל הראשון לסמוך ולהניף אינו מחויב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתעורבת שני קרבנות.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה עצם התקיעות רק להזכיר המעמד של קבלת התורה וכיון שיזכר עי"ז זכות קבלת התורה וזה נמשך למשך כל היום א"כ לא הוי הפסק אפי' אם יתקע עד סוף היום ולא איכפת לן מה שמפסיק בשאר תקיעות באמצע דהמצוה אינו עצם התקיעה רק התוצאה מזה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה לתקוע שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע להזכיר המעמד של קבלת התורה לא שייך שחז"ל יתקנו על זכירת זכות קבלת התורה שזה יהי' בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על התוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם

התקיעה רק התוצאה להזכיר המעמד של קבלת התורה.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהשופר יתקע ועי"ז להזכיר המעמד של קבלת התורה ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוואה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד

החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה להזכיר המעמד של קבלת התורה ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא עצם התקיעה אז נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה עצם

ודייק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק התוצאה מזה להזכיר המעמד של קבלת התורה ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחויב קריאת שמע היא מן התורה האיך יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו עצם המצוה כמו תקיעת שופר דהעיקר היא התוצאה מזה להזכיר המעמד של קבלת התורה בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו עצם המצוה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאורייתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התוקע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב לתקוע רק להזכיר המעמד של קבלת התורה ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן דהתוקע יהי מחויב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתוקע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו עצם התקיעה רק להזכיר המעמד של קבלת התורה ע"י התקיעות שהשופר יתקע א"כ אין לו להשומע

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק התוצאה מהפעולה מה שיזכר ע"ז להזכיר המעמד של קבלת התורה כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק התוצאה מזה כמו בשופר דהעיקר היא להזכיר המעמד של קבלת התורה אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה כיון שזה אינו עצם המצוה אבל במילה שהמילה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאורייתא.

לברך כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר.

שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל"י משום שאין שליחות לקטן.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על האדם ליתקע רק להזכיר המעמד של קבלת התורה ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

סימן י'

בענין שהתקיעות היא כדי לערבב השטן שסבר שמישיח בא

והנראה בזה היא דהמצוה היא כדי לערבב את השטן שחושב שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל.

נמצא דעצם התקיעה אינו עיקר המצוה דהעיקר היא רק התוצאה לערבב את השטן שחושב שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל א"כ הוי העיקר התוצאה ולפיכך מהני שליחות.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע או"ח סימן קמ"ג כתב שאם בירך ברכת התורה על ס"ת ונמצא פסול אינו צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה על הספר האחר שהוציאו לקרות בו וצ"ע על הא דכתב המשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ב ס"ק ד' בשם שו"ת בנין עולם דאדם שבירך וקיבל שופר אחר לתקוע בו דצריך לחזור ולברך וא"כ מאי שנא ספר תורה אחר משופר לענין הברכה וכשם שאמרינן שהברכה היא על שופר זה לכאורה ה"ה בספר תורה נאמר שהברכה היתה על ספר תורה זה ולא על האחר ואמאי אינו חוזר ומברך כמו שמצינו גבי שופר.

ולפי הנ"ל מוכן דשאני בס"ת שאז הברכה על האדם על מה שניתן

מצוות שופר נאמרה בתורה בפסוק יום תרועה יהי' לכם אולם לא נתפרש בתורה כיצד מתקיימות מצוה זו ומצינו מחלוקת בראשונים בגדר מצוות עשה של תקיעות שופר דהרא"ש פ"ד סי' י' הביא בשם ר"ת שהמצוה היא עצם מעשה התקיעה ושיטת הרמב"ם פ"א מהל' שופר ה"ג היא שגדר המצוה היא שמיעת הקול היוצא מן השופר והקשה המהר"ם בן חביב דלפי השיטות שהמצוה היא במעשה התקיעה כיצד יוצא הציבור כולו ידי חובת מצוות תקיעות שופר ותיירץ שהיא מכח שליחות שהתקוע היא שליח של הציבור וחשיב כאילו הם תקעו בעצמם.

ודייק בספר עיון המועדים דלפי מה שכתב הקובץ שיעורים בכתובות אות רנ"ב רנ"ג דהיכן שהעיקר היא תוצאת מעשה המצוה בזה שייך שליחות כגון בקידושין שהמצוה היא שהאשה תהי' מקודשת וכן גירושין אבל היכן שהעשי' גופי' היא מצוה בלא שום תוצאה בזה לא מהני שליחות כגון תפילין מצוה ולולב ולפ"ז צ"ע דהאיך מהני שליחות בתקיעות שופר הרי אם המצוה היא עצם מעשה התקיעה הרי זו מצוה בלי שום תוצאה והוי כמו תפילין ולולב א"כ בדין היא דלא מהני שליחות.

זמנה עד שיעלה עמוד השחר מפני שחכמים עקרו מצוות קריאת שמע אחר חצות לגמרי א"כ כיצד מכריע רעק"א בצורה כה פשוטה שאם תקע בראש השנה שחל להיות בשבת דקיים מצות תקיעת שופר מדאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דמצוה שהיא פעולה של האדם מה שצריך לעשות יכולין החכמים לעקור אבל מצוה שהיא שהשופר יהי' תקוע שעי"ז לערבב את השטן שחושב שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל אין החכמים יכולין לעקור רק יכולין לאסור על האדם לתקוע בו אבל המצוה לערבב את השטן עי" התקיעה נשארת.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע פסק בס"י תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר מותר בתקיעה של מצוה ויוצא ידי חובה והטעם משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

והקשה הט"ז בס"ק מ"ג מהא דפסק השו"ע ביו"ד סי' רכ"א סעיף י"א דאם אסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ואמאי הרי מצוות לאו ליהנות ניתנו והוא עוסק בתורה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בשופר דאין החיוב להאדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי לערבב את השטן שחושב

להאדם התורה ללמוד אותה ולפיכך אפי' אי הביאו לו ס"ת אחר אינו צריך לברך עוה"פ דהרי זהו אותו אדם שלומד כמו מקודם אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק לערבב את השטן שחושב שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל שזהו עי" השופר שהשופר מערבב את השטן נמצא דאי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין אשר קדשנו וצונו לערבב את השטן ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר דהשופר מערבב השטן ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעות שופר מדאוריתא אלא שעבר על שבות דרבנן העולה מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

והקשו האחרונים מהא ששינו במשנה במס' ברכות ב' ע"א מצות קריאת שמע של ערבית מדאוריתא זמנה עד שיעלה עמוד השחר וחכמים הגבילו את זמנה עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה וכתב רבינו יונה אם קרא קריאת שמע אחר חצות מדאוריתא לא יצא ידי חובת ק"ש אע"פ שמדאוריתא

דהמצוה היא במעשה התקיעה ודעת הרמב"ם והשו"ע היא דהמצוה היא השמיעה.

והקשו האחרונים דלפי שיטת הראשונים דס"ל דהמצוה היא התקיעה איך יוצא השומע ידי חובתו בתקיעה הלא הוי מצוה שבגופו ומצוה שבגופו א"א לקיימה ע"י שליח ואת"ל דיצא ידי חובה על ידי דין שומע כעונה זה אינו דהרי שומע כעונה מצינו רק במידי דדיבור ולא בתקיעה שהיא עשי' א"כ כשם שאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו הכא נמי לא יכול לעשות שליח שיתקע בעדו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי לערוב את השטן שחושב שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל ולפיתך מהני שליח לתקוע דלא הוי דבר שבגופו שאין החיוב לתקוע רק שיהי' תקוע כדי לערוב את השטן.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א במערכותיו למסכת חגיגה מערכה ח' מכריע שאדם שעבר ותקע בראש השנה שחל להיות בשבת קיים מצוות תקיעת שופר מדאורייתא אלא שעבר על שבות דרבנן הרי משמע מדבריו דרבנן בגזירתם שלא לתקוע לא עקרו את המצוה מן התורה.

שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל נמצא שאין האדם בעצמו נהנה כלום מעצם התקיעה משא"כ בספר שהחיוב היא על האדם ללמוד.

ובזה מיושב נמי מה שהשו"ע כתב לא ישיח לא התוקע ולא הציבור עד גמר תקיעות דמעומד.

והקשו האחרונים מ"ש מבדיקת חמץ דכתב השו"ע סימן תל"ב ס"א כסברת הרא"ש שאין איסור לדבר באמצע הבדיקה ולא הוי הפסק א"כ מה החילוק אם מדבר באמצע בדיקת חמץ או באמצע התקיעות.

ולפי הנ"ל מובן דאם המצוה היא על האדם לבדוק החמץ אז כל זמן שעוסק בגופו אע"ג דמדבר באמצע לא הוי הפסק אבל הכא בתקיעה מה מהני לן הא דעדיין עוסק בגופו במעשה התקיעה הלא המצוה היא שיהי' תקוע כדי לערוב את השטן שחושב שמישיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל ואם מדבר באמצע הוי הפסק דאין מה שיחבר עם ההמשך של התקיעות.

ובזה מיושב נמי מה שנחלקו הראשונים ביסוד ושורש מצוות שופר האם המצוה היא התקיעה או השמיעה ודעת רב האי גאון והרי"ף גיאות ור"ת היא

שאינן תוקעין בשבת וכאן הרי כבר קבלו ע"ע שבת.

וכתב שם הט"ז להתיר וז"ל ונראה עוד דאפי' היה יודע שיביאו שופר אח"כ ואפ"ה קיבל עליו שבת אפ"ה לא מהני הקבלה לאפקועי החוב של השופר דקבלה שלו לא עדיף משבועה וקי"ל אין שבועה חלה לעבור על המצוה.

ודייק בספר עיון המועדים דהרי קי"ל ביו"ד סי' רט"ו סעיף י"א דמי שנשבע לבטל מצוה מדרבנן כגון שנשבע לצום בר"ח או בחנוכה או פורים חלה עליו שבועה כיון שהאיסור לצום בימים אלו הוא מדרבנן וכמו כן מי שנשבע לבטל המצוה מדרבנן כגון מי שנשבע שלא לאכול מרור בפסח בזה"ז דהוי מדרבנן ג"כ חלה השבועה כמבואר במשנ"ב סי' תפ"ה ס"ק ג' וא"כ מדוע כתב הט"ז דלא חלה הקבלה לבטל מצוות תקיעת שופר הרי חיוב תקיעת שופר ביום שני של ראש השנה היא מדרבנן ושבועה הרי חלה לבטל מצוה דרבנן ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דלפיכך לא מהני הכא הקבלה דהקבלה היא רק על גופו של אדם שלא יעשה עוד איזה מלאכה אבל לא מהני על השופר שלא יהי' תקוע ולפיכך נשאר עדיין החיוב לתקוע כדי לערבב את השטן שחושב שמשכיח

ודייקו האחרונים דק' מהא דשנינו בברייתא במס' מנחות מ' ע"א סדין בציצית בית שמאי פוטרין וכתב רבינו תם מדאורייתא גם בית שמאי מחייבין ודורשים סמוכים להתיר כלאים בציצית ובכל אופן חכמים פטרו סדין בציצית כמבואר בגמ' משום גזירה שמא יקרא סדינו בתוך ג' ויתפרנו וכתב הרא"ש בהל' ציצית שאם בירך על טלית זו הוי ברכה לבטלה משמע דחכמים עקרו החיוב לגמרי וא"כ מנ"ל לרעק"א דהכא לא עקרו החכמים התקנה לגמרי.

ולפי הנ"ל מובן דחכמים יכולין רק לעקור מצוה שהיא על האדם לעשות בפועל אבל לא המצוה שהיא דבר שצריך להישמע כדי לערבב את השטן שחושב שמשכיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל ולומר שלא יהי' השופר תקוע בר"ה.

ובזה מיושב נמי מה שהט"ז בסי' ת"ר דן בקהל אחד שלא היה להם שופר בערב ראש השנה ושלחו לקהל אחר לשלוח להם שופר ונתעכב השליח מחמת אונס ולא בא עד סוף יום השני של ראש השנה והיה ראש השנה ביום ה' וביום ו' ובשעה שבא השופר כבר התפלל תפילה של שבת אבל עדיין היה יום גדול ונסתפק האם יכול לתקוע בשופר בעת ההיא ולא נחוש לשבות

בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל.

בשופר גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר.

ובזה מיושב נמי מה שבמשנ"ב סי' תקפ"ה ס"ק ד' הביא בשם בנין עולם דאם בירך על השופר ונטלו ממנו השופר בין הברכה לתחילת התקיעה צריך לחזור ולברך.

ודייקו האחרונים דאיך בטלו חכמים את מצוות תקיעת שופר שזה הוא כל מהות ותכלית היום ועל שם זה נקרא יום תרועה רק בשל החשש שמא יטלטל מאן דהוא שופר בשבת.

והקשו האחרונים דלמה בספירת העומר פסק השו"ע דאם בירך על מנת לספור ד' ימים ונזכר שהיא חמשה ימים אינו חוזר ומברך כיון דנתכווין לעשות המצוה ומאי שנא שופר זה מספירה זו.

ולפי הנ"ל מובן דכיון שאין על האדם חיוב לתקוע רק דצריכין שיהי' קול השופר נשמע כדי לערבב את השטן שחושב שמשית בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל ומאידך יש לחוש שיעבור בגופו איסור טלטול ד' אמות לפיכך גזרו על זה.

ולפי הנ"ל מובן דשאני בספירת העומר דהספירה היא בשביל האדם שידע החשבון מתי מגיע יום החמשים ולפיכך אפי' אם שינה המספר אינו מעכב הברכה דעיקר הברכה בירך על האדם שהולך לספור העומר אבל בשופר דהמצוה אינו לתקוע רק לערבב את השטן שחושב שמשית בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל נמצא דאי היו מברכין על החיוב של האדם היו מברכין אשר צונו לערבב את השטן ומדמברכין לשמוע קול שופר ע"כ דהברכה היא על השופר ולפיכך כיון שהיא על השופר אז כיון שעכשיו שינה החפץ צריך לברך ברכה אחרת.

ובזה מיושב נמי מה שבחיי אדם כלל ס"ח ס"ק י"ט כתב דמי שדר במקום שאין שופר אין לו חיוב לנסוע בערב יו"ט לעיר שיש בו שופר משום דחיוב שופר אינו אלא ביו"ט ולפני יו"ט אין חיוב ובראש השנה כשאין לו שופר הוא אנוס.

ובזה מיושב נמי מה שבראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין

ודייקו האחרונים שקשה מהא דכתבו התוס' בפסחים קי"ג ע"ב שיש להביא את עצמו לידי חיוב להלביש בגד עם ד' כנפות משום שיש להביא את עצמו לידי חיוב ומביא ראי' מהא דדריש משה רבינו ליכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך רק שרצה

לקיים מצוות התלויות בארץ הרי רואין שיש לאדם להביא את עצמו לידי חיוב.

אינו משנה בסדר העשיה דהא תמיד יש תקיעה לפני השמיעה.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא חיוב שהיא על אדם לתקוע יש להביא את עצמו לידי זה אבל הכא אין החיוב לתקוע רק לערבב את השטן שחושב שמשיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל ע"י התקיעה ולפיכך אין חיוב להקדים א"ע להתקיעה.

ולפי הנ"ל מובן דאין התוקע עושה שום מצוה כשתוקע דאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי לערבב את השטן שחושב שמשיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל.

ובזה מיושב נמי מה שבשו"ע סי' תקפ"ז כתב דהתוקע לתוך הבור אותם העומדים תוך הבור יצאו והעומדים בחוץ אם קול הברה שמעו לא יצאו ומשמע מדברי השו"ע דאף שהתוקע בעצמו אינו יוצא כיון דעומד בחוץ וצריך ישמע קול שופר מ"מ השומע ממנו יצא.

ובזה מיושב נמי מה שהאבני נזר באו"ח סימן תל"א כתב בדבר המנהג לכסות השופר במפה עד אחר הברכות והוא משום דחשיב מעביר על המצוות דס"ל לאבני נזר דכל תקנת נוסח הברכה על השמיעה היא משום השומעין אבל לתוקע עצמו כיון שהוא עסוק במעשה המצוה שהיא התקיעה מן הראוי היה שיברך לתקוע אלא שחז"ל תקנו ברכה אחת לכולם וע"כ כיון שמברך לשמוע קול שופר ולא על עצם השופר דהיינו התקיעה נחשב בכך מעביר על המצוות לגבי התוקע כיון שהוא לעצמו באמת יכול לברך על תקיעת שופר לכן מכסין השופר בשעת הברכה.

ודיין האחרונים דהרי בהל' מגילה סימן תרפ"ט ס"ד כתב דאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יצא וכתב המשנה ברורה דאע"ג שקרא ולא השמיע לאזנו יצא כמבואר בסי' ס"ב בק"ש מ"מ מגילה שאני שהיא משום פרסומי ניסא החמירו בו דהשמיעה לעיכובא וקשה דבשופר חזינן דאין צריך שיצא בתקיעה זו ומקרי בר חיובא אע"פ שלא יצא בה ובמגילה אמרינן שאם אינו יוצא בקריאה זו מקרי אינו בר חיובא להוציא אחרים וכיון שהוא אינו שומע כעת המגילה לא יוכל להוציא אחרים.

ודיין בספר עיון המועדים דהא שאין מעבירין על המצוות מיירי שיש לפניו שתי מצוות והדין שאין מעבירין גורם לעדיפות של קדימה במעשה המצווה אבל כאן נוסח הברכה שיברך

על גופו של האדם לתקוע רק שיהי' תקוע כדי לערבב את השטן שחושב שמשח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל אבל אם אין מכוין בכלל מה מהני לן הא שעשה המצוה בזה שתקע הלא לא היה החיוב עליו לתקוע בכלל.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל בגמ' בראש השנה דמי שחצי עבד וחצי בר חורין אף לעצמו אינו מוציא בתקיעת שופר אלא מחיוב לשמוע תקיעת שופר מאחרים.

והקשו האחרונים דלפי הראשונים הסוברים שהמצוה היא התקיעה ולא השמיעה א"כ צריך לומר שיש שליחות אף על מעשה התקיעה והרי הכלל היא בדינו דכל היכי דהוא לא מצי עביד שליח נמי לא מצי משוי א"כ אם הוא לא מצי עביד להוציא את עצמו הכיצד שליח יוציא אותו.

ולפי הנ"ל מובן דאין החיוב על האדם לתקוע ולפיכך לא בעינן שיעשנו שליח רק דלכתחילה כיון דהמצוה היא שיהי' תקוע כדי לערבב את השטן שחושב שמשח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל די בזה שהיא תקוע ולא בעינן שיתקענו בעצמו.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו

ולפי הנ"ל מובן דשאני במגילה דהחיוב היא על האדם לקרוא המגילה וכיון שהוא מוציאו הרי בעינן שהקורא יהי' מחיוב דמי שאינו מחיוב בדבר אינו יכול להוציא אחר שמחיוב בדבר אבל הכא בשופר שאין החיוב כלל לתקוע דהמצוה היא רק שיהי' תקוע כדי לערבב את השטן שחושב שמשח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל לא בעינן שהתוקע יהי' מחיוב בתקיעה שהרי גם השומע אין עליו חיוב לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה ג' כתב אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו.

והקשו האחרונים דהרי הרמב"ם כתב בהלכות שופר פרק ב' הלכה ד' המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוין התוקע להוציאו וכו' לא יצא ידי חובתו וא"כ כיצד פסק כאן רבנו דמצוות צריכות כוונה והצריך כוונת שומע לצאת וכוונת משמיע להוציא ידי חובת התקיעה ואילו בהלכות חמץ ומצה כתב שאם אכל בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים יצא ידי חובתו.

ולפי הנ"ל מובן דהתם החיוב היא על גופו של האדם וכיון דבמציאות אכל די בזה אבל הכא הרי אין החיוב

שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת.

וצ"ע כיון דפשיטא לי' לרעק"א שיש איסור שבות בתקיעה בשבת א"כ מדוע יוצא חובת המצוה הרי יש בזה משום מצוה הבא בעבירה דהרי רוב הפוסקים ס"ל שגם בעבירה דרבנן אמרינן מצוה הבא בעבירה ואינו יוצא אף ידי מצוה דאוריתא.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה על האדם לתקוע אז הוי מצוה הבא בעבירה דהרי האדם יש לו עבירה אבל הכא שהמצוה היא לערבב את השטן שחושב שמשיח בא כבר ואז ישחטו אותו ועי"ז אינו יכול לקטרג עוד על בני ישראל ע"י שהשופר שיהי' תקוע לא איכפת לן מה שהאדם עובר עבירה ולא נקרא מצוה הבא בעבירה דהמצוה אינו בעת התקיעה רק אח"כ כשהיא כבר תקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהמשנה ברורה סימן תקפ"ה ס"ק ד' כתב אם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר אין צריך לברך אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך על השופר השני.

והקשו האחרונים דצ"ע מהא שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שופר הלכה ג' שופר הגזול שתקע בו יצא

שאינ המצוה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגביהו ואין בקול דין גזל וכך כתב גם המ"ב בסימן תקפ"ו ס"ק ט' דאינו דומה לולב גזול לשופר גזול לפי שמצוות השופר אינו אלא שמיעה לבד א"כ מוכח דאין השופר חפצא של מצוה כלל ולכן לא נפסל מצד מצוה הבא בעבירה נמצא לפ"ז כשמברך בתקיעת שופר אינו מברך על השופר כלל ומאי איכפת לן שהוחלף השופר בין ברכה לתקיעה כיון דלא בירך כלל על השופר ומה לי שופר זה מה לי שופר אחר.

ולפי הנ"ל מובן דאדרבה רק השופר הוי חפצא של מצוה שהמצוה היא שהשופר יהי' תקוע שע"ז מתערבב השטן רק דהא שיוצאין בגזול היא כיון שאין המצוה על האדם לתקוע רק שיהי' נתקע כדי לערבב את השטן וממילא אין האדם גזול כיון שאין המצוה על האדם לתקוע נמצא שהמצוה היא רק בקול השופר ולא בהשופר עצמו וזהו עומק כוונת הרמב"ם.

ובזה מיושב נמי מה שרעק"א בדו"ח מערכה ח' כתב בתוך דבריו שהתוקע בשבת קיים מצוות שופר דזמנו גם בשבת אלא דעבר על שבות דשבת והקשו האחרונים דצ"ע דברי רעק"א במה שכתב אלא שעבר על שבות דשבת דלכאורה לפי דברי רעק"א דמי שתוקע בשבת מקיים המצוה א"כ ע"כ נקט

ולפי הנ"ל מובן דהרי לא חיישינן רק בדבר שיש עליו חיוב של מצוה שאז חיישינן שיהי' בהול ויבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר אבל כיון שאין חיוב על האדם לתקוע לא חיישינן שיבוא לטלטל כדי ללמוד איך לתקוע ורק חיישינן שילך להמומחה שיתקע בשבילו שזהו המצוה שיהי' השופר תקוע לפניו כדי לערבב את השטן והגמ' לא קאמר לשון זה רק אגב שאר המצוות של מגילה ולולב שאז המצוה היא עצם הנטילה והקריאה.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם פסק בפ"א מהל' שופר ה"ג שופר של עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא מאי טעמא כתותי מיכתת שיעורי'.

והקשה בספר עיון המועדים דצ"ע מהא שפסק הרמב"ם שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל א"כ אם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה האיך אפשר לפסול שופר של עיר הנדחת משום שכתותי מיכתת שיעורי' הרי כלל הוא בדינו דרק בדבר שבעי' שיעור שייך לומר בו כתותי מיכתת שיעורי' ואי נימא דבאמת פסק הרמב"ם שיש שיעור לשופר זה גופא צ"ב שאם המצוה היא השמיעה ולא התקיעה אמאי יש שיעור לשופר כלל ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דהמצוה היא השמיעה אבל לא שהאדם יש לו חיוב

שאין המצוה מתבטלת מכח מה שאמרו חז"ל שלא לתקוע ועדיין שם מצוה עליה וא"כ מדוע לא נימא זה גופי' יועיל להפקיע את איסור שבות מצד עשה דוחה לא תעשה דאפי' אי נימא דשבות יש בה לא תעשה של לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מ"מ נימא עשה דוחה לא תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין העשה על האדם לתקוע רק שהשופר יהי' תקוע כדי לערבב את השטן ולפיכך אין יכולין לומר עשה דוחה לא תעשה כיון שאין עליו עשה לתקוע.

ובזה מיושב נמי מה שהרמב"ם בפ"ב דשופר ה"ו כתב ולמה אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר או יוציאו מרשות לרשות ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה ואין הכל בקיאין בתקיעה.

והקשו האחרונים דצ"ע בדברי הרמב"ם דשינה מלשון הגמ' בראש השנה דף כ"ט ע"ב דאיתא שם שאסור לתקוע דגזרו שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר א"כ הגזירה היא שמא ילך עם שופר אצל בקי ללמוד התקיעות בשבת ולא כפי שכתב הרמב"ם שילך למי שיתקע לו ואמאי שינה הרמב"ם מלשון הגמ'.

לשמוע רק שזהו דין בהשופר שצריך להישמע התקיעה שלו לערבב את השטן ואם ליכא שופר פשוט שליכא המצוה בכלל דהמצוה היא לערבב את השטן על ידי התקיעה של השופר כמ"ש והיה ביום ההיא יתקע בשופר גדול ולא של דבר אחר.

ובזה מיושב נמי מה שקי"ל דתוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת משום ספק מהו מצוות התורה האם תשר"ת או תש"ת או תר"ת ובכ"ז מברכים על התקיעות.

והקשו האחרונים מהא דאמרינן בגמ' בעירובין דף ג' ע"א שאם נתערבו שני קרבנות אחד שיש בו מצוות סמיכה ותנופה ואחד שאין בו כתב רש"י שאין לברך על הסמיכה והתנופה וביארו האחרונים שהטעם היא דהוי הפסק דאולי קרבן זה שנטול הראשון לסמוך ולהניף אינו מחיוב בו וא"כ הוי הפסק בין הברכה להמצוה ולכן תימה דלמה מברכים קודם התקיעות הרי אם התש"ת או התר"ת לא הוו מצוות התורה הוי תקיעות אלו הפסק בין הברכה לתקיעות התשר"ת א"כ למה מברכים על התקיעות הרי לצד דהמצוה היא בתשר"ת הוי הפסק ומאי שנא מתערובת שני קרבנות.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה עצם התקיעות רק לערבב את השטן וכיון שנתערבב וזה נמשך למשך כל

היום א"כ לא הוי הפסק אפי' אם יתקע עד סוף היום ולא איכפת לן מה שמפסיק בשאר תקיעות באמצע דהמצוה אינו עצם התקיעה רק התוצאה מזה.

ובזה מיושב נמי מה שבגמ' ר"ה ט"ז ע"א למה תוקעין בשופר בראש השנה ומתמה הגמ' למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין וחוזר ותוקעין כדי לערב את השטן כשיראה שמחבבין המצוות.

והקשו האחרונים דאדרבה הלא כיון שתקנו שיאמרו התקיעות על הברכות יש לצאת חובת המצוה עם הברכות כמו ק"ש שצריכין לצאת המצוה של ק"ש עם הברכות.

ולפי הנ"ל מובן דאי היה המצוה לתקוע שייך לומר שתקנו חז"ל שיעשו המצוה על הברכות אבל כיון דהמצוה היא שהשופר יתקע לערבב את השטן לא שייך שחז"ל יתקנו על לערבב את השטן שזה יהי' בין הברכות דחז"ל יכולין רק לתקן על האדם מה לעשות ולא על התוצאה.

ובזה מיושב נמי מה שמפורסם ביאורו של הגר"ח בדברי הרמב"ם בפ"א משופר ה"ג בעין שופר הגזול שתקע בו יצא כיון שהמצוה היא בשמיעת הקול והקשה הגר"ח דאמאי לא אמרינן שיפסל מצד מצוה הבא בעבירה כיון שהשופר היא מכשיר את המצוה ולמה

ובזה מיושב נמי מה שבמס' סוכה מ"ב ע"ב מובא שהסיבה שאין תוקעים בשופר כשחל ר"ה בשבת היא משום שחוששים שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברה"ר.

והקשו האחרונים דמדוע ביטלו חז"ל את מצוות שופר בשבת מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים והרי אף אם יעבירונו לא יתחייב אף בקרבן שהרי הלכה כר' יוסי הסובר שהטועה בדבר מצוה פטור.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא אם המצוה היא עצם התקיעה אז נקרא טעה בדבר מצוה אבל הכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה לערבב את השטן.

ובזה מיושב נמי מה שהביה"ל סימן תקפ"ח ד"ה שמע ט' תקיעות הקשה על המטה אפרים שכתב שאם תקע והיו מים שותתין על רגליו שיחזור ויתקע בלי ברכה והקשה דלמה צריכין לחזור ולתקוע ותירץ דאפשר שהיא משום שבעינן כוונה וזה גופי' חשוב כד"ת או משום שמקיים המצוה בפועל היא עבודה ואין לעשות עבודת ד' בבזיון.

וצ"ע דלכאורה למה היו צריך לכל זה מ"ש ממי שמברך ברכה שאם אמר הברכה במקום טינופת צריך לחזור ולברך וה"נ הכא הרי התקיעה היא כמו שאומר ברכה או תפלה או ק"ש דמאי

לא יהא בו דין גזל וביאר הגר"ח דכיון שהחפצא של מצוה אינו השופר אלא הקול והדין של מצוה הבא בעבירה חל לפסול דוקא בחפצא של מצוה והואיל וקול השופר לבד היא חפצא של מצוה והשופר אינו אלא הכשר מצוה לא חל פסול גזל במצוות שופר.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי פסק הרמב"ם בפ"ה מסוכה הכ"ה שסוכה גזולה כשירה משום שקרקע אינה נגזלת כיצד אם תקף את חבריו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא וביאר הגר"ח שבסוכה אין דין קרקע כלל ואינה חפצא של הסוכה וצ"ב לשיטת הגר"ח מאחר דאין הקרקע מטעם החפצא של הסוכה ואינה חפצא של מצוה איך היה ס"ד לפסול מטעם מצוה הבא בעבירה וכשירה דוקא משום שקרקע אינה נגזלת הרי דין הגזל ומצוה הבא בעבירה חל דוקא בחפצא של המצוה ולא בכל דבר שבא להכשיר את המצוה כדחזינן בשופר ומ"ש שופר שאין בו פסול גזל ומצוה הבא בעבירה מקרקע סוכה דאי נימא דקרקע נגזלת יש חלות פסול דמצוה הבא בעבירה במצוות סוכה.

ולפי הנ"ל מובן דהכא אין המצוה עצם התקיעה רק התוצאה מזה לערבב את השטן ולפיכך לא הוי מצוה הבא בעבירה דאין המצוה עצם התקיעה בשופר.

תקיעת שופר דהעיקר היא התוצאה מזה לערבב את השטן בזה יכולין החכמים לעקור המצוה אבל ק"ש שזהו עצם המצוה אין חז"ל יכולין לעקור ממנו המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שידוע המחלוקת בנוסח הברכה במצוות תקיעת שופר דהרמב"ם סובר דמברכים לשמוע קול שופר ואילו דעת ר"ת היא דמברכין על תקיעת שופר וכתבו המפרשים דנחלקו בגדר מצוות שופר האם המצוה היא בשמיעה או בתקיעה הרמב"ם ס"ל דהמצוה היא השמיעה ור"ת ס"ל דהמצוה היא בתקיעה.

ורדיק בספר עיון המועדים דמהיכי תיתי דסבר ר"ת דעיקר המצוה היא במעשה התקיעה דלמא מודו היא לדעת הרמב"ם דהמצוה היא בשמיעה והא דמברכים לר"ת על תקיעת שופר היא משום שגם אם נימא דהמצוה היא בשמיעה בכ"ז מברכין על התקיעה משום שהתקיעה היא מעשה המצוה והשמיעה חשיב קיום המצוה שהרי אין בשמיעה מעשה אלא היא פועל יוצא מהתקיעה והברכה היא תמיד על מעשה מצוה ולא על קיום המצוה ונשאר בצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאין המצוה הפעולה של תקיעה רק התוצאה מזה לערבב את השטן ולפיכך אין לומר דמטעם זה מברכין לתקוע.

שנא אם אומר מילים או משמיע קול ולמה צריך לכל הדוחק שהיא מחמת הכוונה או עבודת ד' בבזיון וצ"ע.

ולפי הנ"ל מובן דאם היה הקול איזה דבר שהאדם צריך לתקוע הוי דבר שבקדושה אבל הכא שהמצוה היא רק שהשופר יתקע ועי"ז לערבב את השטן ולא מה שהאדם תוקע א"כ הוי רק קולו של שופר ולא הוי כדברי תורה ותפלה רק כמו חפץ של מצוה שאין צריכין להתרחק מהצוה.

ובזה מיושב נמי מה שגמ' ערוכה היא ביבמות צ' ע"ב שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ויש ראי' מהא דראש השנה שגזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת.

והקשו האחרונים דמבואר במשנה בברכות ב' ע"א מאימתי קורין את שמע בערבית וחכמים אומרים עד חצות וכתב רבינו יונה וז"ל ויש להקשות לרבנן דאמרי אפי' בדיעבד אינו יוצא אלא עד חצות אם עבר עד חצות מה דינו שאם נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דחיוב קריאת שמע היא מן התורה האריך יכולים חכמים לפטרו ממנה ולכאורה הרי זהו גמ' מפורשת שחכמים יכולין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ולפי הנ"ל מובן דסבר הרשב"א דדוקא מצוה שאינו עצם המצוה כמו

את התינוק ד' אמות ברה"ר כמו שגזרו על שופר.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא כשהמצוה היא רק התוצאה מזה כמו בשופר דהעיקר היא לערבב את השטן אז יכולין החכמים לבטל זה הפעולה כיון שזה אינו עצם המצוה אבל במילה שהמילה היא עצם המצוה אין החכמים יכולין לבטל המצוה.

ובזה מיושב נמי מה שדעת הבה"ג שהאוכל כזית אינו מוציא בברכת המזון אלא את האוכל כמותו ולא את מי שאכל אכילה ששבע בה דמחויב בברהמ"ז דאוריתא.

והקשה בספר עיון המועדים דהרי דעת הבה"ג בראש השנה היא דאף מי שיצא בתקיעת שופר מוציא את המחויב בה מדאוריתא והרי כדי להוציא ידי חובת תקיעת שופר לא יתכן בלא דינא דערבות שהרי לאחר שיצא ידי חובה לא הוי התקוע מחויב בדבר אי לאו הך דערבות וא"כ מדוע לא נימא הכי גם בברכת המזון.

ולפי הנ"ל מובן דבתקיעת שופר אף פעם אין החיוב לתקוע רק לערבב את השטן ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן דהתקוע יהי' מחויב בדבר.

ובזה מיושב נמי מה שהרמ"א בסימן תקפ"ה כתב דהתקוע יברך הברכות אף שכבר יצא ידי חובתו.

ובזה מיושב נמי מה שהב"ח כתב באו"ח סי' תקפ"ו דהמצוה להדר אחר שופר של איל זהו דוקא בראש השנה עצמו אבל קודם ראש השנה אינו מחויב לקנות שופר של איל בדמים יקרים כי אם עד שליש במצוה כדין לולב כו' ובפשטות טעמו היא כיון שלא נקרא שהגיע זמן המצוה קודם ראש השנה.

והקשו האחרונים דצ"ע דברי הב"ח מהא דאמרינן בביצה ט"ז אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו' הרי רואין שיש הידור מצוה להכין לכבוד שבת כבר מיום הראשון.

ולפי הנ"ל מובן דדוקא מצוה שהיא עצם המצוה כמו עונג שבת דהמצוה היא לענג את השבת בזה י"ל דיש להדר כבר קודם שהגיע זמן החיוב אבל מה שהמצוה היא רק התוצאה מהפעולה מה שע"ז מערבב את השטן כל זמן שלא הגיע הזמן ליכא בכלל ענין להקדים את עצמו לזה.

ובזה מיושב נמי מה שמבואר בגמ' סוכה מ"ג ע"א דחז"ל ביטלו את מצוות שופר ברה"ה שחל בשבת גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר.

והקשו הראשונים דלפ"ז אמאי לא גזרו חז"ל בתינוק שחל שמיני שלו בשבת שלא ימולו אותו שמא יעבירו

התקיעה ולא השמיע ק' דאיך יכול כל אחד לצאת וע"כ דהיא מטעם שליחות.

ויש שהקשו דלפ"ז למה הוצרך הגמ' לומר בר"ה כ"ט ע"א דהטעם למה אין קטן יכול להוציא אחרים היא משום שהקטן אינו מחויב בדבר ואינו יכול להוציא אחרים בדבר שאינו מחויב בה תיפוק ל"י משום שאין שליחות לקטן.

ולפי הנ"ל מובן דזה אינו ענין של שליחות דהרי אין חיוב על האדם ליתקע רק לערבב את השטן ע"י התקיעה ולפיכך לא בעינן לשליחות רק דהתוקע בעינן שיהי' בר חיובא דאל"ה אין עליו שם תקיעה כלל.

והקשה בספר מקראי קודש מהא דאמרינן בסי' תרצ"ב לענין מגילה דלכתחילה אחד מברך ואחד קורא א"כ מאי שנא שופר ממגילה דאמאי לא אמרינן שאף בשופר דאחד מברך ואחד תוקע.

ולפי הנ"ל מובן דבמגילה שהיא חובת האדם לקרוא המגילה אז ממילא כשיוצא מחבירו מטעם שומע כעונה יש להשומע לברך בעצמו אבל בשופר דהמצוה אינו עצם התקיעה רק לערבב את השטן ע"י התקיעות שהשופר יתקע א"כ אין לו להשומע לברך כיון שאין שום מצוה עליו לתקוע בהשופר.

ובזה מיושב נמי מה שכתבו האחרונים דלהני שיטות דהמצוה היא

